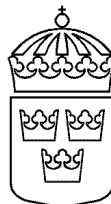

Riksdagens protokoll 1995/96:24

Torsdagen den 16 november

Protokoll
1995/96:24

Kl. 12.00 – 17.13

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 10 november.

2 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Andre vice talmannen meddelade att *Thomas Julin* (mp) den 16 november återtagit sin plats i riksdagen, varigenom uppdraget som ersättare upphört för Eva Julin.

3 § Ledighet

Andre vice talmannen meddelade att *Ingegerd Sahlström* (s) ansökt om ledighet under tiden den 16 november 1995 – den 31 mars 1996.

Kammaren biföll denna ansökan.

Andre vice talmannen meddelade att *Hans Hoff* (s) skulle tjänstgöra som ersättare för Ingegerd Sahlström.

4 § Svar på interpellation 1995/96:6 om en riksnorm rörande ekonomiskt bistånd

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Fru talman! Göte Jonsson har frågat mig om regeringen avser att lägga fram förslag om en av riksdagen fastställd riksnorm och om i så fall ekonomisk kompensation kommer att ges till kommunerna. Vidare frågar Göte Jonsson om jag är beredd att i socialtjänstlagen skriva in rätten att villkora bistånd.

Socialtjänstlagen är till sin konstruktion en ramlag. 6 § socialtjänstlagen reglerar den enskildes rätt till bistånd, varav ekonomiskt bistånd till försörjning är en form. Ekonomiskt bistånd skall tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Begreppet skälig levnadsnivå definieras inte närmare i lagtexten eller i lagens förarbeten.

Socialtjänstlagen skall enligt lagens förarbeten ge kommunerna frihet att utforma biståndet utifrån lokala förutsättningar och att fastställa

Prot. 1995/96:24
16 november

*Svar på
interpellationer*

vilken nivå som motsvarar lagens krav på skälig levnadsnivå. Samtidigt framhålls det i förarbetena att det är önskvärt att bedömningen blir så enhetlig som möjligt.

Detta är bakgrunden till att Socialstyrelsen fick i uppdrag att i samråd med Svenska kommunförbundet utarbeta allmänna råd om socialtjänstlagens tillämpning. Det är nu tio år sedan Socialstyrelsen kom med sin rekommendation om en socialbidragsnorm. Trots detta finns det i dag en stor spännvidd mellan de normer som kommunerna tillämpar. Vissa kommuner tillämpar en socialbidragsnorm som Socialtjänstkommittén bedömer ligger under lagens krav på en skälig levnadsnivå.

Överklaganden av beslut om socialbidrag har ökat mycket kraftigt under senare år. Majoriteten av alla överklaganden när det gäller socialtjänstlagen gäller numera kommunernas socialbidragsnormer. Den enskilde som överklagar kommunens beslut får ofta rätt till ett högre belopp. Den som inte överklagar beslutet får dock nöja sig med det lägre beloppet. Det förekommer att samma person månad efter månad tvingas överklaga socialnämndens beslut för att få ut det högre belopp som domstolen tilldömer personen i fråga. Socialtjänstkommittén betecknar en sådan rättsförlust som otillfredsställande för den enskildes rättssäkerhet.

Lagens bristande precisering har således medfört en förskjutning av beslutstyngdpunkten från de folkvalda organen till förvaltningsdomstolarna.

Detta är huvudskälen till att Socialtjänstkommittén föreslagit att rätten till socialbidrag bör preciseras i socialtjänstlagen så att det tydligare framgår vilka utgiftsposter som ingår samt vilken nivå som normen bör ligga på. Socialtjänstkommitténs förslag bereds inom Socialdepartementet. Regeringens avsikt är att inom kort besluta om en lagrådsremiss i frågan och att i början av nästa år förelägga riksdagen förslag till förändringar av socialtjänstlagen som skapar större klarhet inom socialbidragssystemet.

Avsikten med förändrade regler för socialbidragshanteringen är inte att ge avkall på den enskildes rätt till ett grundstöd. Det är viktigt att bibehålla socialbidragens karaktär av individuellt anpassade åtgärder. Kommunerna bör också få ökad frihet att anpassa bidragssystemet till lokala förutsättningar.

Förändringarna avser att minska förvaltningsdomstolarnas tolkningsutrymme till förmån för de folkvalda organen, riksdagen och kommunernas valda församlingar, utan att den enskildes rättssäkerhet åsidosätts.

Vid en reformering av socialbidragssystemet bör stor vikt läggas vid arbetslinjen. Därför ser jag det som mycket viktigt att vi i socialtjänstlagen tydligare lyfter fram kommunens skyldighet att bistå, inte endast med ekonomisk hjälp, utan framför allt med aktiva insatser av annat slag som hjälper den enskilde att på sikt klara sin egen försörjning. Jag vill då särskilt understryka vikten av att förbättra socialtjänstens samverkan med övriga berörda myndigheter, framför allt med arbetsförmedlingen, försäkringskassan och andra rehabiliterande organ för att åstadkomma en samordning av insatserna. Det kan handla om en

rad olika åtgärder med såväl sysselsättning som arbetsrehabiliterande inslag.

I det här sammanhanget kan det finnas skäl att förtydliga reglerna som berör socialtjänstens möjlighet att ställa krav på den som söker bistånd eller att på olika sätt villkora biståndet. Av samhällsdebatten kan man få intryck av att socialtjänsten inte har rätt att ställa några som helst krav på den som söker bistånd. Så är det naturligtvis inte. Endast den som har uttömt sina egna möjligheter kan få socialbidrag. Finns realiserbara tillgångar skall i första hand dessa användas för att täcka kostnader för hyra, uppehälle etc. Den som kan arbeta är också skyldig att aktivt söka och ta lämpligt arbete. Man är också skyldig att delta i lämpliga arbetsmarknadspolitiska insatser som arbetsförmedlingen eller kommunen erbjuder, t.ex. beredskapsarbete, arbetsmarknadsutbildning eller arbetsrehabiliterande åtgärder.

Regeringsrätten har i en dom kommit fram till att en hjälpsökande som utan giltigt skäl vägrar att ta anvisat arbete kan nekas bistånd enligt 6 § socialtjänstlagen. Det kommande förslaget kommer tydligt att slå fast den rättspraxis som i dag gäller beträffande krav på aktivt arbetsökande. OECD genomför just nu en jämförande studie av socialbidragssystemen i ett antal länder. En slutsats som redan nu kan dras är att Sverige är det land som går längst i kravet på att den som söker socialbidrag också aktivt skall söka arbete.

I den svenska debatten om socialbidragen har det framställts önskemål om att socialtjänstens rätt att ställa krav på den som söker bidrag skall utvidgas ytterligare. Det har bl.a. gällt frågan om socialtjänstens rätt att vägra bistånd till någon därför att denne inte accepterat socialtjänstens krav på deltagande i sysselsättning, som inte ryms inom den vanliga arbetsmarknaden och som inte heller är beredskapsarbete, alltså i den typ av fall där regeringsrätten nyligen förklarat att det inte går att villkora rätten till bidrag. Det är uppenbart att denna fråga bör få en ordentlig genomlysning och ett klargörande. Jag har för avsikt att ta upp frågan i den kommande propositionen om en ny socialbidragsnorm.

När det gäller Göte Jonssons fråga om en ekonomisk kompensation till kommunerna med anledning av eventuella förändringar av reglerna för ekonomiskt bistånd vill jag klart slå fast att ambitionen är att skapa förutsättningar för en bättre och effektivare socialbidragshantering, som ger lägre kostnader för kommunerna och som ytterst tar sikte på att ge den enskilde möjligheter till egen försörjning och ett aktivt liv. Någon särskild kompensation till kommunerna utöver det allmänna statsbidraget är inte aktuell.

Anf. 2 GÖTE JONSSON (m)

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på interpellationen.

Vi befinner oss i en mycket intressant situation. Socialtjänstkommitén har arbetat i många år med att se över socialtjänstlagen. Den tyngsta remissinstansen, Svenska kommunförbundet, säger: Nu måste regeringen tillsätta en utredning för att gå till botten med frågan om det ekono-

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

miska biståndet. Detta är en mycket långtgående nedvärdering av Socialtjänstkommitténs arbete och dess majoritets förslag. Jag kan konstatera att jag personligen i och med yttrandet från Svenska kommunförbundet har fått rätt på många punkter.

Jag tycker verkligen, fru talman, att det finns skäl för statsrådet Ingela Thalén att ta de här synpunkterna på allvar inför det arbete som nu pågår med att utarbeta en proposition. Det finns en hel del positivt i Ingela Thaléns svar, men jag skulle önska ytterligare klarlägganden, samtidigt som jag kan konstatera att jag på alla punkter inte delar statsrådets uppfattning i själva frågan.

Alldeles uppenbart måste vi ha en lagparagraf, en rättighetsparagraf, om rätten till bistånd, ekonomiskt och annat. På den punkten råder det inga delade meningar. Men här finns en rad frågor som måste belysas och ytterligare diskuteras. Vem skall bestämma, och vem har moralen?

Jag menar personligen att kommunerna måste få ett större ansvar, en större självbestämmanderätt när det gäller såväl det ekonomiska biståndet som andra insatser. Det finns ingen anledning att tro att kommunalpolitikerna har en sämre moral än riksdagspolitikerna på den här punkten.

Hur skall vi utforma de olika rättigheterna i biståndsparagrafen, och vad skall denna innehålla? Jag delar också uppfattningen att det är en fördel med en precisering i socialtjänstlagen såsom Socialtjänstkommittén har redovisat. Men det måste vara kommunerna själva som sätter prislappen på de olika delarna i en sådan lista, eftersom förutsättningarna är olika i olika kommuner.

Det måste också finnas en vettig relation mellan ekonomiskt bistånd och annat bistånd. Om för stor vikt läggs vid det ekonomiska biståndet minskar kommunernas möjligheter att gå in med annat bistånd, och oftast är det det andra biståndet som är det viktiga. Där kommer min kritik mot riksnormen in.

Jag skulle vilja ha ett klart besked från Ingela Thalén. Ser inte statsrådet mycket klara problem med en riksnorm? En sådan försvårar för kommunerna att gå in med andra metoder. Statsrådet säger att vi skall ha en individuell anpassning till biståndsparagrafen och att varje person skall prövas utifrån det bistånd som behövs. Med en riksnorm försvåras detta, och nya problem skapas. En riksnorm ses nämligen som en generell rätt till ekonomiskt bistånd.

Regeringen måste i det här sammanhanget tala klartext och inte tala med kluven tunga. I tillväxtpropositionen förs ett resonemang, och i dagstidningarna förs ett annat resonemang, bl.a. vad gäller riksnormen och kommunernas möjlighet att själva påverka nivåerna.

Det måste löna sig att arbeta. Vi vet att det med dagens nivåer i många fall inte lönar sig för den som har ekonomiskt bistånd att gå ut i förvärvsarbete. Det här skapar problem. Det ger inte den nödvändiga stimulans som krävs för att människor skall gå ut i arbetslivet. Vi får inlåsnings effekter, som i många fall gör det omöjligt för socialsekreterarna och Socialnämnden att jobba.

Jag förde så sent som i går ett resonemang med en företagare som hade haft kontakter just med socialtjänsten. En person som erbjöds arbete hade då sagt till företagaren att han inte skulle tjäna ett dugg på att jobba hos honom. Sådana signaler är givetvis fullständigt felaktiga. Här krävs en ingående revision.

Vem skall ha ansvaret? Är det vi själva i den lilla världen som har ansvaret? Det är med anledning av den frågan väldigt intressant att läsa Regeringsrättens dom beträffande ett fall där en ung flicka har flyttat ihop med en pojkvän och kräver att socialtjänsten skall betala en telefonräkning på 244 kr. Socialnämnden säger nej, och ärendet går sedan ända upp till Regeringsrätten innan det blir klarhet i fallet. Regeringsrättens majoritet säger nej, men Socialstyrelsen tycker att det beslutet är felaktigt.

Vad ger detta – den osäkerheten i sådana frågor – för signaler till ungdomar? Skall inte ansvaret i den lilla världen, i familjen, sträcka sig längre än till byxlinningen visavi socialtjänsten? Bara det faktum att två ungdomar anser sig ha rätt att få socialbidrag för en telefonräkning på 244 kr underkänner ju faktiskt tillämpningen av socialtjänstlagen. Vem får i annat fall betala, om man inte betalar inom familjen? Då blir det sjukvårdsbiträdet, metallarbetaren och andra som förstås för kostnaderna. Här krävs mycket klara uppstramningar av lagen i fråga.

Till sist vill jag ta upp frågan om villkorat bistånd. Låt mig då ta upp Tyresöfallet – jag tror att det är det statsrådet hänvisar till i svaret på min interpellation. Ett kommunalråd där menar att den aktuella domen är förödande, eftersom den innebär att man inte kan gå in med några andra åtgärder än ekonomiskt bistånd när det gäller att stödja ungdomar.

Min önskan, Ingela Thalén, är att kommunen skall få ett ökat självbestämmande, att domstolarnas inflytande i det här sammanhanget skall begränsas och att rätten att villkora bistånd anges betydligt tydligare än vad som är fallet i nuvarande lagstiftning.

Anf. 3 EVA ARVIDSSON (s)

Fru talman! Jag håller med socialministern om att det är önskvärt att bedömningen av ekonomiskt bistånd blir så enhetlig som möjligt. Den stora spännvidd som i dag finns mellan de normer som kommunerna tillämpar är inte acceptabel. Socialbidraget representerar samhällets yttersta skyddsnät. Det är oacceptabelt att detta nät skall skifta alltför mycket mellan olika kommuner i landet och att maskorna är så glesa att vissa faller rakt igenom.

Socialtjänstlagens karaktär av ramlag innebär risk för rättsförluster för den enskilde. Från denna utgångspunkt är det viktigt med mer preciserade bestämmelser för att den enskildes rätt till bistånd skall garanteras.

Vad gäller enskilda socialbidragsmål har det visat sig att enskilda domar generellt sett inte medför någon höjning av kommunens egen norm. Den som inte överklagar kommunens beslut får alltså nöja sig med ett lägre belopp. Detta visar att det behövs ett grundstöd.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Svar på
interpellationer*

Jag är glad att socialministern poängterar vikten av aktiva insatser från kommunens sida, att det inte endast handlar om ekonomisk hjälp. I de kommuner där socialtjänsten samverkar med andra berörda myndigheter som arbetsförmedling, försäkringskassa, landsting, komvux och näringsliv når man positiva resultat. När myndigheterna arbetar var för sig för att hitta lösningar är det inte ovanligt att det som av en ses som en lösning av en annan myndighet ses som ett hinder. Men i samverkan blir det fler lösningar, och hindren elimineras.

Möjligheterna till otraditionella lösningar är i dag stora. Det finns många goda exempel ute i kommunerna. I min hemkommun, Nynäshamn, har socialtjänst, arbetsförmedling, försäkringskassa och psykiatri i flera år med framgång arbetat tillsammans, och detta samarbete har resulterat i hållbara individuella lösningar, som också har varit snabba och flexibla. Samverkan ger alltså både ekonomiska och humanitära vinster.

Samordnade utbildningsinsatser är också oerhört viktigt. Många kan i dag inte få ett arbete på grund av att de saknar faktiska kunskaper. De enkla jobben finns inte längre i samma utsträckning som tidigare. Att vara aktivt arbetssökande måste vara realistiskt. Det måste handla om krav utifrån den enskildes förmåga och förutsättningar samt utifrån de samhällsförhållanden som råder. Att inte ställa krav är en form av förödmjukelse, men är inte kraven realistiska leder de bara till ytterligare misslyckanden för den enskilde. Det är viktigt att inte blanda ihop villkor och krav.

Till Göte Jonsson vill jag säga: Man kan i dag gå in med andra åtgärder utöver det ekonomiska biståndet, och det gör de flesta kommunerna.

Att ha ett grundstöd och samtidigt en större frihet för kommunerna att anpassa bidragssystemet till lokala förutsättningar kopplat till aktiva insatser – det är precis så socialtjänsten skall arbeta, och det är också vad som på många ställen sker i dag.

Också jag vill nämna ett exempel. Vi hade i Nynäshamns kommun under flera år ytterst få utbetalningar över norm och få överklaganden.

Göte Jonsson anser väl ändå att den enskilde skall garanteras en skälig levnadsnivå? Om han anser det borde han också kunna instämma i att vi skall ha ett grundstöd, kombinerat med en större frihet för kommunerna att utarbeta lokala lösningar.

Anf. 4 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Fru talman! Jag är inte riktigt klar över vad alla de argument som Göte Jonsson anfört i Socialtjänstkommittén har gått ut på. Jag har dock naturligtvis läst reservationerna och de uppfattningar som redovisas i dess betänkande. Det som har varit utgångspunkten för Socialtjänstkommitténs majoritet liksom, enligt vad jag nu har förstått, för Göte Jonssons argumentation och det som nu är utgångspunkten för lagrådsremiss- och propositionsskrivandet är att det skall klargöras för kommunerna och framför allt för de enskilda individerna vilka villkor som gäller, för undvikande av att tyngdpunkten flyttas över till förvaltningsdomstolarna. Jag menar inte att det är felaktigt att de handlägger

det som skall föras dit, men det är uppenbart att lagens hittillsvarande otydlighet har medfört att för mycket har lyfts över till domstolarna.

Det som Eva Arvidsson lyfte fram om kopplingen mellan de individuella rättigheterna i form av ett grundstöd och en ökad frihet och ett ökat ansvar för kommunerna är mycket viktigt. Det är naturligtvis också viktigt att man kommer fram till en balanspunkt så att den här frågan kan hanteras i vardagsarbetet.

Göte Jonsson tog också upp att en enskild socialbidragstagare har sagt sig inte tycka att det lönar sig att ta ett arbete som har erbjudits utan – det var underförstått i beskrivningen – avsåg att fortsätta att ta emot ekonomiskt bistånd i form av socialbidrag. Den valfriheten finns enligt lagen inte. Vi har en lång rad regeringsrätts- och kammarrättsdomar mellan åren 1983 och 1991 som alldeles tydligt anger att om det finns en möjlighet att försörja sig själv genom att dels få ett arbete, dels få rehabilitering och kompetensutveckling eller annan arbetsmarknadspolitisk åtgärd, skall de möjligheterna tas emot.

Det handlar dessutom i en lång rad av domarna om krav på heltidsarbete. I en av domarna sägs t.ex. att vederbörande inte har rätt till ekonomiskt bistånd därför att det finns möjlighet för en i familjen att gå upp i arbetstid. Den möjligheten skall utnyttjas först, innan rätt till socialbidrag finns. På den här punkten råder alltså inget tvivel.

Så till frågan om villkorat bistånd. Enligt den beskrivning Göte Jonsson gör har kommunalrådet i Tyresö sagt att man härmed försvårar möjligheterna. Jag anser att han har fel. Det finns otydligheter i den nuvarande lagen, men jag menar att enligt de regeringsrättsdomar som hitintills fallit och som vi får använda som utgångspunkt för att klargöra frågan ytterligare skall kommunen åläggas skyldighet att gå in med annat bistånd än i första hand ekonomiskt bistånd.

Och, Göte Jonsson, jag är inte beredd att villkora den yttersta möjligheten till stöd när man är som sämst skyddad, så att man mister sin rättssäkerhet i Sverige.

Anf. 5 GÖTE JONSSON (m)

Fru talman! Inte heller jag är beredd att villkora bistånd, så att den som bäst behöver biståndet mister sin rättssäkerhet. På den punkten är vi överens. Men frågan är då: Hur skall vi trygga rättssäkerheten? I dag har vi ingen rättssäkerhet. Vi har en bred gråzon i socialtjänsten mellan arbetslinjen och andra aktiva insatser, andra krav och villkor som socialtjänsten vill ställa inom ramen för en riktig metodutveckling och möjligheter till rehabilitering. Detta är, statsrådet Ingela Thalén, inte någon rättssäkerhet utan en stor osäkerhet, och det är detta som jag vill komma åt i detta sammanhang.

Valfriheten finns inte i dag, säger statsrådet, och det är riktigt om man strikt följer arbetslinjen. Men min fråga var: Är det rimligt att ha sådana nivåer över hela landet att den som får ekonomiskt bistånd uppfattar det som fullständigt meningslöst att gå ut och ta ett arbete? Enligt LO-tidningen skulle 20 % – jag vet inte om det var av hela populationen eller av LO:s medlemmar – ha rätt till ekonomiskt bistånd

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

***Fel! Okänt
växelargument.***

inom de ramar som finns i dag. Min fråga är om det är rimligt. Jag anser att det är orimligt att ha det ordnat på det sättet.

Statsrådet säger vidare att kommunalrådet i Tyresö har fel. Jag anser att kommunalrådet i Tyresö har rätt. Vad man i Tyresö har gjort är att man inom ramen för en hög ambition när det gäller rehabilitering av unga arbetslösa har lagt fram ett program för hur man skall kunna få ungdomarna aktiverade. Det är det programmet som Regeringsrätten har sagt nej till.

Vad innebär detta, statsrådet? Jo, det innebär att alla de kommuner som nu ambitiöst arbetar med liknande program inte kan fortsätta, eftersom Regeringsrätten har sagt nej. Jag är mycket ledsen över att jag fick beskedet från statsrådet Ingela Thalén att kommunalrådet i Tyresö har fel. Jag tolkar det på det sättet att statsrådet inte är beredd att lyssna på kommunalrådet i Tyresö och inte heller på Svenska kommunförbundet, som har precis samma uppfattning som jag på den här punkten.

Vi måste ha en socialtjänstlag som är förankrad i det allmänna rättsmedvetandet, i det som folk känner är rätt och riktigt. Jag vill på det djupaste protestera mot att det skulle vara mindre humant att ha en socialtjänstlag grundad på den ambition som jag och hela Svenska kommunförbundet har, innebärande att man på lokal nivå får göra bedömningar, att man har rätt att ställa rimliga krav och givetvis också att man tar både humanitära, ekonomiska och sociala hänsyn. Jag menar att kommunpolitikerna därvidlag har samma höga moral som man har i regeringen och i Sveriges riksdag.

Anf. 6 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Fru talman! Göte Jonsson talar oerhört förledande vackert om rätts-säkerhet och om att det är viktigt att arbetslinjen gäller. Men, Göte Jonsson, vad det ytterst handlar om är ju att lägga ut en balanspunkt så, att man tryggar den enskilde individens rättssäkerhet mot förvaltnings-övergrepp eller andra beslut. Det är viktigt, och det är vi överens om.

Även om jag anser att man i Tyresö inte har gjort rätt har man i Sundbyberg, i Södertälje och i ett hundratal kommuner runt om i landet olika typer av arbetslivs-, sysselsättnings- och andra arbetsrehabiliterande program som mycket väl faller inom ramen för det som jag menar med aktiverande sysselsättning, som leder in till en annan arbetsmarknad och som är mycket väl anpassade till det som gäller för socialbidrag visavi aktivt arbete.

Men eftersom Tyresödomen och även de regeringsrättsdomar som finns är uttryck för att den nuvarande lagen är oklar på denna punkt – och det måste man erkänna – är det min avsikt att se till att den lag som skall föreläggas riksdagen skall vara sådan att man inte behöver komma tillbaka till den här typen av oklarheter.

Man har nu sagt att sättet att handskas med situationen i ett av fallen visar på att man har klivit över gränsen till det som kan betraktas som villkorat bistånd i förhållande till det som betraktas som krav på att stå för en egen försörjning. Alltså måste lagen tydliggöras på den punkten.

Vad sedan gäller frågan om nivåer och påståendet att en viss procentandel skulle ha rätt till ekonomiskt bistånd är det så att varje en-

skild familj och person prövas individuellt. Det faktum att man generellt över året har en viss inkomstnivå ger ju inte rätt till ekonomiskt bistånd. Man kan faktiskt i övrigt ha en ekonomisk situation som gör det möjligt att klara sig ekonomiskt. Vi vet genom forskningsrapporter och mycket ingående studier att de som får socialbidrag i Sverige som regel är ur många olika aspekter oerhört utsatta människor. De är ofta egendomslösa, har låga inkomster osv. Det är naturligtvis viktigt för oss när vi utarbetar en socialtjänstlag att vi tar sikte på att skapa ett skydd för dem som i övrigt inte har möjlighet att skydda sig själva.

Därav kommer min uppfattning att jag skall komma till riksdagen med en balanspunkt som innebär att man å ena sidan tar hänsyn till det som jag tycker att Eva Arvidsson argumenterade väl för och å andra sidan ser till att kommunerna får ett ökat ansvar – där delar jag Göte Jonssons uppfattning - för att arbeta aktivt med annat sådant arbete inom socialtjänsten som leder till möjlighet till egen försörjning. Vi skall akta oss för att kränka individens rättssäkerhet och rättstrygghet.

Jag delar uppfattningen att människor självfallet skall in i aktivt arbete. Självfallet skall unga människor inte starta sina liv beroende av socialbidrag. Den kommande socialtjänstlagen kommer att se till att de oklarheter som har funnits hitintills röjs undan.

Anf. 7 GÖTE JONSSON (m)

Fru talman! Statsrådet räknar upp en rad olika kommuner som tillämpar olika metoder och säger att man har gjort rätt där och att man har gjort fel i Tyresö. Detta visar att gråzonen är väldigt stor.

Vad vi har i dag när det gäller villkorat bistånd i socialtjänstlagen är den s.k. arbetslinjen. Den utnyttjas i många fall in absurdum. Därför hamnar man i dessa gråzoner.

Det jag vill är att vi inte enbart skall tillämpa arbetslinjen. Vi skall också kunna villkora andra åtgärder från socialtjänsten. Det är inte för att jag vill klämma åt de utsatta grupperna, utan helt enkelt därför att jag anser att vi hjälper de utsatta grupperna bättre på det sättet.

Varför, Ingela Thalén, inte lyssna till dem som arbetar ute på fältet med dessa frågor? Det är socialsekreterarna, socialnämnderna och kommunerna som möter problemen. Det är ju de som i första hand kritiserar den nuvarande lagstiftningen och Socialtjänstkommitténs majoritetsförslag. Det är ju de som kritiserar. Det är de som kan, de som verkar och de som ser bristerna.

Eftersom socialtjänsten inte kan gå in i tidiga skeden och ställa krav på olika metodutvecklingar utifrån en individuellt anpassad bedömning får vi en sämre socialtjänst. Det innebär att människor hamnar ännu djupare ned i de problem som har skapats och som har gjort att de måste gå till socialtjänsten över huvud taget. Det är ju detta som är problemet.

Personligen, fru talman, stöder jag helt de krav som finns i Kommunförbundets yttrande när det gäller Socialtjänstkommitténs förslag.

Det intressanta, statsrådet, är ju att vi är överens om att det finns en gråzon. Vi är överens om att det behövs förtydliganden.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag vill ha ett besked från statsrådet. Tänker Ingela Thalén följa Socialtjänstkommitténs skrivningar när det gäller villkorat bistånd då får vi klarare gränsdragningar, men vi får en klar uppstramning av möjligheten till villkorat bistånd eller tänker statsrådet följa min och Svenska kommunförbundets uppfattning när det gäller positionsbestämning, dvs. att öka kommunernas möjlighet att ge villkorat bistånd inom ramen för rehabiliteringsåtgärder? Det skulle vara väldigt värdefullt om statsrådet på den punkten kunde göra ett klarläggande i kammaren. Var kommer statsrådet att lägga positionsbestämningen?

Till sist vill jag säga något om rättssäkerheten. Jag anser givetvis att man skall ha rätten att pröva huruvida man har rätt till bistånd eller inte i domstol. Men när det gäller nivåerna är det min uppfattning att kommunerna har bättre möjlighet att göra bedömningar, utifrån förutsättningar som finns på kommunal nivå. Vi i riksdagen har sämre förutsättningar att fatta beslut om nivåer utifrån en riksnorm.

Anf. 8 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Fru talman! Jag blir faktiskt litet rädd när jag hör Göte Jonsson elda upp sig så här. Jag tror inte att Göte Jonsson i sin ambition att övertyga mig om sin uppfattning avser att låta socialtjänstlagen glida över till att bli någon form av tvångslag. Jag hoppas att det inte är så. Socialtjänstlagen är ju ingen tvångslag.

Vad vi diskuterar är ju skyldigheter för den enskilde individen att försörja sig själv. Det skall klart tydliggöras på vilket sätt det skall ske, på vilket sätt man skall stå till arbetsmarknadens förfogande och hur man skall stå till förfogande när det gäller olika rehabiliteringsprogram för att kunna uppfylla försörjningsansvaret. Vi är överens om att det skall vara så.

Även Göte Jonsson vet naturligtvis att jag återkommer till de sista frågorna både i lagrådsremiss och i socialtjänstpropositionen. Då blir det alldeles tydligt vad jag tycker i de frågorna.

Jag kan inte låta bli att tycka att det är litet förmätet av Göte Jonsson att säga att de som kritiserar Socialtjänstkommitténs förslag är de som kan frågorna. Jag vill nog hävda att även Socialtjänstkommitténs majoritet och andra debattörer inom socialtjänstområdet har en hel del kunskap att tillföra, även om de har en annan uppfattning än Göte Jonsson på varje enskild punkt.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1995/96:11 om utskrivning från sjukhus

Anf. 9 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Fru talman! Stig Sandström har i en interpellation ställt ett antal frågor till mig som har anknytning till utskrivning av äldre från sjukhusen. Stig Sandström frågar vilka åtgärder jag och regeringen avser vidta med anledning av den senaste ÄDEL-rapporten från Socialstyrelsen.

Låt mig inledningsvis hålla med Stig Sandström om att frågorna är många. Det är svårt att ge alla svar i dag.

Ett av de största problemen inom akutsjukvården före genomförandet av ÄDEL-reformen var det stora antalet medicinskt färdigbehandlade patienter. Bristen på kommunala vårdalternativ innebar att många äldre blev kvar på sjukhuset utan att egentligen behöva sjukhusets specialiserade resurser längre.

En betydelsefull del av ÄDEL-reformen var därför de nya bestämmelserna om ett kommunalt betalningsansvar för medicinskt färdigbehandlade patienter inom somatisk och geriatrisk akutsjukvård. Det nya systemet resulterade i att antalet sådana patienter halverades det första året, och det har sedan sjunkit ytterligare.

En viktig förutsättning för att detta ekonomiska styrsystem skall fungera var och är att kommunerna samtidigt utvecklar nya boende- och vårdalternativ. De särskilda stimulansbidragen till gruppboende och till andra alternativa äldreboendeformer på tre miljarder kronor har starkt bidragit till en sådan utveckling. Under åren 1991 till 1995 har uppskattningsvis 15 000–20 000 nya äldreboendestäder tillkommit. En stor andel av dessa utgörs av gruppboende för personer med demenssjukdomar.

Vid genomförandet av ÄDEL-reformen fick kommunerna dessutom ett statsbidrag på 1,5 miljarder kronor för att täcka utgifterna som betalningsansvaret medförde. Även detta statsbidrag har gjort det möjligt för kommunerna att utveckla äldreboendena.

Hälso- och sjukvården har under senare år genomgått stora förändringar. Förändrad vårdstruktur och nya ansvarsförhållanden har tillsammans med bl.a. vårdgarantin, ny medicinsk teknik och nya ekonomiska styrsystem påverkat vårdtider och genomströmning av patienter. Även för äldre patienter har vårdtiderna minskat, både inom somatisk akutsjukvård och geriatrisk vård. Mellan åren 1992 och 1994 minskade antalet platser inom den geriatriska vården med ca 2 400, vilket också bidragit till en påtaglig förändring av verksamhetens inriktning. Socialstyrelsen gör dock bedömningen att det kommunala betalningsansvaret starkast bidragit till att medelvårdtiderna inom akutsjukvården förkortats.

I tidigare ÄDEL-rapporter har återkommande problem och oklarheter på rehabiliteringsområdet uppmärksammats. Hösten 1994 tog regeringen initiativ till ett särskilt stimulansbidrag på 300 miljoner kronor, som syftar till att utveckla och förbättra samverkan mellan huvudmännen. På detta område kan Socialstyrelsen nu redovisa en mycket glädjande utveckling. En nyorientering av den geriatriska verksamheten har tagit fart, och denna viktiga verksamhet understödjer alltmer den kommunala äldreomsorgen. På några håll prövar man att ekonomiskt och organisatoriskt samordna landstings- och kommunresurser – ibland under samma tak.

Ett antal kommuner har också tillskapat egna kvalificerade resurser och utvecklar nu kompetensen och formerna för en kommunal rehabilitering av äldre.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Svar på
interpellationer*

Socialstyrelsen redovisar i årets ÄDEL-rapport också olika aspekter på äldres situation inom akutsjukvården och i samband med utskrivningen. Beskrivningen bygger på ett stort antal underlagsrapporter från studier om vårdkedjor för äldre. Huvudproblemet när det gäller sjukvård för äldre är inte längre det stora antalet medicinskt färdigbehandlade patienter utan snarare vad som händer patienten efter utskrivningen. Socialstyrelsen lyfter här fram brister när det gäller bl.a. vårdplanering och informationsöverföring mellan olika vårdgivare. Socialstyrelsen har därför beslutat utfärda föreskrifter, av vilka avses framgå bl.a. när, till vem och med vilket innehåll information skall ges när en patient lämnar sjukhuset för vård i hemmet eller i särskilt boende.

I årets rapport redovisas också uppgifter om utskrivning av svårt sjuka patienter och om vården i livets slutskede. Uppgifterna visar på en betydande ökning av antalet äldre som avlidit kort tid efter utskrivning från sjukhus. Dock måste påpekas att antalet avlidna i befolkningen varit relativt konstant – dödligheten har alltså inte ökat. Utskrivningsmönstret har också studerats ingående, och man har gjort jämförelser mellan Stockholms och Värmlands län. Anmärkningsvärt många äldre i Stockholms län som kommer in till sjukhuset från det egna hemmet skrivs ut till en helt ny boendeform, fastän livet nästan är slut. I Värmland tycks sjukhusen ha varit försiktigare med utskrivning av mycket sköra patienter. Här flyttas inte patienterna till en helt nya boendeform under de sista levnadsdagarna.

Socialstyrelsen har i ÄDEL-rapporten framhållit att det inte är acceptabelt att patienter flyttas mellan olika vårdformer i livets slutskede. Mot den bakgrunden har Socialstyrelsen beslutat att utarbeta ett nytt Allmänt råd om vård i livets slutskede. Jag instämmer till fullo i Socialstyrelsens bedömning att onödiga förflyttningar av människor i livets slutskede inte är acceptabla. Det är viktigt att Socialstyrelsen som tillsynsmyndighet noga följer upp dessa frågor. Jag har också erfarit att Socialstyrelsen tillsammans med länsstyrelserna avser att följa upp utskrivningar av äldre patienter från akutsjukvården över hela landet.

Hur vi bemöter och behandlar våra allra äldsta är ett mått på kvaliteten i omsorg och vård och inte minst på samverkan mellan olika vårdgivare. Många av de brister i handläggning, i vårdplanering och i medicinsk tillsyn som Socialstyrelsen redovisat under åren anser jag vara oacceptabla. Jag kommer därför inom kort att föreslå regeringen att besluta om en utredning som skall belysa frågan om bemötandet av äldre inom omsorg och vård. Utredaren skall bl.a. kartlägga och beskriva olika kvalitativa brister och brister i bemötande av äldre och även föreslå åtgärder som kan bidra till att avhjälpa dessa missförhållanden.

Anf. 10 STIG SANDSTRÖM (v)

Fru talman! Jag får tacka socialministern för svaret, och jag skall sedan kommentera svaret litet grand.

Anledningen till att jag ställde denna interpellation är att vi i socialutskottet hade en föredragning om ÄDEL-reformen. Jag tror nog att vi alla gemensamt i utskottet uppfattade att det här var fråga om politisk dynamit. Siffrorna var mycket skrämmande, framför allt för Stock-

holmsområdet. Min spontana tanke var att jag måste ställa en fråga, därför att jag kände igen mönstret sedan två år tidigare i min egen hemkommun Borås, där ÅDEL-reformen just hade slagit igenom. Situationen där blev likartad den situation som råder i Stockholmsområdet. Vid ett ålderdomshem ökade dödstaten väldigt kraftigt, medan dödstaten på det närbelägna sjukhemmet var oförändrade. Det var en äldre kvinnlig läkare som slog larm om detta. Det visade sig att man från kommunens sida försökte tysta ned det hela, och läkaren blev omplacerad. Men resultatet blev en folkstorm. Läkaren återfick sin tjänst, och det ansvariga kommunalrådet åkte sedan i valet på en stor förlust.

Jag vet att sådana här förhållanden kan rättas till, om man ingriper i tid. Men jag vet också att det finns många som vill släta över problemen och inte tala så mycket om dem.

Jag har tittat litet på de åtgärder som socialministern föreslår. Att Socialstyrelsen skall utfärda föreskrifter är den första åtgärden. Den andra åtgärden är ett Allmänt råd om vård i livets slutskede. Den tredje åtgärden är en uppföljning tillsammans med länsstyrelserna och den fjärde är en utredning som skall belysa frågan om bemötandet av äldre inom sjukvården.

Dessa åtgärder är väl bra, men frågan är om de är tillräckliga mot bakgrund av innehållet i ÅDEL-rapporten. Jag tycker faktiskt att det handlar om larmsiffror när det gäller Stockholmsområdet.

Enligt rapporten har antalet anmärkningar vad gäller läkemedel ökat från 1992 till 1994 från 87 till 570, alltså en ökning med nära 700 %. Man kan läsa att läkarinsatserna har minskat under samma tidsperiod från 8 minuter till 4,4 minuter per patient, att personaltätheten har minskat, att vårdplatserna på lasarett för de äldre totalt har minskat från 37 000 till 30 000 och att vårdtiderna har minskat. Man kan också i rapporten läsa att områdesansvaret har försvagats, delvis på grund av husläkarreformen. Det har uppstått brister i vårdplanering och informationsöverföring.

Det är klart att alla dessa neddragningar och brister får konsekvenser. Man ser också att antalet personer som har avlidit inom två dagar efter flyttning från hemmet till särskilt boende har ökat från 11 till 122. Det är alltså en tiofaldig ökning. Antalet personer som har dött inom 14 dagar efter att de har flyttats från hemmet till särskilt boende har ökat från 122 till 599. Det är en ökning med nära 500 %.

Det finns ännu mer skrämmande siffror när det gäller geriatriken. Man har jämfört antalet dödsfall vid sju geriatriska sjukhus här i Stockholm, som har ökat från 25 till 165 på ett år. Samtliga har avlidit inom 14 dagar.

Detta är väldigt allvarliga siffror. Det värsta är att man i rapporten talar om att det är trender som har uppstått. Allt detta går ju helt på tvärs mot vad vi säger i andra sammanhang, t.ex. i Prioriteringsutredningen, att man skall satsa på vård i livets slutskede.

Jag undrar faktiskt om de nämnda åtgärderna är tillräckliga. Jag erkänner att det är svårt att hantera dessa frågor. Men situationen är så pass allvarlig att någonting måste ske. Det minsta man kan göra är att

Prot. 1995/96:24

16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

be sjukvårdspolitikerna i Stockholms län att förklara vad det är som händer vid de geriatriska klinikerna.

Jag skall avsluta med att läsa upp vad rapporten säger: Att inte driva en utveckling inom äldreomsorgen, utan att bara förvalta innebär de facto en stagnation. Denna debatt och utveckling måste initieras både på den nationella och på den lokala nivån.

Det är också min åsikt.

De sista orden i rapporten är: Antalet avlidna är i sig inte så stort i relation till det totala antalet inskrivna per år, men rörelseriktningen, med mer än en fördubbling på två år, bör uppmärksammas. För denna utveckling fortsätta öppnas skrämmande perspektiv. Inte ens inom geriatriken finns numera tid att vårda den döende. Att över huvud taget flyttas från en vårdform till en annan i livets slutskede kan inte vara god vård.

Jag ställer åter frågan: Anser ministern att föreslagna åtgärder är tillräckliga, eller finns det även andra idéer?

Anf. 11 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Fru talman! Får jag börja med att instämma i Stig Sandströms sist framförda formulering. Det är inte acceptabelt att flytta runt människor deras sista dagar. Det tror jag också att jag sade i mitt inledande svar. Så får det inte vara, så får det inte gå till.

Man kan naturligtvis konstatera att det i varje enskilt fall handlar om en läkares bedömning. Av just det skälet kommer Socialstyrelsens allmänna råd att på den här punkten få mycket stor betydelse, eftersom de skall ge stöd och vägledning om hur man skall bedöma och arbeta med patienter som står vid livets slut.

Man kan se från två utgångspunkter på patienter som dör några dagar efter utskrivningen från ett sjukhus. Framför allt gäller det om det handlar om några få timmar. Man kan säga att det var fel att skriva ut patienten då och att patienten borde ha fått ligga kvar på sjukavdelningen eller på sjukhuset. Men man kan också ställa sig frågan: Var det rätt att över huvud taget flytta patienten till sjukhuset? De sista timmarna i livet skulle man kanske i stället få vistas i sitt hem omgiven av bra och kompetenta läkare och kanske av sin familj.

Just för att få reda på hur det har varit i varje sådant enskilt fall skall nu Socialstyrelsen gå igenom varje sådan händelse som har inträffat under den senaste tiden och som mer numerärt finns beskriven i den senaste rapporten.

Förutom det som finns i mitt svar vill jag peka på att vi också genom de medicinskt ansvariga sköterskorna inom de olika boendeformerna har lyft kompetensen. Det är ju en helt ny yrkesgrupp, som vi inte tidigare har haft. Det är också en tillgång i arbetet med att hjälpa äldre människor och deras anhöriga i sådana här svåra situationer.

Sedan vill jag lägga till att jag tror att den nya socialtjänstlagen också kommer att spela en roll när det gäller kommunernas arbete med äldreomsorg. Jag vill också lyfta fram att vi till våren kommer med förslag om lagstiftning kring verksamhetstillsyn inom hälso- och sjukvård i vid mening. Det kommer naturligtvis att vara ett

stöd i Socialstyrelsens arbete med att granska och följa innehållet i hälso- och sjukvården.

Prot. 1995/96:24
16 november

Anf. 12 STIG SANDSTRÖM (v)

Fru talman! Jag sade inledningsvis att jag tror att det går att rätta till de här felen. Om de beror på dålig planering, dålig organisation eller dålig styrning kanske man kan komma till rätta med dem genom organisationsförändringar och bättre uppföljning.

Men de brister som jag räknade upp visar också att det mycket är en fråga om pengar. Jag tror också att man kan rätta till fel om man skjuter till pengar när man ser att det håller på att gå snett. Därför vill jag ställa frågan: Är ministern beredd att skjuta till pengar, om det skulle visa sig behövas för att komma till rätta med de här bristerna?

Det har utan tvivel pågått nedskärningar. Vi har varnat för dem. Tillsammans varnade vi i valrörelsen för att man inte bara kan fortsätta att skära ned, dra in på personal och trimma organisationerna. Vi måste också se till att verksamheterna fungerar.

Jag skulle vilja fråga ministern: Om det skulle visa sig att de här stora allvarliga bristerna beror på att medel fattas, är ministern beredd att ompröva besparingsplanen och skjuta till pengar till kommuner och landsting, som t.ex. Vänsterpartiet har föreslagit, för att komma till rätta med bristerna och ge de äldre ett värdigt slut? Jag ställer bara den frågan. Tack!

Anf. 13 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Fru talman! Den ekonomiska politiken kanske kräver en alldeles egen interpellationsdebatt. Men jag vill ändå säga att en av de viktigaste förutsättningarna för att kommuner och landsting över huvud taget skall kunna klara sina åtaganden framöver är att vi håller fast vid den ekonomiska politik som vi har lagt upp en strategi för. Den innebär att ökad sysselsättning ger större skattekraft i kommunerna och att utbetalningen av de statsbidrag som kommuner och landsting beviljats också fullföljs under de kommande åren.

Problemen inom äldreården i Stockholms läns landsting får kanske diskuteras med den gemensamma majoriteten i Stockholms läns landsting som ju består av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1995/96:13 om startdatum för ripjakten

Anf. 14 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Fru talman! Gudrun Lindvall har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ till att senarelägga startdatum för ripjakten i Sverige.

Starten för den allmänna jakttiden på ripa i Sverige har under mycket lång tid varit den 25 augusti. Att just detta datum valts beror på den långa och omfattande forskning på ripa som har bedrivits i Sverige.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
Svar på
16 november

Jag delar Gudrun Lindvalls uppfattning att avgörande för jaktstarten skall vara ripkycklingarnas utveckling och att kycklingarna då är flygga. Ripkycklingarna utvecklas snabbt efter kläckningen, och de börjar flyga vid ungefär en veckas ålder. Självfallet skall dock så små och unga ripor inte jagas. Jägarna är inte heller intresserade av att jaga dessa ripkycklingar, de är ju inte speciellt matnyttiga.

Det är äggens kläckningsdatum som avgör hur väl utvecklade ripkycklingarna är vid en viss tidpunkt. I de södra fjällen visar mångåriga studier att äggen i medeltal kläcks den 23 juni. Där är således kycklingarna cirka två månader gamla vid jaktstarten den 25 augusti. Då har kycklingarna en vikt på mellan 80 och 90 % av den vuxna ripans vikt. Då är de också så väl utvecklade och flyger så bra att det endast undantagsvis går att skilja mellan kycklingar och helt vuxna fåglar när de flyger upp. Studier i Sverige och Norge visar att kläckningen i Lapplandsfjällen sker ungefär en vecka senare än i den södra delen av fjällkedjan. I Lapplandsfjällen har ripkycklingarna den 25 augusti en vikt på mellan 75 och 80 % av den vuxna ripans vikt. Även dessa kycklingar har normalt en sådan vikt och utveckling att jakt på dem är fullt försvarbar.

De här uppgifterna om ripkycklingarna och deras utveckling gäller under normala förhållanden. Det här året var emellertid snösmältningen i fjällområdet extremt sen. På många platser var snösmältningen den senaste i mannaminne. Det har därför rapporterats från en del håll att ripkycklingarna just i år varit ovanligt sent utvecklade.

Enbart årets sommar i fjällen bör emellertid inte få vara det enda som avgör när den svenska ripjakten skall starta i fortsättningen. Frågan måste ses i ett större och längre perspektiv. Ett senarelagt startdatum skulle innebära att ripjakten och älgjakten börjar i stort sett samtidigt. En senareläggning kolliderar dessutom med samernas sarvslakt. Det är således inte enbart fördelar med en senarelagd jaktstart på ripa.

Frågan om lämpligt startdatum för ripjakten kommer att behandlas av regeringen vid ett senare tillfälle. Naturvårdsverket håller nämligen på med en översyn av samtliga jakttider. Verkets förslag till ändrade jakttider kommer inom kort att redovisas till regeringen. Miljövårdsberedningen har i sitt betänkande Hållbar utveckling i landets fjällområden föreslagit att endast ortsbor skall få påbörja småviltsjakten före den 10 september. Andra skulle få vänta till efter den 10 september. Regeringen kommer att ta ställning till beredningens förslag under våren. Slutligen kommer Jordbruksverket, Naturvårdsverket och Sametinget att under våren lägga fram sin utvärdering av det nya upplåtelsesystemet för småviltsjakten på statens mark ovanför odlingsgränsen och på renbetesfjällen. Regeringen kommer således att inom en snar framtid behandla jakten på ripa ur ett flertal olika aspekter, däribland lämpligt startdatum.

Anf. 15 GUDRUN LINDVALL (mp)

Fru talman! Jordbruksministern! Bakgrunden till den här interpellationen är att man i Sverige bedömer att ripkycklingarna är tillräckligt väl utvecklade för att man skall kunna starta jakten den 25 augusti.

I Norge, där man har anledning att göra precis samma bedömning av tidpunkten för startdatum, anser man att ripkycklingarna är färdiga den 10 september.

Naturligtvis är det förvånande att två länder som ligger så nära varandra och som egentligen har precis samma ripstam kan göra så olika bedömningar. Jag är övertygad om att om den här debatten hade hållits i Norge hade man ansett att det startdatum för jakten som man har där är det riktiga. Det är alltså fråga om en bedömning av när jakten kan starta.

Det som emellertid gör att det här får konsekvenser är att under de första två veckorna av ripjakten i Sverige jagar inte bara de svenska jägarna utan även många norska jägare. Detta får till konsekvens att ripstammen utsätts för ett stort jakttryck, framför allt de två första veckorna.

Det här har många svenska jägare påtalat för mig. De menar att det kan ses som en förklaring till att ripstammarna i vissa områden i fjälltrakten, t.ex. Flattruet, och framför allt de områden som ligger nära norska gränsen, har klart minskat. De här mycket erfarna jägarna säger att man inte kan hänvisa till väderlek eller något sådant, utan det har skett just på grund av att ripjakten är så intensiv de två första veckorna.

Jag menar alltså att det finns många skäl till att ha ett gemensamt startdatum för ripjakten. Det ter sig också naturligt att vi i Norden skall kunna ha en gemensam syn på jakten. Den aspekten, att vi borde ha ett gemensamt synsätt i Norge och Sverige, berör inte jordbruksministern alls i sitt svar. Det tycker jag är litet sorgligt.

Däremot får jag till en del rätt med tanke på vad som sägs i svaret om att man börjar se över tidpunkten för jaktstarten och att det egentligen kanske bara är ordsbor som skall få starta jakten före den 10 september. Jag ser det som ett halvt erkännande, fru jordbruksminister. Även om jag inte är nöjd med svaret ser jag det här som början på en diskussion om hur vi egentligen skall ha det.

Det som skall vara avgörande för hur jakt skall bedrivas i Sverige måste ändå vara det villebråd som jagas. Hur ser populationen av ripa ut? Vilka bedömningar gör man? Finns det anledning att se över bedömningen? Och framför allt: Vilka effekter får den jakt som bedrivs just nu på stammen av villebråd? Vi kan se att det finns negativa effekter just för att Sverige och Norge inte har gemensamma startdatum.

Jag skulle vilja fråga jordbruksministern: Är det inte en fördel om vi i Sverige och Norge har ett gemensamt startdatum och en gemensam syn på när kycklingarna är så pass färdigutvecklade att jaktstarten kan ske?

Prot. 1995/96:24

16 november

Fel! Okänt

växelargument.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 16 LEIF MARKLUND (s)

Fru talman! Jag delar till fullo synpunkterna i jordbruksministerns svar. Jag ser med tillförsikt att man väger in en del av de frågeställningar som finns i det här materialet i den kommande översynen.

Jag tycker att det märkliga i den här debatten är Gudrun Lindvalls hopp mellan olika länder. Det är inte första gången hon drar fördel av det för sin egen argumentering. Norge blir sanningssägare när det gäller den biologiska förutsättningen i Sverige. Det torde väl ändå vara få som tror att vi kan börja använda ett sådant underlag för debatt i sådana här frågor.

När det gäller den biologiska förutsättningen tycker jag att ministerns svar talar sitt eget språk. Hon säger att 80–90 % av en ripas vikt redan har uppnåtts när jakten inleds. Det är väl beräknat på ett snitt över åren.

Jag tror att man bör tillrättalägga Gudrun Lindvalls påstående när det gäller förändring i ripstammen och säga att det inte finns något statistiskt belägg för det. Under den tid man har gjort beräkningar i Norrbotten – jag håller mig till Norrbotten som utgör en fjärdedel av Sveriges yta och har väldigt stora delar av de områden för jakt ovanför odlingsgränsen som vi talar om här – visar det sig att stammen innehåller ungefär 50 % gammal fågel och 50 % ungfågel. De uppgifterna håller över tiden. Något belägg för att ripstammen klart har minskat finns inte.

När det gäller det norska jakttrycket har man egentligen också skäl att kommentera Gudrun Lindvalls uppgifter. Dels är ungefär en tiondel av de norska jägarna i Sverige, dels är den genomsnittliga jakttiden för jägare med dygnstillstånd ca tre dagar per år. Det är fortfarande kommuninvånarna som är de stora jägarna. De har en jakttid på ungefär nio dagar. Det genomsnittliga jakttrycket är ungefär 0,72 jägare per kvadratkilometer och dygn. Vi har alltså inget överdådigt jakttryck.

Jag tycker inte att man skall överdriva den här historien, utan vi borde vänta och se tiden an tills vi får det totala utvärderingsmaterialet, som är på väg. Då först kan vi göra en bedömning och se om vi har haft störningar. Framför allt måste kanske den här debatten visa på att vi faktiskt har en jakttidsberedning som jobbar med frågorna. I beredningen finns företrädare både för naturen och för ornitologerna. Den består av 16 medlemmar med olika intressen.

Jag tror att vi i Sverige har en väl avvägd beredning när det gäller jakttiderna. Jag skulle inte vilja se de motsättningar och störningar som kan uppstå om vi tillåter det största jakttrycket i de här trakterna att kollidera med både sarvslakt och älgjakt.

Anf. 17 ARNE ANDERSSON (m)

Fru talman! Jag anmälde mig till den här debatten närmast för att komplettera Leif Marklund på två små punkter.

Liksom Leif Marklund vill jag gärna harangera det svar som jordbruksministern har lämnat. Jag tycker att det är ett bra svar som ytterst tillgodoser vad vi vill med detta.

Därmed är inte sagt annat, jordbruksministern, än att vi med stort intresse följer hur det fortsatta beredningsarbetet kommer att bedrivas. Men det, fru talman, kan vi låta anstå.

När det gäller jämförelsen med Norge tror jag att vi måste erinra om att det i stora delar av de norska fjällen bedrivs ett fjälljordbruk på ett väsentligt annorlunda sätt än i de svenska fjällen, med betydande delar fårskötsel. Detta har direkt med jakttiderna att göra, helt enkelt därför att man inte med fördel kan bedriva jakt innan hemtagning av fåren har ägt rum för vintern. Detta gör att jämförelsen inte är relevant.

I jordbruksministerns svar talades om tillväxten, som är tillfredsställande. Den är, Gudrun Lindvall, naturligtvis alldeles lika i Norge och Sverige. Skall vi vara överens om något kan vi gott och väl vara överens om det. Men det råder olika förutsättningar för att starta och bedriva jakt.

Det norska jakttrycket under de 14 första dagarna är, som Gudrun Lindvall nämnde, naturligtvis ett problem. Men det är inte ett generellt problem, utan ett problem som finns utmed tillfartsvägarna.

Det är, som de som lyssnar säkert förstår, ytterst ogärna som jag lånar ut mig till att bli anhängare av något slags kvoteringsystem när det gäller hur vi skall hantera jaktmarkerna. Men vi kanske ändå skulle kunna diskutera om vi kan koncentrera oss på de stora tillfartsvägarna från Norge och kanske t.o.m. tillåta oss att acceptera någon typ av kvotering kring tillfartsvägarna just med hänsyn till ripstammen i de områdena.

Ripstammen är generellt en mycket stabil stam. Den kan, som nämndes här, variera med tidig snögång, sena vårar och sådant, men vi kanske ändå skulle kunna diskutera hur vi skall hantera det här utmed tillfartsvägarna.

Jag tycker kanske inte att vi skall kvotera norrmän särskilt, som ju är goda umgängesvänner. Men vi kan väl titta på detta. Såväl ortsbefolkning som svenska jägare skall vara väl tillgodosedda i enlighet med den princip som ett vidare nyttjande av den svenska fjällregionen ändå tillåter.

Anf. 18 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Fru talman! Först några ord om Norge. En hel del har sagts av alla tre debattörerna här. Men en sak som jag tycker skall poängteras är att skillnaden i tid mellan Norge och Sverige har sin grund i biologiska avvikelser beroende på att Norge ligger längre norrut. Det är kallare där. Äggen kläcks senare, och kycklingarna blir därmed flygga senare i Norge än i Sverige. Här finns alltså rent biologiska skäl att anföra, förutom t.ex. det som Arne Andersson tog upp om fårskötseln och att man i Norge tar hänsyn till renskötseln.

Miljövårdsberedningen har, som jag sade i mitt första inlägg, arbetat med fjällen. Man har gjort en grundlig genomgång av detta och föreslår faktiskt ingen generell framflyttning av jakttiden. Man menar att ortsborna skulle kunna få börja tidigare, medan övriga skulle få jaga senare. Inte heller inom Miljövårdsberedningen är man alltså inne på detta med en generell senareläggning.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Guðrun Lindvall har frågor om populationen, om vad som händer osv. Just det skall utvärderingen ge svar på, men det är en annan fråga. Det var för att få svar på den typen av frågor som jag för några veckor sedan skrev direktiv till Sametinget och Jordbruksverket. Jag sade då att också Naturvårdsverket skall vara med i utvärderingen och beskrev de frågor som skulle behandlas och som vi ville ha svar på. Det är just de frågorna som Guðrun Lindvall här tar upp.

Jag tycker att man kan fundera över det norska systemet som sådant. Man är strängare där. En svensk får t.ex. inte åka till Norge för att jaga utan att ha en norrmän med sig. Vill man ha en uppstramning, jag säger alltså inte att så skall ske, skulle man kunna fundera över en sådan metod också i Sverige när, eller om, vi skall förändra det hela.

Slutligen: Motvilligt tyckte Arne Andersson att kvotering möjligen kunde vara en idé. Men när det gäller de två stora Norgevägar som finns i Norrbotten har man redan en sådan kvotering, vilken länsstyrelsen har beslutat om.

Anf. 19 GUÐRUN LINDVALL (mp)

Fru talman! Jag är glad över att den här debatten initierats, jordbruksministern och andra! Jag anser nämligen att det är på tiden att få i gång en diskussion beträffande naturvårdsintressena, vilka jag kanske här representerar, och jaktintressena. Jag är tacksam för Arne Anderssons inlägg här. Visst finns det områden där det vi här tar upp är problem. Kan vi inte diskutera de problemen förutsättningslöst, blir det svårt att lösa dem.

Generellt kan man naturligtvis inte säga att ripor inte är färdigutvecklade till den 25 augusti, eftersom det varierar beroende på vilken del av landet det är fråga om. Givetvis utvecklas riporna senare i de norra fjälltrakterna. Det säger sig självt, eftersom våren kommer senare där. Därför kan man fundera över om det skall vara *ett* startdatum i Sverige, om vi nu verkligen skall ta hänsyn till hur utvecklade kycklingarna är.

Man kan också diskutera – jag tycker att det är mycket bra att Arne Andersson har tagit upp den saken – hur mycket som skall få jagas. Kanske skall man från år till år försöka ha en inventering av vilken skattning stammen tål. Det här tenderar dock att resultera i en diskussion som jag inte vill väcka nu, nämligen diskussionen om den fria småviltsjakten. Men man kan ju säga att ett skäl är att jakttrycket har ökat.

Det faktum att starttiden för ripjakt i Norge och Sverige inte är samordnad är också ett skäl till att man lokalt kan se att ripstammen utsätts för ett mycket stort tryck.

Detta har påtalats tidigare från många naturvårdsorganisationer. Bl.a. Naturskyddsföreningen, Världsnaturfonden, Ornitologiska föreningen, Fältbiologerna och Jordens vänner har för ett antal år sedan åstadkommit en skrift där man just tar upp sådana här saker. Man menar att jakten i dag inte tar hänsyn till att många ripkycklingar vid tiden för jaktens början ännu inte är färdigutvecklade och självständiga. Redan då krävd att jakten skulle ta mera hänsyn till hur utvecklade kycklingarna var.

Många ornitologer rör sig i fjällen, och även de rapporterar om vad de ser. De säger, och det tror jag faktiskt är riktigt, att man i vissa områden kan se en förändring när det gäller den mängd ripa som finns. Det kan naturligtvis ha flera förklaringar. Men om man samtidigt kan se att detta gäller områden där de som har jagat mycket säger att jakttrycket är stort, tycker jag att man skall lyssna på de erfarna jägare som tar upp det här problemet. Detta har många jägare diskuterat med mig. De har velat att jag skall väcka frågan här i kammaren, eftersom det anses nödvändigt att få en diskussion om detta.

Jakttrycket är i dag stort i vissa områden, och ripkycklingarna är inte fullt utvecklade i vissa områden. Det är möjligt att vi skall ha en kvotering. Men det som skrämmer mig litet när det gäller det svar som jag har fått är att hänsynen till älgjakten i mångt och mycket nästan verkar styra starten för jakt på ripa i Sverige. I så fall menar jag att det inte längre är biologiska hänsynstaganden som är avgörande utan kanske jägarnas möjligheter till jakt, och det har ju väldigt litet med ripkycklingar att göra. Är det så, jordbruksministern?

Anf. 20 LEIF MARKLUND (s)

Fru talman! Jag vill korrigera en uppgift som jag nyss lämnade. Man skall ju vara korrekt och försöka lämna uppgifter med rätt underlag. Jag ber därför om ursäkt när det gäller andelen norska jägare.

Enligt statistiken för tiden mellan den 25 augusti och den 30 september 1994 var andelen ungefär 19 % – inte 10 %, som jag nämnde. Men därefter har man sett ett klart minskat intresse från norska jägares sida. Detta är det väl också värt att notera.

Jag vill återkomma till frågan om varför vi har etiska och produktionsbiologiska jaktregler. Målet med jakt är ju viltvård. Dessa hänsyn och Jakttidsberedningen, vilken består av 16 medlemmar, utgör den bästa kunskapen på området. Ekologer och andra som försöker göra gällande att det här i stort sett förstör förutsättningarna för ripstammens utveckling tror jag gör sig till tolkar för ett oerhört egensinnigt intresse utan att i stort sett ta någon hänsyn till vad som sägs i de beredningsgrupper som finns.

I detta sammanhang vill jag tillägga att jägarkåren i Sverige i dag blir alltmer intresserad av att ta jägarexamen. Den nye jägaren har en jägarexamen i botten. Även många äldre jägare tar jägarexamen för att få lära sig ekologi och biologi, som är den naturliga delen för viltet och viltvården. Jag tycker att detta är bra, och jag välkomnar verkligen det intresset. Svenska jägareförbundet har gjort en oerhörd insats för att öka kunskapen hos den svenska jägarkåren.

Anf. 21 ARNE ANDERSSON (m)

Fru talman! Jag tror att det som Gudrun Lindvall säger är riktigt, dvs. att jägare gör propåer. Härvidlag är Gudrun Lindvall en väldigt bussig riksdagsledamot. Det är inte svårt att stöta på henne och att be henne om att initiera en riksdagsdebatt. Det kan låta som en halvhjärtad harangering – men inte nödvändigtvis. Jag tar nämligen fasta på vad

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Guðrun Lindvall säger om att man visst kan, och bör, ha en debatt om de jaktliga villkoren. Jag ställer med glädje upp på det.

Om jag möjligen skulle vara litet småsint kunde jag kanske säga att Guðrun Lindvall inte alltid i debatten framstår som en riktigt bra företrädare för de mera jaktliga intressena utan kanske mera som den som fokuserar på de mera restriktiva inslagen. Därför är vi litet misstänksamma. Men varför suga på den tråden? Om nu Guðrun Lindvall vill delta i ett hurtfriskt arbete har ju jordbruksministern nästintill inviterat till det. Jordbruksministern sade väl inte att Guðrun Lindvall och jag skulle få vara med, men kanske finns vi i den krets som får vara med och diskutera detta. I så fall lär det bli ett bra beslut som så småningom fattas av regeringen.

Vi måste vara väldigt noga med att framhålla att ripstammen är mycket stark, men den har sin svaga punkter utmed vägarna. Jag var inte ovetande om restriktioner och kvoterings. Detta är inte det första jag tycker att det är kul att ställa upp på. Det är ändå acceptabelt, eftersom en stam *skall* vårdas.

Jag tycker gott att man kan erinra om att det egentligen inte finns några andra än svenska jägare som vårdar viltstammarna. Vi jägare beskattar och vårdar. Ser det ut som om vi vore glada och kände tillfredsställelse med jakten och viltvårdandet så är det sant; vi tycker att det är roligt. Dessa saker går hand i hand. Det skulle vara synd att avsluta den diskussionen med Guðrun Lindvall vid detta tillfälle. Den diskussionen skall vi fortsätta med, och det är gott och väl.

Anf. 22 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Fru talman! Guðrun Lindvall frågade mig om det är hänsynen till älgjakten som styr de tider då man får börja jaga ripa. Det är flera faktorer som styr det, men som jag sade i mitt första inlägg är det ju mångårig forskning om dessa saker som ligger i botten.

Det är också så att vi i vårt land, precis som i Norge, har en renskötsel att ta hänsyn till. Rentjurarna börjar normalt brunsta i mitten av september. Sarvslakten börjar dessförinnan, men ändå så nära brunsten som möjligt. Den 10 september pågår det därför ofta rensamling inför sarvslakten.

Älgjakten började i år den 4 september i Västerbottens och Norrbottens län och den 11 september i Jämtlands län. Statistiken över försålda jaktkort visar att det, precis som har sagts här i kammaren, är den första ripjaksveckan som är en intensiv jakttid. En senareläggning av ripjaksstarten skulle därmed verkligen innebära att älgjakten och ripjakten kolliderade. I synnerhet gäller detta Jämtlands län. Det är klart att det också ligger med i vågskålen.

Sedan vill jag säga någonting med anledning av vad både Leif Marklund och Arne Andersson sade. Jag har delvis kunnat titta på detta också i ett internationellt perspektiv. Svenska jägare med jägarexamen som grund står sig väldigt väl vid en internationell jämförelse. Inte minst gäller detta i fråga om säkerheten i samband med jakten. I detta sammanhang menar jag att vi har mycket duktiga jägare i vårt land.

Låt mig också avslutningsvis säga att innan ett beslut fattas nästa år – om det nu skall fattas ett nytt beslut – kommer det att föregås av en bred debatt. När utvärderingen är klar kommer den att debatteras såväl bland jägarna och samerna som bland de olika naturvårdsintresserade grupper som finns i samhället.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 23 GUDRUN LINDVALL (mp)

Fru talman! Jag delar Arne Anderssons uppfattning att anledningen för mig att ta upp jaktfrågor inte i första hand är jägarnas intressen utan snarare naturvårdens. Självt är jag ju fågelskådare, ornitolog, och jag kan säga att de svenska ornitologerna också står sig mycket väl i en internationell jämförelse. Det finns mycket kunskap som vi borde lyfta fram här i kammaren.

Jag vill påstå att det finns fler än jägarna som bedriver viltvård i fjällen och som vårdar ripstammen, nämligen fjällräv och kungsörn. Det här är naturligtvis en stam av fåglar som vi skall se hur vi skall skatta. Jag vill i det sammanhanget säga till Leif Marklund att denna diskussion inte handlar om huruvida vi över huvud taget skall ha en ripjakt – det tycker jag känns helt onödigt att diskutera – utan om hur jakten skall se ut och hur den skall utformas.

Av jordbruksministrarnas senaste inlägg förstår jag att detta med älgjakten och sarvslakten ligger med i vågskålen. Jag hoppas bara att det inte innebär att man inte tar erforderliga biologiska hänsyn när man tittar på när jaktstarten skall ske. Egentligen önskar jag att vi i en fortsatt beredning av frågan också ser över om vi verkligen skall ha ett gemensamt startdatum i hela Sverige eller om vi skall acceptera att Sverige är långsmalt och att ripkycklingarna naturligtvis är betydligt bättre utvecklade i den södra delen av fjällvärlden än i den norra.

Jag undrar också, men där kan jag kanske ännu inte få svar, vad som avses när det sägs att ortsborna eventuellt skulle kunna få påbörja jakten före den 10 september men inga andra. Det är naturligtvis ett intressant påpekande i jordbruksministrarnas svar. Det innebär ju att man börjar se över jakttiden och att man ser om det finns en möjlighet att differentiera jakttiden för ortsbor och andra. Det tycker jag tyder på att detta med att jakten i första hand bedrivs den första veckan inte är helt lyckat. Ripkycklingarna växer ju till sig allt eftersom tiden går.

Jag ser detta som en start på en debatt om jakttider. Jag avser att återkomma till kammaren med flera debatter om jakten. Jag hoppas att Arne Andersson m.fl. kommer att delta även då. Jag tycker att det är viktigt att vi diskuterar de här frågorna. Det är viktigt att vi får en gemensam diskussion från naturvårdens och jaktens sida.

Jag är övertygad om att många av de motsättningar som har funnits i debatten mellan jägare och framför allt ornitologer är helt onödiga. De beror just på att vi inte har haft ett bra sätt att samtala med varandra. Förr var det inte så; då hade vi ofta en gemensam syn på saken. Jag skulle önska att vi på nytt fick ett så bra klimat mellan ornitologer och jägare att detta goda samarbete kunde återkomma. Det här är ett sätt för mig att försöka få detta till stånd. Därför försöker jag

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

alltid se till att jägarna har en chans att komma med i de debatter jag själv initierar.

Anf. 24 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Fru talman! Jag vill svara på två frågor. Först till det här med ortsbefolkningen och de andra. Det är miljövårdsberedningen som för fram det i sitt betänkande. Också detta är naturligtvis något som skall ligga till grund för det förslag som eventuellt kommer nästa år. Meningen är att ortsbefolkningen skulle få börja jaga tidigare, den 25 augusti, medan turister och folk från andra delar av landet skulle få börja den 10 september. Vi får se om det kan vara lämpligt.

Jag tycker också att man skall hålla öppet för en diskussion och för ett eventuellt beslut om att ha olika tidpunkter för starten. Det är ju som Gudrun Lindvall säger; Sverige är avlångt. Precis som när det gäller argumenteringen i fråga om Norge, att det ligger längre norrut, kan man ju säga att norra Sveriges bergskedja ligger längre norrut än den i södra Sverige. Därmed blir resonemanget analogt.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1995/96:10 om markinköp för naturreservat och nationalparker

Anf. 25 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Roy Ottosson har frågat finansministern om hur regeringen ämnar se till att tillräckliga ekonomiska resurser avsätts till markinköp för bildande av naturreservat och nationalparker. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Jag kan inledningsvis försäkra Roy Ottosson att vi värnar den biologiska mångfalden i skogen. Sverige har undertecknat konventionen om biologisk mångfald och arbetar mycket aktivt inom ramen för denna konvention. Den andra partskonferensen pågår just nu i Jakarta, och vi väntar på vissa resultat därifrån. Vi arbetar för att i Sverige, inom EU och i övriga delar av världen bevara och återskapa en artrik och varierad natur.

Den nya skogspolitiken från år 1993 innebär att miljömålet väger lika tungt som produktionsmålet och att miljökraven i skogsvårdslagen har skärpts. Den nya skogspolitiken innebär vidare att skogsbrukets sektorsansvar för natur- och kulturmiljövården har förstärkts och utvecklats. Ett stort ansvar vilar därmed på skogsbruket. Det är ett ansvar som alla skogsägare måste ta genom att utveckla nya naturvårdsanpassade skogsbruksmetoder, naturvårdsplanera sin skog och kanske avstå från att avverka skog med värdefulla livsmiljöer för djur och växter.

Många skogar i Sverige har i ett historiskt perspektiv utvecklats under påverkan av återkommande skogsbränder eller av tidigt mänskligt nyttjande. Sådana skogar kan trots uttag av virke behålla sina naturvärden genom att brukandet naturvårdsanpassas. Men det finns också

andra miljöer, s.k. naturskogar, med särskilda naturvärden som fordrar att de helt undantas från skogsbruk. Min bedömning är att det finns ett stort behov av att skydda ytterligare sådana skogsområden, särskilt nedanför det fjällnära området. Vid bedömning av hur mycket skog som behöver skyddas måste förstås även hänsyn tas till effekterna av skogsvårdslagens restriktioner om avverkning och dess krav på miljöhänsyn samt till effekterna av skogsägarnas frivilliga åtaganden.

Det lagstadgade skyddet för värdefulla naturområden i form av nationalparker och naturreservat omfattar för närvarande totalt ca 2,7 miljoner ha vilket, motsvarar ca 3,5 % av landytan. Av landets totala produktiva skogsmarksareal skyddas knappt 2 %, medan endast ca 0,5 % av den produktiva skogsmarken nedanför det fjällnära området har ett skydd i form av nationalpark eller naturreservat.

I dag skyddas produktiv skogsmark med en takt av ca 10 000 ha per år. Med skyddad skogsmark avses här sådant skydd som beslutas med stöd av naturvårdslagen. Med en oförändrad takt skulle således först om tio år, år 2005, ca 1 % av den produktiva skogsmarksarealen nedanför det fjällnära området vara skyddad. Jag anser att den takten bör öka. Självfallet påverkar det ekonomiskt kärva läget möjligheterna till ökad statlig finansiering för markinköp. Det är därför viktigt att finna och utveckla nya former för att åstadkomma ett ökat och långsiktigt skydd av skogsmark.

Inom regeringskansliet bereds för närvarande frågan om en eventuell ökad areal skyddad produktiv skogsmark, utifrån den av riksdagen beslutade strategin för biologisk mångfald och den nya skogspolitiken.

Jag vill i sammanhanget också informera om att Statens fastighetsverk och Naturvårdsverket nyligen träffat en överenskommelse om förvaltning av tidigare domänverksmark som nu förvaltas av Fastighetsverket. Överenskommelsen, som gäller under förutsättning av regeringens godkännande, innebär att ca 1,2 miljoner ha mark i 14 län, varav ungefär en femtedel utgörs av produktiv skogsmark, kan skyddas som nationalpark eller naturreservat utan att anslaget för markinköp belastas. Drygt 100 000 ha av denna areal, varav drygt hälften produktiv skogsmark, ligger nedanför odlingsgränsen nedanför renbetesfjällen i Jämtlands län.

Vidare kan jag nämna att det inom alla EU:s medlemsstater pågår ett arbete med att inrätta ett europeiskt ekologiskt nät av skyddade områden – Natura 2000. I den svenska delen av detta arbete utgör skyddet av naturskogsområden en väsentlig del.

Bevarande av biologisk mångfald i skogen handlar således om mer än inköp av mark, men vissa s.k. naturskogar har kvaliteter och en känslighet som gör att dessa bör avsättas som reservat eller nationalparker. Genom 1993 års skogspolitiska beslut utökades anslaget för inköp av i huvudsak skogsmark med 55 miljoner kronor till 190 miljoner kronor per år. Dessutom tillfördes Skogsvårdsorganisationen 20 miljoner per år för inrättande av biotopskydd, civilrättsliga naturvårdsavtal samt för intrångsersättningar i fjällskogar.

Innan jag ger ytterligare utfästelser om nya resurser för markinköp m.m. vill jag avvakta arbetet med Natura 2000, den pågående bered-

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

ningen om ökat skydd av produktiv skogsmark samt Skogsstyrelsens och Naturvårdsverkets utvärdering av skogspolitikens miljömål och bedömning av skyddsbehovet. Jag vill avslutningsvis understryka att Sverige har goda förutsättningar för att bedriva ett aktivt och uthålligt skogsbruk med förnyelsebara råvaror för ett kretsloppssamhälle samtidigt som den biologiska mångfalden säkras.

Anf. 26 ROY OTTOSSON (mp)

Fru talman! Jag vill först tacka miljöministern för svaret. Den biologiska mångfalden skall säkras. Jag noterar att miljöministern sade att hon vill öka takten när det gäller att skydda mer av den naturskog som finns kvar i landet. Jag noterar också med tillfredsställelse att hon anser att det som sker i dag är alldeles för litet. Det behövs alltså mer resurser på något sätt.

Jag har tidigare under våren och vintern framställt interpellationer i det här frågekomplexet till miljöministern och också till näringsministern angående Skogsvårdsstyrelsens roll. Den här interpellationen ställde jag egentligen till finansministern, eftersom frågan är hur regeringen ämnar se till att tillräckliga ekonomiska resurser avsätts för markinköp för bildande av naturreservat och nationalparker. Hur skall man få fram pengarna?

Att pengarna skall fram tror jag att jag och miljöministern är överens om. Men hur skall det gå till? Budgetsituationen är väldigt ansträngd, så det är svårt att få fram pengar den vägen. Den diskussion som då är intressant i sammanhanget är ju om man skall införa någon typ av naturvårdsavgift.

Jag vill peka på det upprop som kommunekologerna i Norrland nyligen har gjort. Där kräver de att det skall införas någon typ av naturvårdsavgift. Skälet till detta är att de ser att det inte går att tillämpa gällande lagstiftning, vare sig det gäller biotopskydd eller i fråga om traditionellt avsättande till naturreservat, eftersom det inte finns några pengar. Pengarna räcker inte till.

Samtidigt kan vi se hur skogsindustrin och exportindustrin i Norrland gör enorma vinster, större vinster än någonsin tidigare i historien, och man sätter nya rekord. De baserar naturligtvis sina vinster på skogsbruket. Vi tycker därför att det vore rimligt att industrin, när den nu gör mångmiljonvinster, bidrar med någon miljon för att komma till rätta med de problem som man ställer till med. Vi anser att användarna av skog skall anses vara ekonomiskt ansvariga för de miljöskador som de förorsakar.

Det kan vara viktigt att påminna sig om att industrin ställer till med miljöskador. Jag noterar att Thorleif Ingelöf, chefen för Artdatabanken vid Lantbruksuniversitet i Uppsala, nyligen har uttalat att ca 3 500 arter i Sverige är hotade, varav cirka hälften är hotade av skogsbruket. Dessa arter är knutna till skogsmiljöerna. Skogsbruket är alltså en av de dominerande orsakerna till utarmning av den biologiska mångfalden i Sverige.

Ser man till den totala mängden biologiska arter, alltså växter och djur, är utarmningen i Sverige i nivå med den som man har i de u-

länder där man skövlar regnskog och liknande. Så vi skall inte skryta och tro att vi är bättre än andra länder. Här finns tvärtom väldigt mycket mer att göra.

Detta påpekar också de länder som har regnskogar och som vi gärna angriper för skövling av dem. Men de har ofta skyddat 5, 10, 15, 20 % av sina skogar. I Sverige ligger vi på – Vad sade nu miljöministern? – 0,5 % nedanför det fjällnära området. Det är klart att vi inte har mycket att skryta med, och vi blir också angripna internationellt.

Fru talman! Det är viktigt med snabba åtgärder för att få fram pengar, annars kan detta slå tillbaka mot oss. Det finns bojkotter planerade mot svenska skogsprodukter till följd av den utarmning som vi utsätter vår egen natur för. Greenpeace och andra organisationer har upprepade gånger utfärdat varningar, och man har också satt i gång en del kampanjer i mindre skala. Detta kan alltså slå tillbaka i form av att vi inte kan sälja lika mycket till utlandet. Skogsindustrin är ju en väldigt viktig näring ekonomiskt för hela landet. De få miljoner som det här handlar om borde egentligen inte vålla så mycket diskussion som de har gjort. Det borde inte vara så fruktansvärt trögt.

Jag vill upprepa mina frågor till miljöministern: Hur tänker sig regeringen att få fram pengarna, genom budgeten eller är man seriöst inne på olika avgiftsmöjligheter? Man kan tänka sig en rad olika konstruktioner som jag inte tänker gå in på just nu. Kan man tänka sig att som Thorleif Ingelöf från Artdatabanken föreslog lägga in ett femårigt moratorium för avverkning i orörd skog och skog med hotade arter? Fortfarande, än i dag, avverkar man ju skog med akut hotade arter, och det går inte att stoppa detta, eftersom det inte finns några pengar. Ett femårigt moratorium skulle ge oss det ekonomiska handlingsutrymme som vi behöver. Har regeringen funderat på dessa frågor?

Anf. 27 BERNDT EKHOLM (s)

Fru talman! Som Roy Ottosson sade tog forskaren Thorleif Ingelöf för några dagar sedan återigen upp situationen för de hotade arterna i Sverige. Vi har ju skrivit under konventionen om biologisk mångfald. Det gjorde vi i samband med den miljöprocess som nästan varenda svensk känner till i dag, Rioproessen, och som sedan avsatte Agenda 21-arbete ute i kommunerna. Det är helt enkelt en form av miljöprogramarbete för en bättre miljö ute i våra kommuner.

I samband med att vi anslutit oss till konventionen har vi gjort åtaganden som vi är förpliktade att uppfylla. Till dessa hör naturligtvis att vi skall se till att de arter som är hotade kan överleva i vårt land.

Kunskapen om denna allvarliga situation har ju växt allteftersom åren har gått. Särskilt under de senaste tio åren har vi blivit riktigt väl varse att situationen är så här allvarlig. Därför är det kanske inte mödan värt att titta bakåt på hur det har varit inom jord- eller skogsbruket. Det rör sig ju i stor utsträckning om ny kunskap. Men i dag vet vi att situationen är allvarlig, att arterna är hotade och inte bara i regnskogarna utan också – som Roy Ottosson sade – här i Sverige.

Jag tycker att när vi talar om den biologiska mångfalden bör det naturligtvis tänkas vara att vi har en näring som brukar denna mångfald,

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

oavsett om det handlar om jord- eller skogsbruk. Här har vi ju mest talat om skogsbruket. Det är också denna näring som skall ta ansvaret för att lämna naturen i samma skick som när man tog den i anspråk. Detta görs ju bl.a. genom återplantering av skogen, men det måste också göras genom att man ser till att arterna kan överleva. Därför blir detta en fråga för näringen.

När vi talar om biologisk mångfald är det naturligt att man frågar sig: Vad kan näringen stå för? Vad kan den vara med och betala? Det allmänna friluftslivet och den sociala sidan när det gäller naturen däremot, det som du och jag vill delta i på olika sätt, är det betydligt naturligare att skattebetalarna är med och diskuterar. I dag är det skattebetalarna som får stå för alla kostnader för naturvården. Jag tycker att det här är ologiskt. Det är inte rimligt.

Till detta kan naturligtvis läggas att vi har en ekonomisk situation i landet som motiverar att vi delar på bördorna på ett bättre sätt än vad vi gör i dag. Oavsett detta tycker jag att logiken bjuder att varje näring skall bära sina egna miljökostnader. Industrin får vara så god att betala de omkostnader som är nödvändiga för att rena utsläppen. Så var det inte från början, utan staten gav pengar och stöd på olika sätt för att få i gång processen. Men det är inte naturligt att göra så i dag, utan vi kräver av industrin att den skall stå för sina miljökostnader.

Jag menar att vi på samma sätt måste kräva av exempelvis skogsbruket att det står för sina kostnader. Skogsbruket har blivit mycket bättre. Det är en lång historia, men just under de senare åren har det hänt kolossalt mycket i form av utbildningsinsatser. Det har uppstått ett engagemang hos brukarna för att verkligen se till att man sköter skogen bra.

Men det räcker inte. Skall vi skydda den biologiska mångfalden måste vi freda vissa områden helt och undanta dem från skogsbruk. Vi måste bygga upp en form av mosaiklandskap i Sverige, så att de hotade arterna får en chans att vandra i mosaiken och överleva. De överlever helt enkelt inte på kalhyggen, även om dessa ur biologisk synpunkt är betydligt bättre i dag än vad de var för några år sedan.

Jag tycker alltså att det är givet att vi bör arbeta för en naturvårdsavgift. Man kan kalla den för någonting annat, men det skall vara en avgift som man skall betala in och som skall täcka dessa kostnader. Vi måste välja den modellen därför att vi inte kan ålägga de enskilda brukarna att själva stå för denna kostnad.

Vi har nu i grundlagen ytterligare hårt befast att det skall vara en mycket låg tröskel för att ersättning skall utgå. Dessutom slår naturvårderna naturligtvis väldigt olika i olika delar av landet. Det skulle drabba vissa brukare väldigt hårt om de själva skulle stå för kostnaden.

Det måste bli så att vi i en sann demokratisk anda kollektivt delar på och bär denna börda. Brukarna, näringen, bör göra det tillsammans. Det enklaste skulle ju vara att man tar ut en naturvårdsavgift som fondernas. Ur denna fond betalar man sedan de brukare som har områden som de helt och hållet måste avstå från att bruka, eller där intrånget blir mycket stort.

Jag vill ställa samma frågor till miljöministern som Roy Ottosson ställde. Är det inte så att principen egentligen är ganska självklar? Vi måste arbeta åt det hållet, precis som i alla näringar. Varför skulle skogsbruket behandlas på ett annat sätt? Vad är regeringen beredd att göra för att omsätta idén med en naturvårdsavgift i praktiken? Pågår det något utredningsarbete? Vad är det som händer?

Jag tycker ungefär som Roy Ottosson – vi har talat länge nog, och någon gång vill vi se resultat. Roy Ottosson har rätt i att vi i förlängningen kan se en fara för svenskt näringsliv. Det kan helt enkelt ligga förlorade exportinkomster i detta om vi inte sköter det här på ett bra sätt.

Anf. 28 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Det är helt klart att vi är överens om att vi skall skydda så många arter som möjligt och bevara den biologiska mångfalden. Det framgår av den här debatten. Det handlar om att vi skall se till att den skog som brukas, brukas så miljövänligt som möjligt men också om att vi behöver avsätta fler skyddade områden. Detta är alltså målen.

När det gäller medlen finns det flera olika vägar att gå. Det nya som har hänt är att det nu pågår en debatt om miljöcertifiering av skog inom Världsnaturfonden, Naturskyddsföreningen och skogsindustrin. Vi är väldigt nyfikna på denna och väldigt hoppfulla om att de skall komma fram till ett resultat. Jag tycker att det här är väldigt spännande.

Det finns också en ny överenskommelse som gör att den tidigare domänverksmarken kan utnyttjas. Vi kommer att få ytterligare förslag som gäller den biologiska mångfalden i skogen av Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen den 7 december.

I diskussionen har därutöver lyfts in Thorleif Ingelöfs förslag om ett femårigt moratorium. Jag har haft förmånen att diskutera det med honom direkt. Jag deltog nämligen när han fick Nordiska rådets miljöpris nu i veckan. Han menade att skogsnäringen själv skulle ta detta ansvar och att den egentligen frivilligt skulle gå med på ett femårigt moratorium. Jag skulle vara mycket glad om vi fick ett sådant frivilligt åtagande, men då skulle säkert ersättningsfrågor blandas in i den diskussionen.

Problemet med ersättning är att det skulle kosta oss ungefär 2,5 miljarder under dessa fem år. Vad gör vi då om fem år när moratoriet upphör? Det ser jag som ett problem med förslaget om moratorium. De pengar som används bör användas för mer långsiktiga överenskommelser.

För Njakafjäll har man däremot i princip fått en frivillig överenskommelse om ett femårigt moratorium. Detta är alltså på gång på några ställen i landet, och det tycker jag är väldigt bra.

Frågan om en naturvårdsavgift har jag själv tidigare tagit upp i debatten. Vi har också möjligheten att ytterligare öka avsättningen i budgeten. De tidigare talarna vill ha svar på frågorna vad regeringen tänker göra. Jag vill gärna avvakta ett litet tag till och se hur det går med diskussionerna om såväl miljöcertifiering som frivilliga åtaganden.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Man kan ju också tänka sig att skogsindustrin gör frivilliga åtaganden och avstår något, antingen i form av moratorium eller i form av skyddad mark. Jag vill gärna avvakta innan jag binder mig vid exakt vilket förslag regeringen skall lägga fram för att komplettera de frivilliga åtagandena.

Anf. 29 ROY OTTOSSON (mp)

Fru talman! Problemet med att avvakta är att det pågår avverkningar, och detta trots att vi har haft en mycket omfattande kampanj inom skogsbruket. Alla, från dem som kör truckarna till dem som sågar ned träden samt cheferna, har fått en bättre utbildning kring naturvård och vikten av bättre naturvård.

Trots allt detta ser vi hur man faktiskt hugger ned skogsområden med akuta hotade arter. Ofta är det också känt av både Skogsvårdsstyrelsen och Länsstyrelsens naturvårdsenhet att detta sker. De kan inte göra någonting därför att pengarna är slut. Därför känns det inte bra att höra att regeringen vill avvakta ett tag till, även om miljöcertifieringen naturligtvis är väldigt intressant.

Någonting måste göras, och då handlar det faktiskt om pengar. Tyvärr har ju ägarintresset stärkts kraftigt i och med den nya grundlagsändringen. Den innebär att detta blir dyrare än det var förut och att man måste ersätta markägarna i större utsträckning än tidigare. Detta är en del av förklaringen till att det går så trögt med biotopskyddet. I stor utsträckning kräver man ersättning även för att skydda småbiotoper på några få hektar. Och det här är bara början – det kommer att bli ännu värre i framtiden.

Det är alltså viktigt att regeringen har en god beredskap. Det rimliga är naturligtvis att man låter dem som orsakar problemen betala. Det görs mycket stora vinster och kraftiga investeringar inom skogsindustrin i Sverige just nu. Där finns alltså ett mycket stort utrymme för detta. Man skall komma ihåg att en naturvårdsavgift inte är någon evig skatt, utan det är en avgift för att bygga upp en fond dit man skall avsätta de medel som behövs. När målen sedan är uppfyllda kan man koppla bort avgiften.

Skälet till att man behöver snabba på det hela på det här sättet är att man inte kan återskapa urskogar utan vidare. Har man en gång huggit ned dem är de väck, och har man en gång utrotat växt- eller djurarter är de borta för evigt och går inte att återskapa. Därför behöver man så att säga låna litet av framtiden. Det har skogsindustrin definitivt råd med. Skall man klara den målsättning som anges i miljöministerns svar, att 5 % av urskogarna och naturskogarna skall avsättas på 30 år, krävs det ett dubblerat anslag jämfört med dagens nivå. Skall man klara av att skydda 10 %, som egentligen behöver skyddas med en gång enligt Skogsutredningen för några år sedan, krävs naturligtvis mycket mer pengar. Det här är ett akut problem. Vi måste få något besked från regeringen i den här frågan. Vi har redan väntat alldeles för länge.

Anf. 30 BERNDT EKHOLM (s)

Fru talman! Jag påminner mig om att det för ganska många år sedan gjordes en utredning som gällde grönskan. Man gick igenom de allmänna naturvårdshänsynen i skogsbruket med anledning av den lagstiftning som hade kommit till stånd. Det visade sig att skogsbrukarna långt ifrån uppnått ens det som lagen krävde. Jag tror att vi i dag har kommit betydligt längre, även om målet sannolikt inte har uppnåtts. Vad vi diskuterar i dag är en ännu allvarligare fråga. Det är alltså fråga om de hotade arternas möjlighet att överleva. För att de skall kunna överleva krävs att man helt enkelt skyddar vissa områden. Det behövs skogsoaser. Vissa arter kommer inte att klara skogsbruket. Då räcker det inte med de allmänna hänsynen.

Vi som är engagerade i miljöfrågor, bl.a. i den här frågan, känner oss oroliga. Jag tycker att man med visst fog kan säga att det tar väldigt lång tid. Så fort man kommer in på finansieringsfrågorna kör man fast. Det är lätt att förstå att det är svårt, för det är ont om pengar. Det har det varit tidigare också, men det har blivit värre nu. Men det är också fråga om med vilken vikt man ser på denna fråga.

Jag tycker att vi har tjatat länge om problemen med de hotade arterna och om naturskyddet i skogen och med viss rätt skulle kunna kräva att det går litet snabbare.

Mot bakgrund av vad vi har beslutat här i riksdagen har ägarna rätt att få ersättning om de får avsevärt försvårad pågående markanvändning eller liknande. Det är inskrivet i grundlagen. Men att ändra grundlagen är kanske inte att tänka på i nuläget. Då återstår inte så mycket annat än att man får hitta någon form av kollektiv finansiering, om inte staten skall finansiera det hela. Jag tycker att det är fel att staten skall stå för finansieringen. Staten gör inte det för industrin när det gäller miljöproblemen. Varje näring skall bära sina egna miljökostnader. Det gäller också skogsbruket.

Därför tycker jag inte att det finns någon annan väg än att hitta någon form av konstruktion där man samlar in pengar och fonderar dem. Kan näringen stå för det själv, är det alldeles utmärkt. Men vi som politiker måste trycka på. Jag är verkligen angelägen om att miljöministern i olika sammanhang tar upp den här frågan och diskuterar hur man skulle kunna hitta en konstruktion som gör att vi kan fondera pengar för att sedan betala till näringen. Jag tror inte att vi kommer undan utan vi måste betala.

Jag inser att frågan är svår. Men vi som jobbar med miljöfrågorna får inte ge oss i det här fallet.

Anf. 31 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Jag tycker också att huvudansvaret i första hand åligger näringen själv. Jag kan garantera att det, som jag redovisat i svaret, finns ett antal olika aspekter som vi arbetar med för att se hur vi skall klara målen, nämligen att skydda så många hotade arter som möjligt.

Jag vill ändå vänta litet med att lämna mera konkreta besked. Jag vill se hur det går med de frivilliga åtagandena och med miljöcertifieringen för att utifrån det se hur stora behov det finns för staten att göra ytterligare komplement.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Regeringen återkommer alltså, men först vill jag se hur stora de frivilliga åtagandena blir och hur det går med miljöcertifieringen.

Anf. 32 ROY OTTOSSON (mp)

Fru talman! Jag kan förstå att ministern vill ha litet rådrum, eftersom förslaget inte är färdigt än. Men jag vill påpeka att vi faktiskt subventionerar industrin skattevägen genom lägre koldioxidskatt. Vi subventionerar indirekt skogsbruket, som leder till utarmningen av flora och fauna. Det är faktiskt den industri som pressar fram de stora avverkningarna som vi skattesubventionerar. Den får egentligen bidrag från oss andra i samhället. Alla andra som betalar full koldioxidskatt får bidra till den här industrin. Det är något slags bakvänd politik från regeringens sida.

Det är litet märkligt att det skall vara så fruktansvärt svårt att få fram en naturvårdsavgift på antingen skogsbruket eller skogsindustrin eller både-och. Man kan tänka sig litet olika konstruktioner. Jag har inte gått in på den tekniska diskussionen om hur den kan utformas, men det finns ett antal möjligheter.

Det är småpotatis jämfört med den skattesubvention som näringen får genom lägre koldioxidskatt. Därför borde man från regeringens sida ta upp en diskussion med industrin, med dem som har intresse och kunskap i det här, inte minst på miljösidan, så att vi kommer loss från den här rävsaxen, att det här avvaktandet kan upphöra, att vi kan komma i gång och verkligen skydda de områden vi måste skydda för att klara åtminstone ett minimum av de akut hotade djur- och växtarterna i landet.

Anf. 33 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Jag kunde konstatera att när Roy Ottosson fick syn på finansministern bytte han helt plötsligt debatt, men det tycker jag inte att vi skall göra utan vi skall fortsätta med den debatt som vi redan hade.

Då vill jag avslutningsvis säga att vi nu diskuterat väldigt många problem. Men jag tycker också att vi skall se på det som faktiskt är positivt i dag. Man har tittat på hur länderna skött sitt skogsbruk. Sverige och Nederländerna ligger på delad första plats. Det var inget land som i miljöorganisationernas värdering ansågs skulle ha det allra bästa priset. Den platsen kan vi fortfarande kämpa om. Det tycker jag att vi också skall göra, men vi skall komma ihåg att vi faktiskt är ganska bra.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1995/96:15 om koncessionsförfarande vid industriell verksamhet

Anf. 34 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Ola Karlsson har frågat mig om regeringen avser att föreslå en sådan ändring i lagstiftningen att tillståndsprövningen av in-

dustriell verksamhet ägnas åt villkor som har betydelse för miljön och inte hindrar ett effektivt resursutnyttjande.

Ola Karlsson tycker att det är bra att sätta gränsvärden för hur stor mängd föroreningar som får släppas ut. Han anger också att det är bra med gränsvärden som anger utsläppsmängd per producerad vara. Men han vill inte att gränsvärden skall sättas för högsta mängd producerad vara, eftersom han anser att det inte fyller någon funktion vad gäller skyddet för miljön.

Jag vill inledningsvis påpeka att man vid tillståndsprövningen gör en bedömning av vad som behövs i form av skyddsåtgärder för att tillgodose skäligen anspråk på en god miljö. Utgångspunkten är att den som utövar miljöfarlig verksamhet skall vidta de åtgärder som är miljömässigt motiverade och tekniskt och ekonomiskt möjliga.

Vad därefter gäller gränsen för högst tillåten produktion förhåller det sig på följande sätt. Den verksamhet som tillståndet skall gälla för måste noggrant anges i tillståndsbeslutet. Därför måste vanligen omfattningen av verksamheten anges. Det sker oftast genom att en maximigräns sätts för produktionen. Normalt ges tillstånd för den produktion som bolaget begärt och som motsvarar anläggningens kapacitet.

Tillstånd där producerad mängd skall anges kan behövas bl.a. därför att tillståndsmyndigheten inte kan sätta utsläppsvillkor som täcker alla miljöstörningar från verksamheten, t.ex. diffusa utsläpp och andra utsläpp som är svåra att mäta. Produktionsmängden är även viktig vid tillståndsgivningen då tillståndsmyndigheten överväger lokaliseringen av företaget. Större produktion kan t.ex. medföra fler transporter till och från företaget eller annan påverkan på omgivningen som kan motivera annan lokalisering av verksamheten.

Som jag nämnde får bolagen oftast tillstånd till den produktionsmängd som de begärt. Om anläggningen sedan trimmas så att produktionen kan öka, brukar Koncessionsnämnden genom en förenklad process ge s.k. påbyggnadstillstånd. Det förutsätter att bolaget kan hålla sina tidigare givna utsläppsgränser och att dessa villkor inte är alltför gamla. Om en fullständig prövning görs finns det sakliga skäl för detta, t.ex. att störningarna är för stora, att föreskrivna villkor är gamla och att ny teknik kan användas så att utsläppen blir mindre än tidigare. Beträffande Degerfors stålverk, som Ola Karlsson hänvisar till, vill jag bara nämna att den prövning av produktionsändring som gjordes ledde till att utsläppsvillkoren för stoft skärptes.

Jag anser att det jag nu har sagt utgör tillräckliga skäl för att produktionsmängden skall anges i tillstånden på sätt som nu sker.

Anf. 35 OLA KARLSSON (m)

Fru talman! Jag skall börja med att tacka för svaret. Anledningen till att jag ställde den här interpellationen är att när jag i mitten av september besökte AB Klippans finpappersbruk med anläggningen i Lessebo berättade man där att högkonjunkturen gjort att det var full fart i bruket och att man skulle slå i produktionstaket för 1995. Man beräknade att den produktionsförlust som man drabbades av därför att man inte fick producera mer blev mellan 2 000 och 5 000 ton papper, vilket skulle ha

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

givit ett täckningsbidrag på mellan 5 och 10 miljoner kronor. Deras bedömning var att de skulle ha kunnat producera de här mängderna utan att passera gränsvärdena för utsläpp.

Även i mitt hemlän har jag mött samma bekymmer. På Degerfors stålverk har jag mött frågan: Kommer vi att kunna ha produktionen i gång om vi inte passerar de totala gränsvärdena, trots att vi inte producerar rätt vara? De producerar rostfritt stål i stället för de 30 000 ton handelsstål de hade tillstånd för. Det är klart att det blir ett bekymmer för en anläggning som är nedläggningshotad och där överlevnaden för anläggningen beror på produktiviteten och effektiviteten.

Det är också så att villkoren och vardagen har förändrats sedan 1969 när miljöskyddslagen skrevs. Vi har i dag snabbare konjunktursvängningar, snabbare teknikutveckling, snabbare teknikapplikationer – dvs. att man plockar in ny teknik snabbare i produktionen – snabbare produktbyten och snabbare förändringar i produktionen.

Allt talar för att miljöprövningen bör vara snabb och koncentrera sig på de väsentliga parametrarna. Jag tycker därför att det finns skäl för miljöministern att ta den här frågan på litet större allvar.

Hos Koncessionsnämnden för miljöskydd finns ett stort antal ansökningar om tillstånd enligt miljöskyddslagen till ny eller utökad verksamhet. Dessa ansökningar avser ofta industrianläggningar som är beroende av betydande ekonomiska insatser och som har stor betydelse för bl.a. utrikeshandeln. Innan ansökan har prövats och tillstånd meddelats får inte verksamheten påbörjas. Det här innebär att en försenad prövning får negativa effekter på produktionen och på sysselsättningen.

Vi kan, fru talman, konstatera att handläggningstiderna är långa hos Koncessionsnämnden, och de har blivit allt längre. För tillståndsärenden utom villkorsändringar och omprövningar har handläggningstiden ökat från 10 till 12 månader från 1993/94 till 1994/95. För prövotidsärenden har tiden ökat från 12 till 13 månader, för ändring av villkor från 5 till 8 månader, för omprövningar från 26 till 26 och en halv månad och för överklagningsärenden från 4 till 5 månader.

Det är viktigt att Koncessionsnämnden tillräckligt snabbt kan hantera ansökningar om ny verksamhet eller omprövningar av verksamhet. Men det kan inte vara hushållning med resurserna att pröva produktionsökningar i de fall där det inte leder till ökad belastning på miljön. I stället borde ärendebalans och handläggningstid kunna bantas genom att Koncessionsnämnden enbart ägnar sig åt för miljön viktiga måtvärden.

Fru talman! Jag tycker att det är beklagligt om miljöministern slår vakt om institutionerna och regelverket på ett stelbent sätt så mycket att det får negativa effekter för produktion och sysselsättning. Vi måste värna miljön, men vi skall göra det på ett sätt som gör att vi inte i samband med miljöprövningar förlorar andra viktiga värden som jobb och produktion när verksamheten kan drivas på ett för miljön acceptabelt sätt.

Jag har av svaret förstått att miljöministern har svårt att tänka sig att slopa dessa regler, men jag skulle ändå vilja fråga om miljöministern kan tänka sig att vidta andra förändringar så att en ändamålsenlig han-

tering av tillfälliga tillstånd kan komma till stånd, och så att vi får en allmänt sett snabbare och mer koncentrerad prövning i Koncessionsnämnden.

Prot. 1995/96:24
16 november

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 36 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! De politiska målen för det här är att vi skall ha både en minimal miljöpåverkan och en stor produktion. Koncessionsnämnden skall försöka se till att det går ihop. I dag kan vi se att även om många av företagen klagade när miljöskyddslagen och den här ordningen infördes är de allra flesta ganska tacksamma i dag för att man fick den här ordningen. Det hjälpte dem att få fart på teknikutvecklingen och att få en bättre produktion.

Det Ola Karlsson föreslår skulle försämra miljön. Det skulle öka utsläppen och därmed också försämra miljön. Vill företagen göra små förändringar i produktionen går det också snabbt och enkelt att få tillstånd till det. Är det större förändringar skall man också titta noggrannare på förändringarna för att se om det finns bättre, nyare teknik man kan använda, om det går att pressa ner utsläppen ytterligare och om det går att ha en bättre kontroll också av t.ex. de diffusa utsläppen.

Att säga att man inte skulle pröva detta enligt lagen är jag alltså inte beredd att göra. Däremot kan jag gå Ola Karlsson till mötes på en punkt, och det är att det har varit för långa handläggningstider i Koncessionsnämnden. Det är jag medveten om. Därför har vi också, i samband med att tillväxtpropositionen lades, lagt fram ett förslag om ökade anslag till Koncessionsnämnden för att den skall kunna få ner sina handläggningstider och komma tillbaka till handläggningstider som skall vara rimligare, snabbare och bättre också för företagen. Med hjälp av ett ytterligare anslag på 2 miljoner räknar jag med att problemet med långa handläggningstider nu skall vara löst.

Anf. 37 OLA KARLSSON (m)

Fru talman! Jag delar miljöministerns uppfattning att miljöprövningen har bidragit till att vi har en mycket högtstående industri vad gäller reningsteknik och mycket annat. Det, liksom de hårdare kraven på marknaden, har lett till att vi har betydligt bättre rening och produkter i Sverige i dag än vad vi hade när miljöskyddslagen infördes. Men om det vore så enkelt som miljöministern vill göra gällande att få förändrade tillstånd, vore det ju inga problem för industrierna.

Ministern talar i sitt interpellationssvar om möjligheterna att få påbyggnadstillstånd, men det är ytterligt få som får dessa. Koncessionsnämnden säger också att tillstånden normalt är för gamla för att man skall kunna utnyttja modellen med påbyggnadstillstånd. Är det utökningar av volymen det gäller, måste de rymmas inom ramen 5-10 % för att Koncessionsnämnden skall tillämpa den förenklade processen. Titlar vi på statistiken för juni till augusti i år kan vi konstatera följande: Av 23 beslut i Koncessionsnämnden gäller 15 nya tillstånd, 4 igångsättningstillstånd, och bara 2 ändringstillstånd. Sedan är det beslut om 2 uppskjutna frågor.

Det visar att formen med påbyggnadstillstånd med de s.k. förenklade processerna är ytterligt sällan förekommande. Det är en modell som alltför sällan används för att det skall ge en enkel hantering för industrin. Med de förändringar som vi ser för industrin med snabbare konjunktursvängningar, snabbare teknikutveckling och snabbare pro-

duktbyten är det lätt att konstatera att vi måste hitta ett regelverk som lättare anpassar sig till de framtidsbranscher som vi behöver satsa på i Sverige. Det är sådana branscher som läkemedels- och finkemikalieindustrin, och de behöver möjligheter till mycket snabba produktbyten, och därmed en snabb och säker hantering i Koncessionsnämnden.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 38 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Ola Karlsson talar om en snabb utveckling, men eftersom det sker en snabb utveckling också på miljöteknikområdet är det viktigt att företagen också utnyttjar det. Det är också viktigt att man ser miljötekniken och strängare teknikkrav som en möjlighet och inte som ett problem och att man ser alla de exempel vi har genom de senaste 20 årens miljöhistoria på hur strängare teknikkrav på företagen faktiskt har varit en stor tillgång för dem.

Jag har besökt ett antal företag som bl.a. hade diskussioner med min företrädare, som nu sitter som talman, när det gällde klor i pappersblekning m.m. och som i dag erkänner att de hade fel när de den gången klagade på höjda miljökrav. Vi skall fortsätta att se till att vi hela tiden skärper villkoren. Vi skall fortsätta pressa fram tekniken så att den fortsätter förbättras, och vi skall fortsätta se till att svensk miljöteknik också kan vara en spjutspets gentemot andra länder. Då måste vi hela tiden skärpa tillstånden. Jag upprepar: Om det är enkla förändringar går det också enkelt att få tillstånd. Då räknar man med tre månaders tillståndsprövning. Sådan framförhållning tycker jag att företagen bör ha. Om förändringarna är större skall man också passa på att titta på utsläppen och möjligheterna att ytterligare förstärka miljöprövningen. Jag tror att det, fru talman, gagnar svenska företag.

Anf. 39 OLA KARLSSON (m)

Fru talman! Jag tycker också att vi skall se till möjligheterna snarare än till problemen. Därför tycker jag att det borde vara av värde om statsrådet litet mera såg över möjligheterna att inom ramen för en fortsatt miljöprövning ändå hitta vägar att göra hanteringen snabbare och koncentrera prövningen på de parametrar som är viktiga och väsentliga för miljön.

Handläggningstiden för omprövningar i Koncessionsnämnden är i genomsnitt 26,5 månad för den här typen av ärenden. Detta medför att det för många industrier inte ens blir intressant att öka produktionen och välja ny teknik. Prövotiden är så lång att man inte kan nyttja en konjunkturuppgång och nya produkter som man kanske skulle vilja komma ut med på marknaden. Tiden för de nya produkterna kanske bara är ett eller två år, och då är beslutet överspelat den dag man får det.

Därför tycker jag att det är litet beklagligt att statsrådet inte ser de här möjligheterna att förändra regelverket. Vi skulle då kunna gå ifrån ett regelverk som är avpassat för de gamla basindustrierna i Sverige där produktionen, produktionsvolymen och produktionssättet var tämligen förutsebara. Vi skulle i stället kunna se mer på vad de nya branscherna kommer att kräva.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Risken på det här området såväl som på andra områden är att socialdemokratin låser fast Sverige i regler och strukturer som är avpassade för gårdagens Sverige och som passar dåligt för framtiden.

Anf. 40 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Under den förra regeringsperioden ökade handläggningstiderna hela tiden. Under den här regeringens period har vi, trots det kärva ekonomiska läge vi har ärvt, kunnat avsätta pengar till Koncessionsnämnden för att den nu återigen skall kunna få normala handläggningstider. Det kommer att gynna svenska företag.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1995/96:1 om tredje världens skuldproblem

Anf. 41 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Eva Zetterberg har frågat mig hur regeringen ser på det arbete som nu bedrivs inom Världsbanken och IMF vad gäller u-ländernas skuldproblem samt vad regeringen gör för att hålla riksdagen informerad i frågor som rör de båda institutionerna.

Låt mig först framhålla att regeringen välkomnar de fortsatta ansträngningarna att finna lösningar på de fattigaste ländernas skuldproblem. Sverige har länge varit pådrivande i de här frågorna, såväl i Världsbanken och IMF som i andra fora. Att man nu koncentrerar sig på att finna former för hanteringen av de multilaterala skulderna kan ses som en utveckling av den skuldstrategi som gradvis byggts upp under ett antal år. Samtidigt är det väsentligt att hålla i minnet att det är endast ett begränsat antal u-länder som har en svårhanterlig multilateral skuldbörda. Problemen bör angripas med hjälp av stöd som är avpassat efter varje lands specifika situation. Landets totala skuldbörda behöver vägas in i dessa bedömningar.

Eva Zetterberg försöker ge intryck av att Världsbanken först nu vaknat till liv och insett sitt ansvar när det gäller skuldkrisen. Sanningen är ju den att banken, tillsammans med IMF, under lång tid spelat en ledande roll på detta område. Det gäller också ansträngningarna att göra skuldtjänsten till de multilaterala institutionerna mindre betungande, där banken gått i spetsen när det gäller olika arrangemang för skuldlättnad.

Banken och fonden bedriver ett omfattande utredningsarbete om u-ländernas skulder. Inom ramen för detta arbete analyseras för närvarande skulderna till de multilaterala organen. Det dokument som "läckte" till pressen för ett par månader sedan var internt arbetsmaterial och representerar därför inte officiell Världsbankspolicy. Dokumentet är inte heller godkänt av bankens ledning. Världsbankens chef har klargjort detta vid flera tillfällen, senast i samband med bankens och fondens årsmöte i oktober. Det finns med andra ord inte något konkret skuldinitiativ från banken att ta ställning till.

Multilaterala skuldfrågor diskuterades vid det senaste mötet i Utvecklingskommittén, som är bankens och fondens gemensamma policyorgan och där ansvariga ministrar ingår. Man enades om att för flertalet länder är existerande instrument tillräckliga för att åstadkomma en hanterlig skuldtjänst. Men för en mindre grupp länder behövs särskilda lösningar.

Regeringen välkomnar bankens och fondens utredningsarbete om skulder och kommer att aktivt delta i diskussionerna kring detta tema i de båda institutionernas styrelser inom de närmaste månaderna. I april 1996 skall Utvecklingskommittén ta ställning till de förslag till lösningar som väntas komma ut av arbetet.

Det bör också noteras att det aktuella arbetspapperet från banken inte förordar skuldavskrivning i egentlig mening. Vad det handlar om är i stället att under viss tid finansiera skuldtjänsten för ett litet antal fattiga och skuldtungda länder. För detta måste man hitta lämpliga finansieringskällor.

Samtidigt är tillgängliga resurser, för skuldlättnader eller för annan biståndsfinansiering, begränsade. Används mer resurser till skuldlättnad blir det mindre kvar till utvecklingsprojekt både i dessa länder och i övriga låg- och medelinkomstländer. Många gånger är dessutom utvecklingsfinansieringen en förutsättning för att skuldlättnader skall kunna komma i fråga.

De multilaterala institutionerna har inte heller några överskottstillgångar som kan disponeras fritt. Världsbanken och IMF fungerar som finansiella kooperativ, där de samlade resurserna utgörs av summan av medlemslänternas bidrag och avkastningen på dessa. Om Världsbanken använder en del av sitt årliga överskott till skuldlättnad, betyder det att överföringarna till bankens koncessionella låneordning, IDA, måste reduceras. I grunden handlar det alltså om hur begränsade finansiella resurser bäst kan användas.

Varför bör man då inte skriva av Världsbankens, IMF:s och andra multilaterala organs fordringar? Skälet är att detta skulle få negativa följder för såväl skuldtungda som andra låntagare i form av dyrare krediter och efter hand minskad utlåning. På sikt skulle det också påverka medlemslänternas intresse att medverka i kapitalpåfyllnader. Det är därför viktigt att deras ställning som prioriterade fordringsägare inte urholkas.

Regeringen är beredd att tillsammans med andra aktörer medverka till att lämpliga finansieringslösningar kommer till stånd. I detta sammanhang bör man också fortsätta att överväga i vad mån institutionerna själva kan bidra till särskilda insatser i de länder som har eller kan komma att få en alltför betungande multilateral skuldbörda.

Eva Zetterberg hävdar avslutningsvis, med hänvisning till att upplysningar om det interna bankdokumentet kom via massmedier, att informationen till riksdagen i dessa frågor är bristfällig. På denna punkt föreligger en missuppfattning. Inte heller regeringskansliet har tillgång till internt arbetsmaterial från Världsbanken. Det får vi först när det har godkänts av bankens ledning och distribuerats till medlemslänterna. Också vi fick alltså läsa om det aktuella dokumentet i dagspressen.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 42 EVA ZETTERBERG (v)

Fru talman! Min interpellation handlar om skuldsituationen för världens fattigaste länder, hur Sverige har ställt sig till konkreta förslag som har tagits fram inom Världsbanken samt hur regeringen har informerat och diskuterat med riksdagen i dessa frågor.

Fru talman! Tillåt mig först bara att göra en liten utvikning. Jag är precis hemkommen från ett annat mycket fattigt land – Guatemala – där jag har varit som valobservatör. Jag har bilder av hur människor i fattigdom försöker resa sig och gå vidare med en process för demokrati och social utveckling. Guatemala hör inte till de allra fattigaste länderna i den bemärkelse som vi här talar om, men landet har nyligen tagit lån och vill gå vidare på en utveckling.

Man kan alltså även i ett sådant land väldigt konkret se hur viktigt det är att man hittar former för lån som ett land klarar av och att de leder till social utveckling och rättvisa.

Min interpellation gällde framför allt de allra fattigaste länderna. Jag vill tacka finansministern för svaret.

Jag är glad att Göran Persson är överens med mig om att det är Sveriges uppgift att vara pådrivande i såväl Världsbanken och IMF som andra fora för att hitta lösningar både på de multilaterala och på de bilaterala skulderna. Men jag vill hävda, Göran Persson, att det hittills framför allt har varit på det bilaterala området som Sverige har agerat, men inte särskilt på det multilaterala området.

Problemen för världens fattigaste länder, framför allt afrikanska länder som Somalia, Sudan och Guinea-Bissau, men också Nicaragua och Vietnam, är enorma. Göran Persson säger att de här länderna är få, men det är 36 länder som har skulder på mer än 200 miljarder dollar och som överskrider 200 % av dessa länders exportinkomster. Utlåningen till de allra fattigaste länderna har ökat från 24,5 % år 1980 till över 70 % åren 1993-1994. Det måste anses vara enorma problem.

Jag vill fråga Göran Persson om han verkligen vill stå fast vid att de här problemen gäller få länder. Även Världsbanken har i ett relativt sent dokument pekat på att det åtminstone rör sig om 24 länder.

Fru talman! Göran Persson lyfter fram att Världsbanken sedan länge arbetar med att få fram lösningar på skuldproblematiken. Vid ett besök i Washington den 2 november hade jag och den svenska parlamentariska FN-delegationen tillfälle att diskutera de här frågorna med delar av bankens ledning. Jag kan skriva under på att den skandinavisk-baltiska representation som vi har i banken arbetar på ett förträffligt sätt med de här frågorna. Jag har stort förtroende för vår representation där.

Man kan inte frånta Världsbanken och de här institutionerna historien och ansvaret, där de i ett tidigare skede själva har orsakat att vissa fattiga länder har tagit på sig en alltför stor skuldbörda och dessutom initierat projekt som har varit i väldigt stor skala och efter västerländska mallar, med industriprojekt som har varit totalt missanpassade. Det har ju lett till att Världsbanken i allra högsta grad har ett eget ansvar för att nu försöka hitta lösningar och att de strukturanpassnings-

program som tidigare har lagts fram, som inte har varit så lyckade, blir anpassade till dessa länders verkliga situation.

Fru talman! Om det dokument som vi diskuterar och som är ett arbetsdokument säger Göran Persson att det inte är något konkret skuldinitiativ. Jag är klar över att inget beslut skall fattas nu, utan att det blir först 1996. Men det är ju så, Göran Persson, att regeringar visst tar ställning.

I ett uttalande i en DN-intervju den 30 september har Pierre Schori uttalat sig specifikt angående det här förslaget och uttalat sitt stöd. Likaså har SIDA skrivit till den skandinavisk-baltiska representationen i styrelsen.

Det intressanta för mig i det här sammanhanget är ju hur Göran Persson själv ställer sig, därför att det är finansministerns ord som väger tyngst i det här fallet – eller hur? – och det är också regeringens samlade bedömning som är av intresse, inte vad en enskild minister säger.

Fru talman! Det här förslaget gäller en särskild fond för skuldavskrivningar. Det är inte banken själv som skall ha hand om det. Men det är klart att lösningarna är begränsade och att särskilt USA:s agerande oroar. Inför påfyllningen av IDA-medel 11 har kongressen beslutat att minska USA:s bidrag med nästan 1 miljard dollar. För att både klara skuldavskrivningar och ge möjlighet till nya lån för angelägna utvecklingsprojekt krävs det faktiskt både en hård prioritering och ytterligare medel.

Jag är väldigt intresserad av att höra vad Göran Persson själv har gjort i internationella sammanhang, exempelvis i samspråk med USA:s finansminister eller kongress och andra aktörer, för att åtminstone bibehålla men allra helst öka anslagen till Världsbanken, till IDA och till andra internationella organ. Här i Sverige har ju Göran Persson inte gjort sig känd som en påskyndare av att höja anslagen till biståndsverksamheten.

Till slut, fru talman, gällde det en fråga om informationen till riksdagen är bristfällig. Göran Persson säger: ”Inte heller regeringskansliet har tillgång till internt arbetsmaterial från Världsbanken.” Men jag vill påminna om att det finns ett riksdagsbeslut från biståndsdebatten i våras där riksdagen ger regeringen i uppdrag att återkomma och finna former för samspråk med riksdagen i dessa frågor.

Anf. 43 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Först var det frågan om hur man hanterar skuldlättnader för de länder som är hårdast drabbade. Här handlar det om att man måste fundera på inte bara ländernas situation, utan också Världsbankens. Det handlar om situationen inte bara för de allra mest skuldyngda länderna, utan också för andra länder som lånar av Världsbanken. Det handlar alltså om hela frågan. Hur man väljer att göra lättnaden för de mest skuldyngda kan få dramatiska konsekvenser för de andra. Väljer man exempelvis att skriva ned kaptialbeloppen hamnar man ju i en situation då banken troligen får en dyrare belåning på

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

marknaden och på så sätt kommer att få en besvärligare situation när man skall låna ut till andra länder.

Den väg som har diskuterats i det här papperet och som jag tycker är sympatisk är ju att hitta ett sätt att hjälpa till med, enkelt uttryckt, räntebetalningarna för att på den vägen ge en lättnad. Det är nog den framkomliga vägen. Problemet är att också detta måste finansieras, och pengarna måste hämtas någonstans ifrån. Det blir ju inte lättare när vi, samtidigt som vi har den diskussionen, har en diskussion som handlar om att de här internationella organen stryps därför att framför allt USA har bestämt sig för att inte ge den typ av anslag man förut har givit och inte infriar sina förpliktelser.

Detta har jag mycket tydligt påpekat i samband med Världsbankens årsmöte i ett tal, som blev mycket uppmärksammat och som refererades ordentligt i Världsbankens egen interna publikation men också uppmärksammades i internationell press, exempelvis i The Economist. Den svenska regeringens hållning och den svenske finansministerns attityd till vad den amerikanska kongressen är i färd med att göra är alltså mycket tydligt tillkännagivna. Där råder det ingen tvekan.

Sedan är det så att regeringen som kollektiv naturligtvis måste väga av diskussionen om hur man hanterar de skuldtungda länderna. Jag har, precis som Pierre Schori, en i grunden positiv inställning till att vi måste stötta dessa länder. Metoden att göra det är ännu inte bestämd. Där gäller det som jag sade förut, nämligen att vi skall passa oss för linjen att välja nedsättning av lånebeloppet, eftersom det i så fall handlar om att hjälpa till med skuldtjänster.

Nu kan man naturligtvis, om man har tillgång till resurser, hävda att det är fel att spara på biståndsanslagen. Dock har den här kammaren gjort det. Vi har gjort det därför att vi har haft en situation som har pressat Sverige in i ett läge där vi har riskerat att tappa kontrollen över våra offentliga finanser. Biståndet långsiktigt, liksom välfärdssamhället och andra angelägna saker, kan aldrig garanteras av att vi själva lånar till detta. Här måste vi ha en ekonomi som är i balans, en produktion i vårt eget land som förmår bära våra åtaganden. Jag menar att den som verkligen vill ha ett långsiktigt internationellt solidaritetsarbete också bör se till att vi har sunda offentliga finanser i Sverige. Annars blir all solidaritet på kredit från någon annan, som så småningom kan bestämma hur utformningen skall vara. Det tänker jag inte medverka till.

Frågan om det är få länder eller inte kan diskuteras. Om Eva Zetterberg påstår att det är 24 länder kanske andra påstår att det är 12. Låt oss säga att det är tillräckligt många länder för att det skall vara ett bekymmer, som är angeläget att diskutera. Låt oss inte haka upp oss på om det är få eller många; det är inte intressant.

Problemet är identifierat. Det är en angelägenhet för Sverige. Vi har givit klart uttryck för vad vi tycker. Metoden är naturligtvis, i ett läge då pengarna stryps i dessa internationella organ, någonting som måste avvägas mycket noga. Där är inte Världsbanken färdig. Dock ser vi att den nya ledningen i Världsbanken driver på i den riktningen. Vi är inte heller färdiga i Sveriges regering, men vår uppfattning är gemensam: det här bör vi försöka hjälpa till med att lösa.

(forts. 11 §)

Prot. 1995/96:24
16 november

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 14.31 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna under en minut då den muntliga frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.32.

10 § Muntliga frågor till regeringen

*Muntliga frågor till
regeringen*

Anf. 44 TALMANN
EN

Jag hälsar företrädarna från regeringens sida välkomna, statsminister Ingvar Carlsson, försvarsminister Thage G Peterson, socialminister Ingela Thalén, finansminister Göran Persson och statsrådet Ylva Johansson.

Statsministern besvarar allmänpolitiska frågor. Frågor till de övriga statsråden förutsätts beröra deras respektive ansvarsområden inom regeringen.

Statsrådets ekonomiska ställning

Anf. 45 BIRGIT FRIGGEBO (fp)

Fru talman! Statsministern i Sverige själv utser sina statsråd. Statsministern har alltså en stark maktställning i det avseendet och det yttersta ansvaret för sina statsråd.

Mina frågor är: Gjorde Ingvar Carlsson några förfrågningar till sina blivande statsråd om deras ekonomiska ställning? Om han inte gjorde det måste frågan bli: Varför?

Om han gjorde förfrågningar, fick han då veta att Mona Sahlin hade problem med sin personliga ekonomi? Om statsministern fick veta att Mona Sahlin hade problem, ansåg han då att det förhållandet var av ringa betydelse för att påverka hennes arbete som statsråd och hennes eventuella möjligheter att bli statsminister?

Till sist: Anser statsministern att Mona Sahlins handhavande av sin ekonomi är klandervärd eller ej?

Anf. 46 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Svaret på den första frågan är ja. De övriga frågorna var en påbörjan av en KU-utfrågning som rimligen bör äga rum i kon-

Prot. 1995/96:24
16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

stitutionsutskottet. Jag har noterat att konstitutionsutskottets ordförande också i en debattartikel har påbörjat en sådan diskussion.

Jag har förklarat att jag mycket gärna kommer till konstitutionsutskottet och svarar på de frågorna. Jag vill bekräfta detta besked här i kammaren i dag.

Anf. 47 BIRGIT FRIGGEBO (fp)

Fru talman! I grundlagens kapitel om kontrollmakten finns det olika instrument för riksdagen att kontrollera regeringen med: dels genom riksdagens revisorer, dels genom konstitutionsutskottet, men också genom spörsmålsinstitutet, dvs. frågor och interpellationer i denna kammare. Jag utnyttjar nu den senare delen.

Statsministern har nu svarat ja på den första frågan: Han gjorde vissa förfrågningar om deras ekonomiska ställning. Då blir frågan: Vad framkom vid dessa förfrågningar?

Sedan vägrar Ingvar Carlsson att svara på om det Mona Sahlin har gjort när det gäller hennes oordnade ekonomi var klandervärt eller inte. Mona Sahlin har i dag avgått, och frågan är då om hon har avgått helt i onödan. Är det bara pressens delvis sensationshungriga granskning som har gjort att Mona Sahlin har avgått eller inte?

Har Mona Sahlin begått några fel eller inte? Det här handlar om ledarskapet i Sverige och en signal till det svenska folket.

Anf. 48 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Det pågår en juridisk undersökning och genomgång när det gäller Mona Sahlins handhavande av bl.a. kontokorten. Det vore direkt felaktigt av mig att göra en bedömning under den tid som denna utredning pågår.

Sedan vill jag säga att om jag skall svara på Birgit Friggebos andra frågor så kräver jag faktiskt att i samband med detta få den tid som det kan ta att ge en fullständig bild. Det är enligt min bestämda mening icke möjligt att inom ramen för detta frågeinstitut ge den bilden.

Jag har förklarat att jag är beredd att komma till konstitutionsutskottet. Jag trodde att konstitutionsutskottets ordförande ville att man skulle handlägga de här frågorna med oväld, omdöme och omsorg och inte ägna sig åt en politisering av lägre slag såsom Birgit Friggebo just nu gör.

Anf. 49 BIRGIT FRIGGEBO (fp)

Fru talman! Jag har ställt en enkel fråga: huruvida det Mona Sahlin har gjort när det gäller handhavandet av sin personliga ekonomi var klandervärt eller inte. Detta är inte föremål för någon som helst juridisk granskning, och därför kan inte Ingvar Carlsson gömma sig bakom det.

Det här handlar om ledarskapet i Sverige, om det är klandervärt att under en lång tid inte betala sina räkningar när man har en hygglig lön, innehar höga förtroendeposter och också aspirerar på att få den allra högsta. Ingvar Carlsson vägrar även när han har lång tid, t.ex. vid presskonferenser, att svara på denna mycket enkla fråga.

Anf. 50 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Birgit Friggebo kan inte ens denna korta stund hålla reda på att hon ställde *tre* frågor. Hon påstår nu att hon har ställt *en* fråga.

Jag har svarat på två av frågorna. På den tredje kräver jag att få lämna en utförlig redovisning och i så fall inför konstitutionsutskottet. Jag är mycket förvånad över Birgit Friggebos agerande här.

Jag vill dessutom påpeka att jag vid det förra tillfället då jag svarade på frågor också fick ta emot kritik gentemot vice statsministern från en annan företrädare i denna kammare. Det sades att vice statsministern överskridit en moralisk och etisk gräns som politiska förtroendemän har att upprätthålla för att ämbetet skall kunna utövas med respekt och auktoritet. Jag sade då att man kanske skall vara litet mer varsam med orden.

Jag kunde inte ana att jag skulle bli så sannspådd att det dagen efter visade sig att denne frågeställare hade oredovisade kvitton på över 43 000 kr. Det finns andra ledamöter av denna kammare som inte heller i alla delar har uppfyllt vad som i så fall kan anses vara etiskt och moraliskt.

Jag har dock aldrig, som socialdemokratisk partiledare eller som statsminister, utnyttjat vare sig dessa personer eller några andra personer i partipolitiska syften.

Jag tycker att Birgit Friggebo som KU:s ordförande kanske skall fundera litet på det ansvar som följer med den rollen innan hon fortsätter den här debatten.

Sanktioner mot Nigeria

Anf. 51 Andre vice talman GÖREL THURDIN (c)

Fru talman! Jag vill ställa en fråga med anledning av de verkställda dödsdomarna i Nigeria, bl.a. mot författaren och miljökampen Ken Saro-Wiwa. Jag ställer frågan till statsministern i anledning av att han har varit ordförande för den grupp inom FN som har arbetat med frågan om ledarskapet i FN, och Nigeria sitter i säkerhetsrådet.

Jag vill veta av statsministern: Vilka möjligheter har Sverige att få igenom aktioner från FN med Nigeria i säkerhetsrådet? Vilka möjligheter har FN att ta till för att få bort Nigeria ur säkerhetsrådet? Där förväntar vi oss att det är demokratier som är företrädade.

Anf. 52 EVA ZETTERBERG (v)

Fru talman! Jag är inte förhandsanmäld, men jag har en fråga att ställa till statsministern. Hur kommer Sverige att agera vad gäller en eventuell hemkallning av ambassadör? Det finns i vårt land många förespråkare för ett sådant agerande.

Anf. 53 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Jag vill först för Görel Thurdin bekräfta att i det kommissionsförslag som jag har varit med om att lägga fram föreslår vi att

Prot. 1995/96:24

16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

Förenta nationerna skall få ökade möjligheter att agera inom det som hittills har kallats den nationella suveräniteten.

FN skall kunna säga till ett land: Detta är inte er interna angelägenhet, – om man t.ex. på ett brutalt sätt bryter mot de mänskliga rättigheterna. Med det förslaget skulle i nuvarande situation FN ha större möjligheter än i dag att agera och lägga sig i det som landet gärna vill kalla interna angelägenheter.

Även men nuvarande stadga bör det vara möjligt att ta upp frågan i Förenta nationerna. Vi kommer från den svenska regeringens sida att undersöka möjligheterna att med nuvarande regler aktualisera frågan. Jag vill också understryka att även de politiska partierna har ett ansvar. Vi kan t.ex. genom våra företrädare i Europaparlamentet göra en insats.

Sedan vill jag till Eva Zetterberg säga att ett hemkallande av en ambassadör aldrig kan bli något annat än en symbolisk handling. Det har naturligtvis ingen direkt effekt på förhållandena i det land som ambassadören hemkallas ifrån.

Det är t.o.m. så att det kan vara bra att ha en ambassadör på plats, särskilt i kritiska lägen, för att kunna följa utvecklingen, men också för att direkt till regimen framföra kritiska synpunkter och ha kontakt med oppositionsledare. Den strategin och uppläggningsen har vi i Sverige nu haft i över 20 år.

Sverige vill gärna vidta åtgärder när det gäller fallet Nigeria som har verklig effekt och som kan bli verkningsfulla. Vi vill gärna göra det tillsammans med andra EU-länder. Vi har i själva verket en hel lista på sådana åtgärder: ett fullständigt vapenembargo, ett avbrytande av allt officiellt biståndssamarbete, skärpta viseringsbestämmelser, frysning av nigerianska regeringens tillgångar i EU-länderna och embargo mot import av nigeriansk olja.

Nu på måndag kommer EU:s utrikesministrar att träffas för att diskutera situationen i Nigeria och vad vi från EU:s sida skall göra och kan göra. Där kommer vår utrikesminister att driva de förslagen. I det sammanhanget får vi sedan slutligt bedöma frågan om hemkallande av den svenske ambassadören.

Anf. 54 EVA ZETTERBERG (v)

Fru talman! Jag finner de förslag till åtgärder som statsministern har lagt fram utmärkta. Men jag menar att även ett tillfälligt hemkallande av vår ambassadör kan ha en viktig symbolisk effekt.

Jag vill fråga Ingvar Carlsson: När EU:s utrikesministrar träffas på måndag – och om alla andra länder ämnar att fortsätta vägen att hemkalla sina ambassadörer tillfälligt för konsultationer och för vidare diskussioner – ämnar då Sverige ensamt stå kvar och inte vidta även denna åtgärd?

Anf. 55 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Det är den enklaste åtgärd i världen att kalla hem en ambassadör. Det är den enklaste av alla åtgärder. Därför är jag också litet misstänksam. Om man gör det kan det leda till att det blir en ursäkt för att inte göra andra saker.

Sedan kommer nästa fråga. Det är svårare att bestämma och besluta om när ambassadören skall återvända. När Eva Zetterberg talar om att tillfälligt kalla hem ambassadören ber jag Eva Zetterberg och andra fundera över att regeringen så småningom skall ta beslutet att återsända ambassadören. Vilken risk löper vi då att detta blir en bekräftelse på att vi nu har glömt?

Innan ni binder upp er för att kalla hem en ambassadör, fundera också över om ni är beredda att inom en snar framtid stödja återsändandet av ambassadören till landet i fråga, och vilka konsekvenser det får.

Friskolor

Anf. 56 ULF MELIN (m)

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till skolminister Ylva Johansson med anledning av Friskolekommitténs betänkande som offentliggjordes nu i tisdags och det pressmeddelande som skolministern sände ut. Det gäller den garanterade ersättningsnivån till en fristående skola, dvs. skolpengen.

I den uppgörelse som nu är träffad mellan Socialdemokraterna och Miljöpartiet tar man bort skolpengen. I det pressmeddelande som Ylva Johansson skickade ut välkomnar hon detta. I våras gjorde Socialdemokraterna och Centern i utbildningsutskottet upp om skolpengen. Man sänkte den från 85 % till 75 %. Även vid detta tillfälle välkomnade skolministern den uppgörelsen.

Min fråga till skolministern är: Varför har hon ändrat uppfattning i sakfrågan, och kommer hon att köra över sin utskottsordförande, socialdemokraten Jan Björkman?

Anf. 57 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Fru talman! Den parlamentariska kommittén som haft till uppgift att komma med förslag när det gäller fristående skolors villkor i framtiden överlämnade sina förslag till mig i tisdags. Flera av de förslagen ser jag positivt på. Nu vidtar en remissbehandling och en diskussion, och först därefter kommer regeringen att ta slutlig ställning till förslagen.

Regeringen aviserade redan i våras, när vi lade fram förslag om en sänkt garanterad nivå till fristående skolor, att det var en lösning i avvaktan på att utredningen om de fristående skolornas långsiktiga villkor skulle bli klar.

Anf. 58 ULF MELIN (m)

Fru talman! Vid det tillfället uttalade både Socialdemokraterna och Centern att man försökte skapa långsiktiga ekonomiska villkor för de fristående skolorna. Man ansåg också att man skulle ta hänsyn till detta i utredningen. Även Ylva Johansson välkomnade det vid detta tillfälle.

Ministern får nog bestämma sig för på vilket ben hon skall stå. Antingen det ena eller det andra.

Anf. 59 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)

Prot. 1995/96:24
16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

Fru talman! Som vi socialdemokrater och regeringen vid flera tillfällen har redogjort för, bl.a. här i kammaren, vill vi se ett system där det är likvärdiga villkor för fristående skolor och kommunala skolor och där man inte har en överkompensation eller en underkompensation.

De förslag som den kommitté som utrett villkoren för de fristående skolorna har lagt fram är hyggliga förslag i den riktningen. De skall nu remissbehandlas och därefter vara underlag för regeringens ställningstagande.

I avvaktan på kommitténs arbete lade regeringen i våras fram förslag som också hade inriktningen att skapa ett bidragssystem som tog större hänsyn än det tidigare till elevers och skolors skiftande behov.

Statens finanser

Anf. 60 ARNE KJÖRNSBERG (s)

Fru talman! Förra veckan kunde man läsa en intervju med förre vice riksbankschefen, numera riksgäldsdirektören, Thomas Franzén. Rubriken i tidningen är: Hotet mot statsfinanserna är borta. I denna artikel prognostiserade riksgäldsdirektören att obligationsräntorna kunde på ganska kort sikt gå ner med ända upp till två procentenheter.

I dag har finansutskottet haft en offentlig utfrågning av riksbankschefen, och då togs den här frågan upp. Riksbankschefen sade då – jag kan säga det, eftersom utfrågningen var offentlig – att det fanns skäl för den optimism som riksgäldsdirektören hade gjort sig till talesman för.

Riksbankschefen pekade på att det politiska systemet har visat att man tar detta på allvar, att förtroendet ökar och att det finns skäl att tro att man kan nå sådana effekter.

Jag tyckte kanske att rubriken, Hotet mot statsfinanserna är borta, var att ta i. Just därför vill jag ställa en fråga till finansministern. Delar finansministern de optimistiska förhoppningar som riksgäldsdirektören och riksbankschefen har offentliggjort de senaste dagarna?

Anf. 61 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Buren av många uppmuntrande ord från mina kolleger i regeringen skall jag försöka att inte dra i väg.

Det är klart att de har rätt i den meningen att vi har en väsentligt förbättrad situation i statsfinanserna. Den är mycket bättre än vad vi trodde för ett år sedan. Det går snabbt åt rätt håll. Tillväxten för innevarande år ser också bra ut. Räntorna har fallit, kronan har stärkts. Vi har sett allt detta i massmediernas rapportering. Det är ett uttryck för att det som den här riksdagen med så stor kraft, och faktiskt också med stor vanda, har genomfört nu börjar ge resultat och fungera.

Jag skulle dock vilja säga att vi ändå måste vara beredda på att vi har svårigheter framför oss. Det akuta hotet är avvärjt, men ett land som har en statsskuld på 1 400 miljarder kronor är sårbart. Vi har visserligen också stora tillgångar, men det handlar om en skuld av den omfattningen. Jag kan inte som finansminister bara lättvindigt säga att hotet nu definitivt är avvärjt. Vi måste ha beredskap för att det kan

hända saker som ligger utanför vår kontroll som har direkt effekt på den svenska ekonomin.

Jag vill bara erinra om t.ex. Mexicokrisen och andra händelser. Det kan hända igen. Men visst känns det mycket lättare och starkare i dag än vad det gjorde bara för ett halvår sedan. I den meningen håller jag med.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

Anf. 62 ARNE KJÖRNSBERG (s)

Fru talman! Det tycks vara så att den internationella oro som finns på de s.k. marknaderna inte smittar av så mycket på Sverige som den gjorde för bara ett halvår sedan. Man kan t.ex. peka på vad som hände i USA och på bankkrisen i Japan.

Det är naturligtvis förmätet att jämföra sig med finansministern, men som ledamot av finansutskottet tycker man också att man har ett ansvar för den fortsatta utvecklingen. Då är det intressant att höra finansministerns bedömning av förhållandet mellan internationell oro och Sveriges ekonomiska politik och utvecklingen i Sverige.

Anf. 63 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! För varje månad som går blir vi alltmer säkra och allt mindre sårbara. Det handlar ju också ytterst om den här församlingens beslutskapacitet. För varje månad som går med det saneringsprogram som riksdagen har antagit flyttar vi ju hem beslut till riksdagen ifrån marknaden. Vi återskapar folkflertalets makt över den ekonomiska politiken genom att fatta dessa svåra beslut. Den som är satt i skuld är icke fri. Det är utgångspunkten.

Nu ser vi att vi har en fortgående förbättrad styrka. Jag är naturligtvis behärskad optimist, men jag vill ändå komma tillbaka till att vi inte tar ut någonting i förskott. Det kan fortfarande inträffa sådant som skadar oss. Då tänker åtminstone jag och regeringen i övrigt se till att vi har beredskap att handla om det behövs. När vi kommit så här långt med saneringen av statsfinanserna skall vi självfallet inte tappa greppet. Nu är vi på väg att lyckas.

Privata pensionsförsäkringar

Anf. 64 ANDERS G HÖGMARK (m)

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern. Biträdande socialminister Anna Hedborg har under det senaste dygnet i olika medier förklarat att hon kan tänka sig att reducera värdet av enskilt ingångna pensionsförsäkringsavtal av s.k. budgetsål. Det kan på goda grunder av gemene man uppfattas som konfiskering av enskild egendom och brist på respekt för ingångna avtal.

Det aktualiserar ett par frågeställningar till statsministern. De är av principiellt slag, och därför bör statsministern svara. Vad är det för signaler, budskap eller vägledning som landets regering med statsministern i spetsen vill ge de tiotusentals människor som varje månad sätter av pengar inom ramen för olika avtal för att trygga sin egen och sina anhörigas ålderdom? Är statsministern beredd att här i denna

Prot. 1995/96:24
16 november

kammare i dag ta avstånd från detta och ge beskedet att han anser att den typen av handlande, att gå in i enskilda pensionsavtal, icke är förenligt med en av rättsordningarna i västerlandet, nämligen avtalsrätten, och att avtal skall hållas?

Anf. 65 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Vad frågaren avser är ett diskussionsinlägg som Anna Hedborg har gjort med anledning av den pågående översynen av pensionssystemet. Det har varit en massiv opinion emot att räkna av avtalspensioner emot det framtida pensionssystemet. I det sammanhanget har hon sagt att om man inte räknar av avtalspensioner utan lämnar dem åt sidan lämnar man ett hål i pensionssystemet som kostar ungefär 2 miljarder att finansiera. Som diskussionsinlägg har hon då pekat på möjligheten att exempelvis använda de privata pensionerna och i det sammanhanget reducera framtida pensioner mot dem i stället.

Detta är inget ställningstagande från regeringen. Det är en diskussion. Jag har nu på morgonen i samtal med Anna Hedborg försäkrat mig om att vi ser likartat på frågan. Det är ingen diskussion om att de som har sparat i privata pensionsförsäkringar som ett komplement till det allmänna pensionssystemet skall behöva se dem kvittade mot framtida allmänna pensioner. Det är inte aktuellt.

Anf. 66 ANDERS G HÖGMARK (m)

Fru talman! Om man skall tolka det välvilligt kan jag konstatera att den typen av konstruktioner och förslag till riksdagen inte kommer. Det innebär i realiteten att enskilda människor som har tecknat enskilda pensionsavtal kan känna att de inte kommer att drabbas av detta.

Jag tycker i och för sig att det hade varit bra om statsministern som chef för regeringen hade lyssnat på den som ställde frågan och tyckt att det var rimligt att gå upp och deklarerat tilltron till respekten för de ingångna avtal som dessa människor har träffat med olika försäkringsbolag, oaktat det är enskilda eller kollektiva avtal. Jag efterlyser faktiskt att statsministern å regeringens vägnar uttrycker den uppfattning och respekten för ingångna avtal.

Anf. 67 TALMANNEN

I statsministerns uppdrag att leda regeringen ingår också att fördela ansvaret för att svara på frågorna här i kammaren.

Anf. 68 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! På slutet snubblade Anders G Högmark på ordet avtal. Tonen hade kanske varit mer passade i frågeställningen om han själv hade kommit ihåg att hans parti står bakom att reducera avtalspensionerna mot framtida utgående allmänna pensioner. Vid det tillfället var det inte dags att föra samma typ av stor principiell debatt som tydligen är på tapeten nu.

Det jag har sagt behöver inte tolkas. Jag har klart och tydligt sagt att den som har sparat i en pensionsförsäkring som en komplettering till allmän pension naturligtvis har gjort det på ett regelverk och på grunder som har lagts fast av den här riksdagen. De kan inte ändras i efterhand.

Prot. 1995/96:24

16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

Kärnkraftens avveckling

Anf. 69 LENNART DALÉUS (c)

Fru talman! Energiministern har uttalat sig med innebörden att år 2010 inte gäller som slutår för kärnkraftens avveckling. Han har också uttalat sig med innebörden att den svenska vattenkraften skulle komma att exploateras ytterligare.

När det gäller kärnkraften har ledaren för det andra linje 2-partiet uttalat sig med en likartad innebörd. Energiministerns uttalande skulle kunna tolkas som regeringens bedömning.

Jag vill fråga statsministern om det är statsministerns uppfattning att kärnkraftsavvecklingen skall vara slutförd år 2010 och att exploateringen av den svenska vattenkraften är ett avslutat kapitel.

Anf. 70 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Jag anser att det är tid för diskussion. Men det är faktiskt inte tid för beslut ännu. Energikommisionen presenterar sina förslag i mitten av december. Sedan skall frågorna ut på remiss, och vi skall ha partiöverläggningar. Därefter är det dags för beslut.

Jag vill säga att energiministern inte har sagt att vattenkraften skall byggas ut. Han har sagt att det inte kan vara uteslutet att diskutera frågan. Inte heller Lennart Daléus kan väl mena att det är uteslutet att frågan kan diskuteras.

Jag vill varna för onödiga låsningar i denna stora och svåra fråga. Vi måste undersöka möjligheterna att åstadkomma breda kompromisser.

Jag vet inte hur många gånger jag har redovisat min inställning till folkomröstning. Jag gjorde det senast i går inför massmedierna. Jag vill även i dag säga att jag anser att man skall ha mycket stor respekt för folkomröstningar.

Anf. 71 LENNART DALÉUS (c)

Fru talman! Jag delar uppfattningen att man bör diskutera de här frågorna. Jag inser att Energikommisionens material skall ligga till grund. Det som är problematiskt är att några regeringsföreträdare och andra aktörer från tid till annan deklarerar sin ståndpunkt och ändrar ståndpunkt. Det är därför viktigt att statsministern sätter ner fötterna för att markera vad regeringens nuvarande position i frågan är.

Anf. 72 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Jag kan försäkra både Lennart Daléus och kammarens övriga ledamöter att regeringen icke har fattat några beslut. Det vore helt orimligt att tillsätta en energikommision och innan den ens har lagt sitt förslag låsa sig för en viss uppfattning.

Regeringen har inte påbörjat diskussionen. Vi har haft några första förberedande genomgångar av frågan. Först skall Energikommisionens förslag läggas, därefter skall vi ha partiöverläggningar. Jag hoppas att vi då inte åstadkommer den ena majoriteten efter den andra för nej, utan att vi lyckas åstadkomma majoriteter för ja. Det här är en fråga

som inte lämpar sig för att växla mellan olika valperioder. Det vore inte bra för landet, vår ekonomi och miljön. Vi borde komma fram till en energipolitik som ger oss säker tillgång på energi till rimliga priser med minsta möjliga miljöskadeverkan.

Anf. 73 LENNART DALÉUS (c)

Fru talman! Jag är glad över svaret. Det kan ju inte tolkas på annat sätt än att det är statsministerns tidigare mycket tydliga besked i den här frågan som gäller.

Anf. 74 DAN ERICSSON (kds)

Fru talman! Jag delar statsministerns uppfattning att det gäller att samla sig till stabila spelregler på energipolitikens område. Eftersom jag sitter i Energikommisionen kan jag säga att det faktiskt är vad vi försöker sträva efter; att finna en bra lösning.

Samtidigt har jag den här veckan följt massmediernas rapportering av vad statsministern sagt i Finland. Eftersom budskapen var litet olika vore det bra med ett klargörande av om statsministern i det sammanhanget har gjort några utfästelser när det gäller en stor introduktion av naturgas i Sverige med åtföljande stora koldioxidutsläpp.

Anf. 75 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Jag har för vana att säga detsamma utanför landets gränser som inom dem. När det gäller gasen har jag alltså sagt att det är ett realistiskt alternativ i den meningen att det finns gas inom Norden. Det finns en känd teknik, om man vill använda den. Om det med hänsyn till pris, miljöeffekter etc. skall ingå i det svenska energisystemet i större utsträckning än nu är en fråga vi inte har berett och inte kan ta ställning till innan Energikommisionen har lagt sitt betänkande. Den som lyssnade på min presskonferens om detta kan inte hysa minsta tvivel om vad beskedet var.

Försvarsindustrin

Anf. 76 STEN TOLGFORS (m)

Fru talman! Den 18 september besökte försvarsministern Karlskoga. Människorna där var mycket bekymrade över Försvarsberedningens förslag som dramatiskt skulle försämra Bofors förutsättningar. Han sade följande, enligt Närkes Allehanda: Thage G Peterson konstaterar att han inte delar försvarsutredningens prioriteringar vad gäller försvarsindustrin. Karlskoga Tidning skrev: Konkret gav Thage G Peterson besked om att den kommande propositionen inte kommer att skrivas på Försvarsberedningens förslag. Likväl återfinns i det närmaste identiska prioriteringar i propositionen angående försvarsindustrins kompetens och struktur.

Det leder till frågan: Driver regeringen en försvarspolitik i Karlskoga och andra berörda orter för att lugna Ortsbefolkningen och en annan i Rosenbad?

Prot. 1995/96:24
16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

Anf. 77 Förvarsminister THAGE G PETERSON (s)

Fru talman! Det som påstås i frågan är inte korrekt. Propositionen har återgett Förvarsberedningens tankar, men regeringen har inte ställt sig bakom förslagen från Förvarsberedningen. Hela frågan om förvarsmaterielet skjuts upp till förvarsbeslutet 1996 för att vi skall få tid att ordentligt gå igenom de olika delfrågorna. Däremot har Förvarsberedningen på ett förtjänstfullt sätt gått igenom vilken kompetens vi borde ha på olika områden. Jag hävdade att genomgången möjligen inte är riktigt tillräcklig, utan att vi under de kommande månaderna skall få chans att göra detta. De förvarsindustriella frågorna får förvarsutskottet diskutera till hösten. Om ett år kan vi besluta i dessa frågor. Detta är samma uttalande som jag gjorde vid mitt besök i Karlskoga.

Anf. 78 STEN TOLGFORS (m)

Fru talman! Inget skulle glädja mig mer än om det verkligen var så. Jag erinrar dock om en att-sats i propositionen: Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om grunderna för försvarets materielförsörjning.

I propositionen återges och diskuteras samtliga de prioriteringar som förekommer i Förvarsberedningens förslag. Det gäller t.ex. en som handlar om export och som återges även här. Den innebär att regeringen skall stödja export av det som egentligen inte tidigare exporterats. Det som har haft den övervägande delen av svenskt exportvärde inom krigsmateriel kommer regeringen alltså inte att stödja. Står förvarsministern fast vid detta?

Anf. 79 Förvarsminister THAGE G PETERSON (s)

Fru talman! Om frågeställaren läser en bit till i propositionen finner han att Förvarsmakten och överbefälhavaren kommer att få i uppdrag - de har förresten redan fått i uppdrag - att se över förvarsmaterielindustrin och vilket behov försvaret, inte minst vid en återtagning, en s.k. anpassning, har av en materielförsörjning av en egen svensk industri.

Det är det arbete som nu pågår. Det skall så småningom redovisas till riksdagen. Jag fann det vara riktigt att ändå för riksdagen och förvarsutskottet redovisa Förvarsberedningens tankegångar och vad man har föreslagit. Det föreligger möjligen en förväxling mellan Förvarsberedningens förslag och propositionens förslag.

Rättsmedvetandet

Anf. 80 ARNE ANDERSSON (m)

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern. Frågan har viss juridiciell anknytning. Jag vädjar till statsministern om svar eftersom jag menar att det handlar om rättsväsendets folkliga förankring och folkets förståelse för rättsskipning.

Jag vill anknyta till två inte särskilt märkvärdiga frågor. Den ena handlar om en tämligen simpel väskryckare som inte skötte sig bättre än att han blev ertappad, och kanske fick någon snyting mer än han

förtjänade. Likväl framgår det av massmedierna att den som ertappade väskryckaren fick ett strängare straff än väskryckaren. Det har inte riktigt folklig förankring, om jag får tolka det så.

Jag vill erinra om en som begick ett väpnat rån mot en juvelerarbublik och var så klantig att han förlorade sitt vapen och t.o.m. fick en kula efter sig. Den som ertappade rånaren fick ett strängare straff än rånaren, om jag är rätt underrättad.

Skulle statsministern kunna medverka till att vi funderar på denna typ av rättsmedvetandets förankring? Det var detta det ytterst handlade om, och inte om juridik.

Anf. 81 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Det här är en fråga som bör ställas till justitieministern och inte till statsministern. Justitieministern hade då tvingats säga att när det gäller domarna får en regering inte kvälja dom. I den delen kan vi alltså inte svara på om detta är rimligt eller inte. Däremot kan naturligtvis regeringen komma med förslag till en ändring av lagstiftningen, så att domsluten på sikt och i fortsättningen kan stämma väl överens med ett rättsmedvetande. I den delen delar jag Arne Anderssons uppfattning att det är viktigt att det finns en någorlunda god samstämmighet mellan medborgarnas rättsmedvetande och bedömningen av vad som är någorlunda rimligt i domsluten och det våra domstolar, med hänsyn till stiftade lagar, försöker bedöma. Det är det svar jag kan ge i dag.

Beskattnings av bilförmån

Anf. 82 PER ROSENGREN (v)

Fru talman! I gårdagens Rapport uttalade sig finansminister Göran Persson om beskattningen av bilförmåner. Han sade att han välkomnade att riksdagen och skatteutskottet tar tag i frågan. Om jag inte är helt fel underrättad ligger ärendet för närvarande på regeringens bord. Är finansministern medveten om den saken? Och när kommer den utredning som Finansdepartementet för närvarande handlägger?

Anf. 83 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Jag är mycket väl medveten om den saken. Min kommentar fälldes mot bakgrund av att skatteutskottets ordförande sade att man i riksdagen tänker titta på frågan, och det har jag självfallet inget emot.

Anf. 84 PER ROSENGREN (v)

Fru talman! Vi har blivit lovade att utredningen skall komma under det sista halvåret i år. Det hade därför varit klädsamt om finansministern i detta nyhetsinslag hade sagt att förslaget skall presenteras i stället för att hänvisa till riksdagen. Det är ju de facto regeringen som handlägger frågan för närvarande. Är det inte dags att finansministern nu säger när utredningen skall komma?

Prot. 1995/96:24
16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

När frågan var uppe i skatteutskottet den 11 maj 1995 blev vi lovade att ett utredningsförslag skyndsamt skulle läggas fram och att det skulle redovisas för riksdagen under den senare delen av året.

Jag undrar nu: När kommer utredningen? Kan vi förvänta oss att den kommer enligt den utlovade planen?

Anf. 85 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Jag svarade på den första frågan såsom den ställdes, mot bakgrund av ett refererat nyhetsinslag.

Per Rosengren frågade också vilket arbete som pågår inom Finansdepartementet. Vad gäller beskattningen av vägtrafik i allmänhet görs nu en samlad översyn. Frågan om bilförmånerna och beskattningen av dessa är utbruten ur det sammanhanget, och den frågan tittas på i särskild ordning. Jag kan i dag inte meddela någon tidpunkt för när en sådan studie redovisas för riksdagen.

Anf. 86 PER ROSENGREN (v)

Fru talman! Redan 1993 sades det att frågan skulle utredas skyndsamt. När den socialdemokratiska majoriteten i skatteutskottet tillsammans med moderaterna i våras avstyrkte vår motion blev vi lovade detta. Motionen avstyrktes just med hänvisning till den utredning som skulle bli aktuell under hösten. Hur fungerar egentligen kommunikationen mellan företrädare i riksdagen och regeringen?

Anf. 87 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Jag har som sagt redan svarat på frågan. Jag kan inte ange något definitivt datum för när utredningen redovisas för riksdagen. Med detta får Per Rosengren ge sig till tåls.

Anf. 88 KARIN PILSÄTER (fp)

Fru talman! Jag har en följdfråga till Per Rosengrens fråga. I tillväxtpropositionen meddelas att en samlad översyn skall göras av beskattningen av vägtrafiken men att förmånsbilarna inte då skall blandas in. Mot bakgrund av att förmånsbilarna utgör en så pass stor andel av den samlade rullande vägtrafiken, framför allt i storstadsområdena, och mot bakgrund av storstadsöverenskommelsen, Dennispaketet, biltullar, osv., undrar jag hur det egentligen är möjligt att separat bryta ut frågan om förmånsbeskattning av bilar samtidigt som man gör en samlad översyn. Borde inte den här frågan så att säga finnas med i samma paket, och – framför allt – borde inte frågan egentligen ha varit färdigutredd för länge sedan?

Anf. 89 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Vill man fördröja behandlingen av förmånsbeskattningen skall man självfallet lägga in utredningen i ett större sammanhang. Vad diskussionen har gällt har varit hur många privata mil som skall ligga till grund för förmånsbeskattning. Skall det vara 1 500 mil, som i dag, eller skall det vara mer? Det är en relativt enkel fråga att avgöra,

och den bör kunna hanteras utan att man för den skull lägger in den i en större utredning.

Anf. 90 KARIN PILSÄTER (fp)

Fru talman! Då förutsätter jag att det betyder att regeringen väldigt snart kommer att lägga fram ett sådant enkelt förslag, att det inte skall behöva ligga och vänta på den samlade översynen utan att förslaget väldigt snart kommer att läggas fram på riksdagens bord.

Anf. 91 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Utgångspunkten för svaret på min fråga är att det här utredningsarbetet har annorlunda karaktär. När vi justerar milgränserna skall vi också vara på det klara med vad som händer för dem som kör ett mycket begränsat antal mil, vilka konsekvenserna blir för den gruppen. Det är den avvägningen som måste ske, så att vi inte skapar ett nytt problem i och med att vi ändrar i befintlig lagstiftning.

Generaldirektör för Banverket

Anf. 92 ELVING ANDERSSON (c)

Fru talman! Vi genomför nu i Sverige den kraftigaste satsningen på nybyggnad och utbyggnad av järnvägssystemet som skett på över hundra år. Samtidigt har den myndighet som är ansvarig för detta, nämligen Banverket, nu varit utan generaldirektör sedan den 21 juni, alltså i nästan fem månader, till men, påstår jag, för verkets verksamhet.

Jag vill fråga statsministern för det första om han anser att det här är ett tillfredsställande förhållande och för det andra när vi kan räkna med att det kommer ett beslut från regeringen.

Anf. 93 TALMANNEN

Statsministern anser inte att detta är en statsministerfråga. Jag ger då ordet till Elving Andersson för en kort kommentar. Det går bra att senare ställa frågan till ansvarig minister och få svar.

Anf. 94 ELVING ANDERSSON (c)

Fru talman! Jag är medveten om att det egentligen är kommunikationsministern som har det direkta handläggningsansvaret, men jag tycker ändå att frågan är av principiellt intresse. Den rör ett av våra stora statliga verk, som befinner sig i ett mycket expansivt och intensivt arbetsskede och som har varit utan chef så lång tid. Jag skulle vilja att statsministern uttalade sig principiellt om detta.

Anf. 95 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Det är angeläget att statliga chefer tillsätts så snabbt som möjligt men att ärendena också bereds på ett bra sätt, så att det blir bästa tänkbara person som utses. Jag trodde frågan gällde varför utnämningen har dröjt i det här speciella fallet. Den frågan måste kommunikationsministern svara på.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

Privata pensionsförsäkringar

Anf. 96 LARS LEIJONBORG (fp)

Fru talman! Min fråga knyter an till den som Anders G Högmark ställde tidigare om pensionsförsäkringar. Han fick då ett mycket bra svar från finansminister Göran Persson. Göran Persson sågade nämligen Anna Hedborgs funderingar i TV i går.

Anna Hedborg var i det sammanhanget väldigt tydlig. Hon sade att det här problemet bara kan lösas på två sätt. Antingen får man försämrade privata pensionsförsäkringarna, eller så får man slopa reduktionerna för avtalsförsäkringar. Finansministern sade att det hittills har funnits en massiv opinion för det. Jag vet inte riktigt om det stämmer, men det politiska systemet har hittills gjort bedömningen att vi inte har råd att gå på den andra linjen som Anna Hedborg pekade på.

När nu finansministern har sågat det ena alternativet vill jag fråga honom om hans bedömning av det andra. Delar regeringen uppfattningen att det bara finns dessa två alternativ? Har vi i så fall råd att lösa den andra frågan?

Anf. 97 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Det finns ingen anledning för mig att gå in på den typen av frågeställning. Det finns en parlamentarisk pensionsarbetsgrupp tillsatt, och denna har den mycket grannliga uppgiften att försöka skapa ett pensionssystem som är hållbart ekonomiskt sett. Varje förmån vi kostar på oss i det pensionssystemet måste finansieras.

I det sammanhanget har den ansvariga ministern den otacksamma uppgiften att av och till få vädra ett eller annat finansieringsförslag som inte är populärt men som det faktiskt kan vara nödvändigt att diskutera därför att vi trots allt har en ram att hålla oss inom. Vad gäller frågan hur det skall vägas av inom ramen vill jag säga: Låt den sittande arbetsgruppen, där flera partier är representerade, i lugn och ro få hantera den saken.

Anf. 98 LARS LEIJONBORG (fp)

Fru talman! Det är för sparviljan i landet oerhört betydelsefullt att människor har klart för sig att statsmakterna respekterar kontraktet mellan individen och staten om att staten inte tänker lägga beslag på det som man har sparat ihop för sin ålderdom. Jag tyckte att finansministern i sitt första svar var mycket tydlig – det kan inte bli tal om att använda privat pensionssparande som finansiering av någonting annat. Det är väldigt viktigt att finansministern håller fast vid att det i varje fall inte kan bli aktuellt att använda privat pensionssparande för att lösa det här problemet.

Anf. 99 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Jag vill göra samma reflexion som till Anders G Högmark. Människor har slutit sig samman och via sina fackliga organisationer förhandlat sig till pensioner avtalsvägen och trott att det är något som skall utgå ograverat i framtiden. Folkpartiet har aldrig direkt i

debatten bekymrat sig om den aspekten. Brösttonerna nu med anledning av Anna Hedborgs inlägg i går är mot den bakgrunden inte särskilt imponerande.

Anf. 100 LARS LEIJONBORG (fp)

Fru talman! Jag kan å Folkpartiets vägnar säga att vi är fullt beredda att lösa den frågan, om vi gemensamt kan hitta en finansiering. Jag vill till sist ställa frågan om finansministern anser att det är angeläget att lösa frågan om avtalspensioner, om vi kan hitta någon finansiering. Jag har tolkat honom så att det är uteslutet att dra in de privata pensionerna i den bilden.

Anf. 101 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Nu kommer Lars Leijonborg tillbaka till den fråga som det egentligen handlar om. Vi skall hitta en finansiering. Det finns ett kompakt motstånd mot att behandla avtalspensioner på det sätt som har presenterats i debatten, dvs. att de skall räknas av mot framtida allmänna pensioner, och vi måste hitta en finansiering. För det har vi partierna emellan en arbetsgrupp som diskuterar det framtida pensions-systemet. Låt den i lugn och ro få föra den diskussionen. Jag har fullt förtroende för de ledamöter som ingår där.

Rättegångarna mot krigsförbrytare i Bosnien

Anf. 102 LENA KLEVENÅS (s)

Fru talman! Min fråga handlar också om finansiering, nämligen finansieringen av rättegångarna mot krigsförbrytarna i Bosnien, och jag vill rikta min fråga till statsministern.

Enligt vad jag har hört har den första rättegången skjutits upp på grund av bristande resurser för försvaret. Det är mycket olyckligt att dessa rättegångar inte kommer i gång. Om inte individuell skuld döms ut, kommer kollektiv skuld att tas ut, vilket skulle kunna få katastrofala följder och eventuellt föra konflikten vidare.

Sverige har redan gjort stora insatser, men vad kan vi ytterligare göra för att säkra den internationella finansieringen av rättegången mot krigsförbrytarna?

Anf. 103 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Det är sant att krigsförbrytartribunalen har ont om pengar. Det hänger samman med att vissa medlemsstater inte betalar sina obligatoriska avgifter till FN. Vad den svenska regeringen tycker om detta är välkänt. Det sade jag själv i FN:s talarstol nyligen.

Skälet till att den första rättegången skjutits upp är emellertid inte ekonomiskt utan är nog i första hand på att målet utökats på åklagarens initiativ.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

Anf. 104 LENA KLEVENÅS (s)

Fru talman! Hur kan Sverige politiskt och ekonomiskt stödja fredsprocessen i fortsättningen, så att inte mänskliga rättigheter och folk-rättsliga begrepp kommer i bakgrunden?

Anf. 105 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Jag tror att vi kan göra det på många olika sätt, dels genom att mycket starkt understryka att vi stödjer principen om krigsförbrytartribunaler och att ansvariga ställs till ansvar, dels genom att vi för egen del verkligen också ställer upp med de ekonomiska medel som kommer att behövas. Det handlar vidare om bidrag med personal, insamling av vittnesmål och stöd till insamling av information från regionen i fråga.

Vi kan alltså göra insatser på en lång olika områden, och det försöker vi också göra. Men förseningen tror jag faktiskt beror på att målet har utökats.

Socialtjänstlagens biståndsparagraf

Anf. 106 MARIANNE ANDERSSON (c)

Fru talman! Jag har en fråga till finansministern. I tillväxtpropositionen finns det uppgifter om att regeringen tänker redovisa en lagrådsremiss om socialtjänstlagen, som innebär att kommunerna skall få ökat inflytande över ersättningsnivåerna för ekonomiskt bistånd. Detta har betydelse för den kommunala ekonomin, och det är därför som jag ställer frågan till finansministern.

Det har naturligtvis också betydelse för den kommunala självstyrelsen, och det är dessutom viktigt att man beaktar olika levnadsförhållanden i olika delar av landet. Jag vill fråga: När kommer detta förslag?

Anf. 107 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Fru talman! Jag hade i detta sammanhang gärna önskat att jag hade varit finansminister.

När det gäller biståndsparagrafen i socialtjänstlagen kommer en lagrådsremiss före årsskiftet i syfte att möjliggöra en proposition omedelbart efter årsskiftet. Den lagrådsremissen grundar sig på att man får ett större kommunalt ansvar för socialt och ekonomiskt bistånd utan att individernas rättssäkerhet åsidosätts.

Sammanslagning av Tipstjänst och Penninglotteriet

Anf. 108 AGNE HANSSON (c)

Fru talman! I en departementspromemoria från Finansdepartementet förs det fram ett förslag om att slå samman Tipstjänst och Penninglotteriet. Detta kan få inte bara konsekvenser för den spelande allmänheten och för folkrörelserna utan också regionalpolitiska konsekvenser för Gotland.

Jag vill fråga: Avser regeringen att lägga fram förslag i promemorians riktning, och på vilket sätt avser regeringen att stärka arbetsmarknaden på Gotland med det förslaget?

Prot. 1995/96:24
16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

Anf. 109 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Frågan är inte beredd så långt att jag kan svara på vad en eventuell framtida proposition kan komma att rymma. Några reflexioner dock som svar på de frågor som Agne Hansson reser.

Hela förändringen sker mot bakgrund av spelmarknadens våldsamma omvandling och internationalisering, och den syftar till att låta de statliga spelen behålla sin konkurrenskraft utan att vi för den skull höjer trycket och ökar kommersialiseringsgraden på denna marknad, framför allt mot bakgrund av sociala resonemang och hänsyn till ungdomar.

Det är också angeläget att vi i det sammanhanget klargör de långsiktiga spelreglerna för fördelningen mellan folkrörelser och staten. Det finns principiella riktningsskåp för det i propositionen. I frågan om vi skulle stanna för att lägga samman Tipstjänst och Penninglotteriet på så sätt att det blir en koncentration till Sundbyberg och så att Gotland drabbas, gör jag den bedömningen att regeringen inte tänker medverka till en sådan regionalpolitisk ordning.

Samlat ledningsansvar i hälso- och sjukvården

Anf. 110 MARGITTA EDGREN (fp)

Fru talman! För några år sedan tog riksdagen ett beslut om ett samlat ledningsansvar för hälso- och sjukvård, som innebar att man skulle öka säkerheten för patienterna genom att läkare alltid skulle vara både medicinskt och administrativt ansvariga. Socialutskottet har ett par gånger begärt utvärderingar, och en sådan har nu kommit. Den visar att det här beslutet kanske inte var så bra.

Jag skulle vilja fråga Ingela Thalén när hon planerar att lägga fram förslag för riksdagen till lagförändringar vad gäller samlat ledningsansvar.

Anf. 111 Socialminister INGELA THALÉN (s)

Fru talman! Jag har för avsikt att komma till riksdagen under våren med förslag angående chefsöverläkarreformen och en översyn av det samlade ledningsansvaret.

Etik

Anf. 112 HENRIK S JÄRREL (m)

Fru talman! Jag har en övergripande testfråga i ämnet etik till den socialdemokratiska statsministern. Jag tror att han faktiskt också har ett svar.

Ansvar statsministern att det för en medborgares allmänna aktning, trovärdighet och solidaritet med andra medborgare i ett demokratiskt samhälle är viktigt att man som huvudregel betalar sina skulder i form

Prot. 1995/96:24
16 november

*Muntliga frågor till
regeringen*

av räkningar och avgifter samt alla mer eller mindre häftiga skatter i tid automatiskt, utan mera regelmässiga påminnelser eller efterkrav?

Anf. 113 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Svaret är ja. Till yttermera visso anser jag att ett statsråd som har ådragit statsverket och skattebetalarna utgifter på över 43 000 kr bör redovisa underlaget för detta, och kanske vara litet försiktig med att, som ledamot av denna kammare, anklaga andra kolleger för att inte sköta sådana affärer. Dubbelmoral är inte bättre än dålig moral i största allmänhet.

Lokalradiotillstånd

Anf. 114 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)

Fru talman! Jag önskar ställa en fråga till statsministern.

För närapå ett år sedan var frågan angående stoppande av lokalradiostationernas utauktionering uppe här i kammaren. Folkpartiet och Moderaterna fördröjde beslutets ikraftträdande med ett år.

Nu planerar Radio- och TV-verket en ny auktion, enbart tre dagar innan riksdagen återigen får möjlighet att införa en stopplag.

Jag undrar om regeringen har påtalat för Radio- och TV-verket olämpligheten i att auktionera ut ytterligare lokalradiostationer, med hänvisning till riksdagens tidigare beslut om att faktiskt stoppa auktionerna och det faktum att man har tillsatt en utredning som skall se över lokalradiostationernas framtid.

Ämnar regeringen vidta några åtgärder för ett nytt beslut i frågan?

Anf. 115 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Som statsminister kommer jag att hålla på den princip vi har varit överens om, dvs. att frågor till fackstatsråd skall ställas till fackstatsråden. Denna fråga får ställas när statsrådet Margot Wallström är närvarande.

Den muntliga frågestunden var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 15.34 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna under en minut varefter interpellationsdebatten skulle återupptas.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.35.

11 § (forts. från 9 §) Svar på interpellation 1995/96:1 om tredje världens skuldproblem

Prot. 1995/96:24
16 november

Anf. 116 EVA ZETTERBERG (v)

Fru talman! Då skall Göran Persson och jag försöka övergå till de globala finanserna, som jag anser är av lika stor vikt som de svenska finanserna.

Det finns inte tid att gå in på en ny biståndsdebatt om möjligheten att höja biståndsbudgeten. Jag är helt överens med Göran Persson om att vi måste ha en sund svensk ekonomi för att finansiera ett högre bistånd.

Det jag är förvånad över är att talet om sunda finanser och om att man inte skall leva över sina tillgångar bara kommer fram när det gäller biståndet och välfärden. Däremot tas just de aspekterna upp väldigt sällan när man diskuterar anslagen till det militära försvaret.

Jag vill gå vidare med att säga att jag är glad över att kunna konstatera att Göran Persson och jag är överens om hur viktigt det är att Sverige aktivt driver frågorna om skuldavskrivningar för de fattigaste länderna, och över att det är regeringens gemensamma ståndpunkt.

Jag vill också, fru talman, lägga till att jag självfallet förstår aspekterna vad gäller nödvändigheten av att banken inte bara hjälper de mest skuldyngda länderna utan också fungerar väl som bank och finansieringsinstitut. Det är angeläget.

Jag vill också säga, fru talman, att jag gläder mig åt att Göran Persson aktivt har drivit dessa frågor inför berörda instanser i USA och förhoppningsvis även i andra länder där oviljan att stå upp för sina betalningar finns.

Jag vill till slut återkomma till den fråga som jag över huvud taget inte fått något svar på. Det gäller dialogen mellan riksdagen och regeringen i dessa frågor. Jag vill uttrycka min förundran över att man från Finansdepartementet, där man sköter dessa frågor, inte själv är aktivt intresserad och tar in de arbetsdokument från Världsbanken som finns ute för allmän diskussion. Vid vårt besök, som jag nämnde tidigare, var det ingen som helst konst att få en kopia på detta dokument. För oss som är intresserade av dessa frågor är det naturligt att skaffa detta underlag.

Min fråga gällde inte bara det konkreta dokumentet. Jag avser det uppdrag som riksdagen gav regeringen i våras i biståndsdebatten. Det fattades beslut i riksdagen om att ge regeringen i uppdrag att återkomma till riksdagen med information om hur dialogen skall se ut. Det överlät vi till regeringen. Jag har inte sett något som helst konkret exempel på att regeringen tar initiativ till denna dialog. Jag utgår från att regeringen skall verkställa beslutet.

Hur och när tänker regeringen återkomma till det parlamentariska samarbetet i dessa frågor?

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 117 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Jag är glad att Eva Zetterberg är så glad över att vi båda tycks ha gemensamma uppfattningar i en lång rad av de frågor som diskuteras.

Det kan naturligtvis diskuteras hur informationen skall utformas. Vi redovisar årligen till riksdagen i samband med budgetpropositionen vår synpunkt på detta. Vi har delgivit riksdagen årsrapporter från institutionerna. Riksbanken redovisar till riksdagen. Riksdagens betydande utskott har överläggningar direkt med institutioner, men också med regeringskansliet. Vi har inte sett det som vår uppgift att formalisera detta informationsutbyte. Det växer, det vidgas och det söker sina former. Jag tror att det är den bästa vägen att gå.

Eva Zetterberg gjorde en något konstig avrundning av sina synpunkter på mitt försynta påpekande att den som verkligen vill slå vakt om biståndet långsiktigt faktiskt också måste se till att de offentliga finanserna bär biståndet utan att vi lånefinansierar våra utgifter. Eva Zetterberg konstaterade att den typen av restriktioner bara gäller bistånd – kanske också välfärdssystemen. Det är i grunden fel. Den som lyssnade på föregående timmes frågestund hörde den kritik som riktades mot försvarsministern för att han lägger fram en proposition som föreslår för stora besparingar i försvaret.

Vi har lagt stora pålagor på hushåll som har det bättre ställt och på kapitalägare. Vi hade föregående vecka en diskussion om fastighets-skatten, som alla tycker är för hög.

Vid varje sådant tillfälle – kanske med försvaret som undantag än så länge – dyker det alltid upp en vänsterpartist som antingen tycker att skatten är för hög eller att besparingarna är för stora. Det gäller inte bara bistånd utan också andra sammanhang.

Det går naturligtvis att ta varje debatt för sig. Men sammantaget blir det en förfärande bild som ytterst visar ett parti som i ord säger sig vara för en internationell solidaritet och ett bistånd. Men i handling agerar faktiskt Vänsterpartiet på ett sådant sätt att våra förutsättningar att långsiktigt klara våra åtaganden blir allt mindre. Det är detta jag vänder mig mot.

Vi socialdemokrater kommer att stå för biståndspolitiken. Vi skall se till att vi inom en begränsad budget tar fram de resurser som vi märkar att ta fram. Trots Sveriges enormt utsatta statsfinansiella läge, är Sverige dock ett av de länder i världen som här drar ett av de tyngsta lassen. Det är jag stolt över, och det gör att jag, när jag är ute i internationella sammanhang, med kraft kan företräda svensk ståndpunkt, nämligen att också andra länder skall vara med och bära sin del av bördan, precis som kritiken mot den amerikanska kongressen kom att utformas för någon månad sedan.

Anf. 118 EVA ZETTERBERG (v)

Fru talman! Det är ett i grunden mycket märkligt påstående av Göran Persson, nämligen att Vänsterpartiet inte har en ekonomisk helhets-syn. Vi har vid varje budgettillfälle i riksdagen lagt fram en helhetslös-ning, där vi har funnit utrymme för ett högt bistånd men också hittat

möjliga besparingar. Vi kanske inte skall utveckla den diskussionen vidare nu. Tiden tillåter inte det. Men det är alltså ett i grunden felaktigt påstående av Göran Persson. Vi har en sund ekonomi även inom Vänsterpartiet.

Men jag vill återgå till frågan om information och dialog mellan riksdag och regering. Jag tycker att jag fick ett mycket otillfredsställande svar av Göran Persson. Regeringen har naturligtvis alltid skickat ut viss information, och det har skett ett utbyte på personnivå. Personer har informerat utskott och intresserade personer. Men jag uppfattade nog att riksdagen gav regeringen ett betydligt mer långtgående uppdrag. Jag citerar: "Utskottet utgår från att regeringen på lämpligt sätt ger riksdagen regelbunden information." Detta med hänvisning till att en del av oss tyckte att en parlamentarisk nämnd för dessa frågor kunde vara en lämplig form. Nu blev vårt krav avslaget, men jag uppfattar nog att kravet på information och dialog var betydligt större än det som Göran Persson nu gör gällande.

Jag vill understryka vikten av en dialog och att regeringen inte bara skall lämna ut information utan faktiskt också skall efterfråga riksdagens synpunkter i ämnet. Det kan ju finnas synpunkter som är värda att ta till vara.

Slutligen, fru talman, vill jag skicka med Göran Persson att det, när vi nu diskuterar Världsbanken och övriga Bretton Woods-institutioner, har stor betydelse att Göran Persson som finansminister vid diskussioner om reformering av FN-systemet också får in dessa synpunkter. Problemet har ju varit att finansiella institutioner har diskuterats på ett ställe och hela FN-systemet på ett annat, medan däremot samordningen och FN:s samordnade roll helt har undervärderats förutom när det gäller FN:s egna dåliga finanser. Det är oerhört viktigt att man också från finanssidan kommer med i diskussionerna om hur man stärker FN-systemet och att också de finansiella institutionerna deltar.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 1995/96:3 om EMU

Anf. 119 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Johan Lönnroth har ställt fyra frågor till mig om regeringens avsikter när det gäller vad han kallar EMU-processen. Frågorna handlar om övergången till den tredje fasen i EMU med tillskapandet av en gemensam valuta.

Johan Lönnroth har till att börja med frågat om regeringen avser att ta några initiativ för att vi skall få en bred offentlig debatt om ERM och EMU-processen i övrigt inför kommande beslut. Den debatten pågår redan. Regeringens insatser inriktas på att det sakliga underlaget för den fortsatta debatten och de kommande övervägandena skall vara fullgoda.

Regeringen tillsatte i maj 1995 en parlamentarisk kommitté med uppdrag att dels genomföra kvalificerade utredningar kring de frågor

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

som väntas komma upp i regeringenskonferensen, dels att anordna aktiviteter avsedda att stimulera den offentliga debatten kring dessa frågor. Samtliga riksdagspartier är representerade i utredningen.

Regeringen tillsatte vidare i oktober 1995 en kommitté med uppdrag att analysera konsekvenserna av ett eventuellt svenskt deltagande i EMU:s tredje etapp. Kommittén skall framför allt analysera de allmänna konsekvenserna av en monetär union, effekterna av ett deltagande jämfört med att inte delta, vilka åtgärder som skulle kunna vidtas för att uppnå en god ekonomisk utveckling om Sverige väljer att delta respektive att inte delta samt vilken typ av växelkursarrangemang som vore lämpligt mellan de länder som deltar i den monetära unionen och de som inte deltar. Kommitténs arbete skall vara färdigt senast i oktober 1996. Något beslut om ett svenskt deltagande i den tredje etappen – dvs. om övergången till en gemensam valuta – behöver inte fattas förrän under våren 1997.

När det gäller frågan om ett svenskt deltagande i det befintliga europeiska växelkurssamarbetet ERM är detta ett valutapolitiskt ställningstagande, som naturligtvis måste övervägas noga. Jag vill erinra om att regeringen i den s.k. tillväxtpropositionen sagt att det inte är aktuellt att knyta kronan till ERM.

Lönnroth har vidare frågat om regeringen avser att ta några initiativ för att EMU-processen kommer upp på dagordningen vid 1996 års regeringskonferens. Regeringskonferensen förbereds för närvarande i den s.k. reflexionsgruppen. EU-nämnden har fortlöpande informerats om arbetet i reflexionsgruppen och om de initiativ som den svenske representanten tagit. Sverige eftersträvar inte någon revidering av regelverket för EMU. Fördragsreglerna om kriterier, tidplaner och tillvägagångssätt ligger fast.

Lönnroth har också frågat vilka initiativ inför toppmötet i Madrid och inför regeringskonferensen som regeringen avser att ta för att hävda kampen mot arbetslösheten i samband med EMU-processen. Som framgår av redovisningarna i EU-nämnden har den svenske representanten i reflexionsgruppen lagt fram förslag som avser att stärka den fördragsmässiga grunden för arbetet med sysselsättningsfrågorna inom EU.

Kampen mot den höga arbetslösheten och för en ökad sysselsättning är redan ett centralt mål för unionen som sådan och för EU-samarbetet. Enligt min mening är det möjligt att genom väl avvägda insatser av ekonomisk politik och aktiv arbetsmarknadspolitik skapa förutsättningar för hög tillväxt och sysselsättning och låg arbetslöshet. Ett nytt avsnitt om sysselsättningspolitik i grundfördraget skulle ge denna en större tyngd. I ett sådant avsnitt kan t.ex. de gemensamma målen läggas fast, liksom gemensamma procedurer och ett gemensamt åtagande att följa vissa principer för sysselsättningspolitiken. Sverige kommer att fortsätta att aktivt driva denna fråga både i Ekofinrådet och vid Madridmötet.

Lönnroth har slutligen frågat vilka ekonomisk-politiska initiativ regeringen avser att ta här i Sverige för att motverka negativa effekter av EMU-processen.

Enligt min bedömning kommer effekterna att i huvudsak vara positiva. Genom den ökade stabilitet som uppnås och genom bortfallet av den osäkerhet och de kostnader som är förenade med valutagränserna inom den gemensamma marknaden, så skapas bättre förutsättningar för en stark och dynamisk utveckling av det svenska näringslivet. Samtidigt ökar naturligtvis kraven på den inhemska ekonomin när det gäller förmågan att behålla kontrollen över de offentliga finanserna, när det gäller förmågan att klara en lönebildning som håller sig inom de samhällsekonomiska ramarna och när det gäller förmågan att hantera skillnader i utvecklingstakt mellan olika områden. Detta skulle emellertid i samtliga fall vara förbättringar som skulle bidra till att stärka utsikterna för en hög tillväxt och sysselsättning.

Den kommitté som erhållit uppdraget att utreda konsekvenserna av en eventuell svensk anslutning till den tredje etappen i den ekonomiska och monetära unionen skall utreda dessa frågor närmare. Men den skall inte bara överväga behovet av åtgärder för att uppnå en god ekonomisk utveckling, om Sverige väljer att delta i den monetära unionen, utan också behovet av åtgärder om Sverige inte deltar. Man bör vara medveten om att även detta perspektiv innehåller risker för negativa effekter.

Anf. 120 JOHAN LÖNNROTH (v)

Fru talman! Jag får tacka finansministern så mycket för svaret. Först och främst vill jag bara uttrycka förhoppningen att vi skall få en nyanterad debatt, att man skall kunna ifrågasätta konvergensprogrammets utformning utan att för den skull bli beskylld för att t.ex. vara anhängare av hög inflation eller av att statsfinanserna inte behöver saneras.

Jag deltog i en debatt i förmiddags med riksbankschefen, ett mycket kort meningsutbyte. Jag har upptäckt att riksbankschefen ibland formulerar sig på ett sådant sätt att man skulle kunna få uppfattningen att alla som inte till sista bokstaven är anhängare av exakt de penningpolitiska riktlinjer som gäller i konvergensprogrammet och Maastrichtfördraget omedelbart är anhängare av att hög inflation är sunt och bra.

När det gäller ERM tycker jag att det som står i den nya propositionen är bra, att en koppling inte är aktuell. Men det är litet oklart vilka villkor som egentligen gäller för ERM om vi skall vara med i EMU. Jonas Sjöstedt, vår EU-parlamentariker, ställde en fråga till kommissionären de Silguy i går eller förrgår. Det svar han fick var såvitt jag förstår mycket tydligt. Kommissionären uppfattade det så att vi måste vara med i ERM för att kunna vara med i EMU. Däremot uttryckte riksbankschefen i dag det mer som att det viktiga var valutastabiliteten, inte det formella medlemskapet i ERM. Det vore bra om finansministern kunde klargöra vad det egentligen är som gäller.

Sedan efterfrågade jag vilka konkreta åtgärder regeringen vidtar när det gäller att komplettera EMU-processen med åtgärder mot arbetslösheten. Finansministern hänvisar i svaret till att "Sverige kommer att fortsätta att aktivt driva denna fråga både i Ekofinrådet och vid Madridmötet." Det gäller alltså de initiativ som har tagits till ytterligare kapitel i grundfördraget.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det här är som jag ser det positiva initiativ. Men jag skulle gärna vilja höra litet mer konkret vilka förslag som Sveriges företrädare har lagt fram på t.ex. de senaste Ekofinmötena och hur de har bemötts av de andra. Madridmötet är ju ganska nära förestående. Jag antar att det nu måste planeras vad Sverige skall säga där. Jag skulle gärna vilja höra litet mer konkret vad det är som är på gång.

Sedan säger finansministern att effekterna av EMU-processen i huvudsak är positiva, och det kan jag inte riktigt hålla med om. Det finns utredningar från EU-parlamentets kommitté som pekar på mycket negativa effekter på sysselsättningen av EMU-processen, eller rättare sagt, om de flesta länderna skulle försöka nå konvergenskraven redan 1999 skulle man få dramatiskt negativa effekter.

Finansministern säger också att man inte driver frågan om någon revidering av regelverket inför 1996 års regeringskonferens. Det står också i den nya propositionen. Där får jag nog säga att jag känner en stark besvikelse. Varje läsare som jämför t.ex. 1994 års socialdemokratiska alternativa EU-program och förslaget till sysselsättningsunion får intrycket att det handlar om en ganska rejäl omarbetning av hela EMU-konceptet.

Jag vill ställa frågan så här: En sak är om man anser att det är små förändringar som skall till, men varför ändå inte ta upp frågan om EMU på regeringskonferensens bord? Det kan väl inte vara till skada att vi får en rejäl politisk debatt i alla fall, om det är rimligt att t.ex. växla in i inflationsbekämpningens överhöghet, att vi lägger in ett kriterium om att arbetslöshetsbekämpningen åtminstone är lika viktig. Varför kan vi åtminstone inte få till stånd en debatt på 1996 års regeringskonferens kring de här frågorna, som faktiskt debatteras över hela Europa och kanske till och med utanför Europa.

Anf. 121 ANNE WIBBLE (fp)

Fru talman! Finansministerns svar till Johan Lönnroth om övergången till den tredje fasen i EMU tycker jag reser några frågor. Det var därför som jag anmälde mig till den här debatten.

I svaret sägs till att börja med: "Sverige eftersträvar inte någon revidering av regelverket för EMU." Johan Lönnroth tyckte tydligen att detta var dåligt. Jag tycker att det är väldigt bra. Men jag tror att det i Sverige åtminstone föreligger en viss förvirring om huruvida de förslag som den svenska regeringen har framfört om sysselsättningsunion och fördragsändring gäller Maastrichtfördraget eller något annat fördrag. Jag tror att det skulle vara bra om Göran Persson kunde tydliggöra att det inte är förändringar i Maastrichtfördraget som regeringen avser.

Jag tror för min del – det är också ett önskemål att Göran Persson tydligt skall deklarera hur han ser på denna fråga – att det för hela EU-arbetets framtid är mycket viktigt att övergången till tredje fasen i EMU fungerar såsom avsett enligt fördraget. Jag tror annars att det kan vara en betydande risk att hela entusiasmen i det europeiska samarbetet försvagas kraftigt. Det leder i förlängningen till att den mycket viktiga Östeuropautvidgningen riskerar att bli helt sidsteppad och kraftigt försenad.

Jag skulle gärna vilja att Göran Persson klart deklarerade, inte bara att Sveriges ekonomiska politik måste utgå från att EMU blir av, utan att han och övriga i den svenska regeringen aktivt arbetar för att EMU blir av enligt fastlagt schema.

En andra fråga, som jag tyckte saknades litet grand i svaret om övergången till tredje fasen av EMU, gäller de förändringar som vi måste genomföra i Sverige redan under andra fasen, nämligen en del förändringar vad gäller riksbanken.

Riksbanken har avgett en skrivelse till riksdagens finansutskott med önskemål om ny lagstiftning för att kunna uppfylla de krav som gäller för att kunna vara med rent formellt i EMU:s tredje fas. Riksbankschefen förklarade i dag i den offentliga utfrågning som utskottet anordnade att det hade förevarit samråd och liknande inför skrivelsen. Göran Persson är alltså väl medveten om vad där står.

Jag tänkte inte lägga så mycket krut på det politiska lappkastet från olika socialdemokratiska ledamöter i riksbanksfullmäktige, utan mer fråga finansministern i sak om han är beredd att lägga fram förslag om prisstabilitetsmål i riksbankslagen. Det har nämligen med anledning av den diskussion som förs och bristen på ställningstagande i den s.k. tilläggspropositionen gjorts diverse olika tolkningar. En del regeringen närstående organisationer har tolkat den diskussion som förs som att man skulle sidsteppa prisstabiliseringsmålet och i stället bredda målformuleringen. Jag tror inte att detta är Göran Perssons uppfattning, men jag skulle vilja veta, och jag tror att finansministern skulle göra svensk ekonomi en tjänst om han direkt förklarade att han är beredd att föreslå ett prisstabilitetsmål i riksbankslagen.

Min tredje fråga gäller hur vi skapar den stabilitet i den svenska ekonomin som krävs för att vi skall kunna dra fördel av deltagandet i valutaunionen. Även där vill jag ta fasta på ett påstående i interpellationssvaret om att kraven på den ekonomiska politiken för att få bra effekter av detta naturligtvis blir litet hårdare. Bl.a. säger Göran Persson att kraven ökar på att klara ”en lönebildning som håller sig inom de samhällsekonomiska ramarna”.

Jag delar den uppfattningen. Jag tror att det utöver de konvergensregler som måste uppfyllas på siffermässigt sätt är väldigt viktigt att den svenska ekonomin har en betydligt bättre fungerande arbetsmarknad än i dag.

Jag noterar att finansministern i tillväxtpropositionen beklagar sig litet över den bristande funktionsdugligheten på arbetsmarknaden.

Eftersom Göran Persson i flera olika avseenden tidigare har sagt att det är väldigt viktigt att Sveriges ekonomi görs redo för att vi skall kunna gå med, vill jag fråga på vilket sätt han avser att driva frågan om en bättre fungerande arbetsmarknad. I propositionen står det nämligen bara att man skall lämna över detta till parterna. Såvitt jag vet har alla tidigare finansministrar sagt det – från Kjell-Olof Feldt och kanske också dessförinnan. Ändå har ingenting hänt. Detta är faktiskt centralt just från utgångspunkten att det gäller att kunna dra nytta av medlemskapet i en valutaunion.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 122 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Jag tror att vi har haft en finansminister efter Kjell-Olof Feldt, Anne Wibble, som kanske inte heller bidragit till att lösa bekymren!

Vi är nu på väg att avsluta en lönerörelse som troligen ger ett utfall som visar att vi i Sverige nätt och jämt klarar en lönebildning vid 12 % arbetslöshet eller 8 % öppen arbetslöshet. Det är inte tillfredsställande. Vi måste ha en lönebildning som klarar av att hantera 5 % eller 3 % öppen arbetslöshet. Hur ser en sådan process ut?

Tror jag på statens styrning av den processen? Nej, det gör jag inte. I det avseendet är jag Feldtsk, liksom många andra naturligtvis. Det är parternas ansvar och det är fria förhandlingar – på en marknad. De vet fuller väl vad som händer om de kommer snett. Det är ganska enkla ekonomiska samband.

Vi i regeringen har sagt att vi begär av dem att de skall komma tillbaka och redovisa, det är ju god tid fram till nästa lönerörelse, hur de tänker lägga upp nästa lönerörelse. Vi vill också att de skall redovisa detta gemensamt.

Skulle svaret vara av sådant slag att hoppet släcks, får vi naturligtvis ta oss en rejäl funderare över vad som behöver göras. Men jag lever fortfarande i tron att det här är något som man med förtroende bör kunna lämna till dem som bär upp den del av den svenska modellen som arbetsmarknadens fria förhandlingar representerar.

Anne Wibble tar också upp oklarheten i vad vi vill ändra eller lägga till. Det är ganska lätt att svara. Här handlar det om de olika dokumentens karaktär. Maastrichtfördraget är ju till sin karaktär en ändring i grundfördraget. När vi pratar om att föra in sysselsättningsunionens tankar – övervakningsinstitut osv. – är det fråga om ett tillägg till grundfördraget. Det är där det skall platsa.

Vi i Sverige har inte någon som helst ambition att agera på ett sådant sätt att vi stoppar EMU-processen. Den finns på plats och den går med en inneboende kraft – ja, med en imponerande kraft. Jag vill varna alla som tror att det här är ett projekt som kommer att haverera av egen tyngd. Man kan naturligtvis inte utesluta att det blir så, men hittills har EU:s historia lärt oss att också stora projekt av det här slaget med så oerhört mycket av politiskt inslag går mot ett fullföljande.

Någon annan möjlig planeringshorisont för Sveriges del än den 1 januari 1999 är därför inte ansvarsfullt. Sedan skall vi ha – däri ligger naturligtvis regeringens stora bidrag till EMU-processen – svensk ekonomi i sådan ordning, Anne Wibble och Johan Lönnroth, att riksdagen har möjlighet att fatta beslut om inträde eller inte inträde.

Det är väl klart att regeringen har drivit upp takten i EMU-processen. Om ni för ett år sedan, med dåvarande situation och mot bakgrund av 1992, 1993 och 1994 års nedgång i de offentliga finanserna, hade frågat om finansministern trodde att det var möjligt för Sverige att uppfylla konvergenskriterierna redan till utgången av 1997, alltså till början av 1998, skulle väl ingen ha trott att svaret på den frågan skulle bli ja.

Trovärdigheten när det gäller ansträngningen att vara med och driva på EMU-processen avgörs således ytterst av om man i sitt eget land har kraft att föra en ekonomisk politik som är stark nog att nå konvergen-skriterierna. Det har vi visat att vi varit. Därmed råder väl ingen osä-kerhet om ambitionen att hålla tidtabellen och att driva på.

Sedan till Anne Wibble. Det talas om prisstabilitet och Riksbankens ställning. Jag ber om ursäkt, fru talman! Jag ser att tiden rinner i väg. Det är ju Johan Lönnroth som är interpellant, men jag tar inläggen bakifrån så att säga. Jag ber också Johan Lönnroth om ursäkt. Jag skall i nästa inlägg ta upp det som Johan Lönnroth har frågat om.

Det som alltså sägs om prisstabilitet och Riksbanken uttrycks också från regeringens sida. Därvidlag har jag varit tydlig. Nu ligger frågan i riksdagen. Jag förutsätter att riksdagen remitterar den till regeringen.

Fru talman! Jag ber, som sagt, att få komma tillbaka till Johan Lönnroth i nästa replik.

Anf. 123 JOHAN LÖNNROTH (v)

Fru talman! Jag har absolut inget emot att Anne Wibble är med i den här debatten. Också hon ställde intressanta frågor.

Jag börjar med att något kommentera det här med en förbättrad ar-betsmarknadspolitik. Problemet med formuleringarna är att man över hela den politiska skalan ställer upp här. Såväl Helmut Kohl som Göran Persson ansluter sig därför att de – förmodar jag – lägger in saker som är ganska så annorlunda. Därför är min konkreta fråga: På vilket sätt har den svenska regeringen i Ekofinrådet drivit detta och hur tänker man driva detta på Madridmötet, så att det blir mera konkret och man verkligen får åtgärder mot arbetslösheten? Det gäller då *inte* de åtgär-der som högern i Europa avser när det talas om en förstärkt arbets-marknad o.d. – alltså försämrade och svagare arbetsrätt, ökade löneklyf-tor osv.

Sedan några ord om det här med att saneringspolitiken möjliggjort för Sverige att välja mellan ja och nej till EMU. Vi i Vänsterpartiet kan litet grand ta åt oss äran för det. Vi vill ju inte vara med i EMU, men det är faktiskt vi som har hjälpt finansministern med merparten av den här budgetsaneringen, så att vi nu kanske rent av kan säga ja.

Men vi gör också bedömningen att skulle alla konvergen-skriterier uppfyllas, t.ex. när det gäller bruttoskulden, krävs det massiva utför-säljningar av offentlig egendom, exempelvis de delar av AP-fonderna som inte består av statspapper. Det är alltså inte saneringen av de of-fentliga finanserna, utan det är den ideologiskt inriktade ekonomiska politiken, som vi i Vänsterpartiet är mycket negativa till.

Till slut vill jag upprepa vad som sagts om debattens karaktär. Jag hoppas att den debatt som vi skall få blir mera livaktig. Det gäller då inte bara debatten om EMU i sig utan också hela processen och kon-vergen-skriterierna. Jag hoppas att den debatten kan föras bättre än som var fallet t.ex. på hösten 1991. Jag minns att det fanns de som ifråga-satte den dåvarande knytningen av kronan till ecun. Jag tror att den LO-ekonom som vågade ifrågasätta det här kallades för ekonomisk terro-rist. Ibland kan sådana inslag upplevas också i debatten om konvergen-

Prot. 1995/96:24

16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

skriterierna och EMU. Jag hoppas alltså att vi i fortsättningen får en bättre debatt om de här frågorna.

Anf. 124 ANNE WIBBLE (fp)

Fru talman! Jag tackar finansministern för svaren på frågorna. Jag delar också uppfattningen att det inte skall vara någon statlig styrning av lönebildningen. Men det är litet väl passivt, tycker jag, att bara säga att man litar på parterna. Efter förra avtalet, Rehnbergsavtalet, hade man också god tid på sig till nästa avtalsomgång. Man hade då kommit överens om att man skulle åtgärda de problem som man hade noterat i lönebildningsprocessen. Man hade dessutom förbundit sig att komma med förslag. Men ändå blev det ingenting. Jag tycker att det är litet väl passivt att säga att man litar på att parterna skall komma fram med förslag.

Om finansministern verkligen menar allvar med att vi skall göra den svenska ekonomin stabilt uthållig med en sund struktur, skulle jag önska att han nu gjorde någonting mer när det gäller just regelsystem och annat för att skapa goda förutsättningar för parternas fria lönebildning. Men vi får väl återkomma till den frågan i andra sammanhang. Det är synd att Göran Persson inte hade några flera förslag.

Det är bra att Göran Persson nu säger sig inte vilja stoppa EMU-processen. Det vore utomordentligt skadligt och säkert föga framgångsrikt. Men jag noterade att Göran Persson sade just "inte stoppa" EMU-processen. Han sade inte att han arbetar aktivt *för* EMU. Det menar jag att han borde göra om han verkligen vill försäkra sig om att det stora projektet inom det europeiska samarbetet, nämligen Östeuropautvidgningen, får de bästa förutsättningar som det är möjligt att få.

I fråga om Riksbanksmålet tyckte jag inte att Göran Persson hade något riktigt bra svar. Han sade att han hade varit tydlig. Min fråga gällde inte det, utan den gällde om Göran Persson var beredd att på ett demokratiskt tilltalande sätt medverka till att i riksbankslagen införa en ändamålsparagraf för Riksbankens penningpolitik. Det handlar inte om huruvida Göran Persson tycker att det är bra med prisstabilitet, för det tror jag visst att han tycker. Men för närvarande finns det ganska många tolkningar ute på stan av de olika formuleringarna och önskemålen i fråga om penningpolitiken. Det vore klargörande om Göran Persson kunde säga att han delar den uppfattning som finns i Riksbankens skrivelse och att han är beredd att lägga fram ett förslag om ett prisstabilitetsmål i riksbankslagen. Detta krävs ju också av Sverige under den nu pågående andra fasen av EMU. Eftersom det inte är någonting som man kan vänta med särskilt länge är det väl bättre att tala om det redan från början.

Anf. 125 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Jag vill börja med att till Johan Lönnroth säga att det finns någonting som heter Coatesrapporten. Den speglar vad som skulle kunna hända om man strävade efter att uppfylla konvergenskriterierna till 1999. Det är klart att man kan ägna sig åt den typen av banditkalkyler. Men då missar man något av dynamiken i hela EMU-processen.

Jag kan inte tänka mig en situation då alla de länder som går in i EMU:s tredje fas – om den nu kommer till den 1 januari 1999 - har nått upp till 60 % när det gäller skuldkriteriet. Jag tror att belgarna räknar med att de kan vara med i tredje fasen, och de lär inte nå några 60 %.

Men det är klart att om man skulle tvingas att driva en samfällad politik i Europa där man snabbt tog ner skuldsättningen skulle detta få dramatiska konsekvenser i ekonomin. Naturligtvis är det så. Det är ingen som eftersträvar en sådan situation. Tvärtom är det på det viset att när man skall ta ställning till vilka som skall gå in i den tredje fasen blir det fråga om ett politiskt ställningstagande. Kommissionärerna, oavsett vad de nu heter, kommer att gå på bokstaven, de bokstäver som nu är oomkullrunkliga i dessa dokument i Maastrichtfördraget.

När det gäller skuldkriteriet står det mycket tydligt inskrivet att det också skall tas hänsyn till andra relevanta faktorer. Dessutom skall man ta hänsyn till hur skulden utvecklas. Om Johan Lönnroth vid något tillfälle skulle träffa en belgare tycker jag att han skall fråga honom hur belgarna ser på detta. Belgaren kommer då att hävda att man möter skuldkriteriet. Tyskarna hävdar att det skall uppgå till 60 % av BNP, punkt och slut. Här finns alltså utrymme för tolkningar. De Silguy kommer att ha sin tolkning, och jag har respekt för honom. Det är en framstående företrädare för unionen. Men de Silguy fattar inga beslut. Det gör en politisk församling så småningom, och då väger man samman och ser till helheten.

Det kommer att komma många bestämda besked under den närmaste tiden. Men glöm inte att detta i slutändan är en politisk process och ett politiskt beslut. Med så mycket investerat av politisk prestige från stora länder i Europa tror jag att man kommer att driva projektet vidare.

Att uppnå skuldkriteriet 60 % av BNP genom massiva utförsäljningar av statlig egendom är för min del uteslutet att medverka till. Jag menar att uttrycket ”andra relevanta omständigheter” som finns i fördraget mycket väl för vår del kan uppfattas som att det inte bara finns en bruttoskuld, utan det finns ju också tillgångar i den svenska offentliga ekonomin, tillgångar som andra länder saknar. Därigenom är vi när det gäller skuldsidan i en mycket starkare position än andra. Skulden som kriterium är ju rimligen tillkommet för att spegla ett lands räntekänslighet. Om vi har en bruttoskuld på 80–85 % av BNP men en nettoskuld som ligger på ca 30 %, är det dessa 30 % som speglar vår räntekänslighet. Därvidlag har vi naturligtvis en mycket starkare position. Att från en sådan position ge sig in i en utförsäljning av statlig egendom för att bokföringsmässigt nå upp till konvergenskriteriet 60 % vore huvudlöst. Vi tänker inte sälja statlig egendom annat än av det skäl som vi tidigare angett, nämligen när det är till fördel för verksamheten som sådan och om det skapar jobb och bättre framtidsutsikter. Man skall inte använda sig av försäljning för att sanera en formell balansräkning för den offentliga ekonomin.

När det sedan gäller sysselsättningsunionen har vi ju tidigt formulerat våra principiella utgångspunkter och konkreta förslag. Det gjordes redan av Allan Larsson och beskrevs i en liten bok som hette Put

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Europe to Work och som också förankrades bland Europas socialdemokratiska partier. Vi återupprepar nu dessa förslag. Vi betonar framför allt utbildningens betydelse när det gäller att bekämpa arbetslösheten vid Ekofinrådets sammanträden, kanske inte alltid formellt vid den öppna sessionen utan i dialog med andra ministrar under luncher och sådant. Då avser vi utbildningens betydelse sett ur perspektivet av arbetskraftens flexibilitet. Flexibilitet har ju blivit ett uttryck i det här sammanhanget som har blivit något förfuskat och förbrukat. Det har ofta använts som någonting som skulle känneteckna en situation där arbetskraften pressas till rörlighet därför att man försämrar dess villkor. Vi har en rakt motsatt utgångspunkt. Flexibilitet bland arbetskraften åstadkommer man genom att göra den säker och bättre skickad att ta sig an nya arbetsuppgifter. Då är utbildning av såväl ungdomar som vuxna - och framför allt av dem som finns i arbete - en nyckelfaktor.

Om Johan Lönnroth är djupare intresserad av våra ståndpunkter och deklarationer finns de att tillgå i boken som Allan Larsson författade, Put Europe to Work.

Anf. 126 JOHAN LÖNNROTH (v)

Fru talman! Finansministern sade många kloka saker i det senaste inlägget. Jag har läst Allan Larssons bok Put Europe to Work. Jag lägger också in en tanke om en radikal och annorlunda konstruktion i grunden av hela den monetära unionen. Den innefattar också samarbete kring finanspolitiken, en gemensam europeisk politik för att minska arbetslösheten. Det kan jag inte finna i de olika dokument och förslag som jag har tyckt mig förstå att den svenska regeringen lägger fram i Ekofinmöten. Vi får se vad som händer i Madrid.

Jag vill gärna veta vad det är för konkreta förslag som minskar arbetslösheten som lagts fram i Ekofinrådet, hur de har bemötts och vad man tänker lägga fram för förslag på Madridmötet.

Jag förstår inte riktigt varför inte EMU kan tas upp på dagordningen 1996, gärna med Allan Larssons bok Put Europe to Work som grund. Varför driver inte den socialdemokratiska regeringen frågan om hela EMU-processen?

Finansministern ville varna dem som talade om att hela projektet skulle kunna haverera. Det är möjligt att riskerna har minskat de allra senaste dagarna, men fortfarande finns det en sådan risk. Då tycker jag att det är ansvarslost att vi inte också diskuterar beredskapen inför den situationen att hela projektet havererar. Vi vänsterpartister är definitivt inte anhängare av något slags desintegrationsprocess, något slags sammanbrott för det europeiska samarbetet, en ny 30-talsutveckling. Däremot är det ett gemensamt ansvar, anser vi, att formulera tankar kring vad vi skall göra om hela det doktrinärt monetaristiska EMU-projektet havererar.

Banditkalkyler till sist. Jag tror inte så mycket på de modellerna. Det är precis samma typ av modeller som fanns inför EU-omröstningen i rapporter som Ingvar Carlsson och andra jonglerade med i talarstolen och talade om hur mycket varje svensk skulle tjäna på medlemskapet. Låt oss enas om att det är banditkalkyler. Men det ligger ändå någon-

ting i det. Är det så att man skulle följa dessa doktrinära nyliberala principer i alla länder i Europa, skulle det bli en ännu värre katastrof när det gäller arbetslösheten.

Anf. 127 ANNE WIBBLE (fp)

Fru talman! Göran Persson sade att det är bra att utgå från att man kommer att driva projektet vidare – alltså projektet med EMU-arbetet. Det tror jag också, men jag efterlyser fortfarande någon sorts åsikt från Göran Persson och den svenska regeringen. Den här frågan drivs ju framför allt i finansministersamarbetet i Ekofinrådet. Min fråga gäller om Göran Persson bara låter andra driva projektet vidare. Jag tycker att det är litet tamt. Jag skulle hellre önska att Sverige företräddes av en minister som aktivt arbetar för att projektet kommer att drivas vidare enligt de fördragstexter som finns. Jag tror att det skulle ha positiva effekter i sig, ekonomiskt, men jag tror också att det har stor betydelse för hela det europeiska samarbetet. Där ser jag Östeuropautvidgningen som den mest centrala punkten.

Jag har läst Put Europe to Work, och jag kan konstatera att om det med arbetsmarknadens flexibilitet avses det som står där, hjälper det oss väldigt litet i Sverige. Det som Allan Larsson föreslog i boken existerar redan i sinnevärlden och mer därtill i Sverige. De förslagen är säkert utmärkta för en del andra länder, men de hjälper inte oss ett enda dugg om vi vill ha en arbetsmarknad som fungerar väl och som gör att människor kan försörja sig på arbete i stället för annat. Att utbilda t.ex. tekniker, som vi har en viss brist på i dag, tar ganska lång tid. Utbildning är något väldigt modernt när det gäller att lösa problem.

Min uppfattning är den att vi i Sverige måste se till att vi uppfyller de formella konvergenskraven, men vi måste också lägga ganska mycket ansträngningar på att få en väl fungerande arbetsmarknad. Där tycker jag att Göran Persson har brustit i både ambition och insikt om vad som behövs. Det saknas någonting. Då tror jag att det finns stora risker med att i förtid gå in i detta samarbete.

Slutligen, fru talman, har min fråga om Riksbanken och prisstabilitetsmålet ännu icke besvarats. Jag upprepar därför den: Är Göran Persson beredd att föreslå ett prisstabilitetsmål i riksbankslagen?

Anf. 128 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Svaret på den sistställda frågan är ja, det framgår av propositionen. Jag förstår inte varför Anne Wibble gör en stor sak av det.

Däremot blir jag litet ledsen, bedrövad, nedstämd när jag hör Anne Wibble. Hon recenserar mina insatser i det här avseendet. Det finns naturligtvis mycket övrigt att önska, men en sak är säker: Med det ekonomiska handlag som demonstrerades av min företrädare hade vi – om det hade fått fortsätta – över huvud taget inte i dag haft en situation där vi hade kunnat diskutera ett svenskt medlemskap i EMU. Det grundläggande, Anne Wibble, är inte vad som sker vid olika seminari-övningar eller sammanträden här hemma eller i Bryssel utan vilka beslut man förmår samla majoriteter för som vänder den ekonomiska

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

utvecklingen, vilket är grunden för den monetära unionen. Där brast Anne Wibble.

Det är egentligen intressant att se hur snabbt man förskjuter sina egna insatser. Låt oss ta t.ex. Rehnbergsdiskussionen, som var en diskussion som parterna senare skulle redovisa. Det skedde ingenting, klagade Anne Wibble. Men det var faktiskt under hennes tid som finansminister. Om det inte sker någonting får man ta initiativ. Det som har gått snett i årets avtalsrörelse har möjligen grundlagts i brist på initiativ under den period då Rehnbergsuppgörelsen skulle följas upp i en dialog mellan parterna och regeringen. Där vet både Anne Wibble och jag vem som bär ansvaret för försummelsen.

Johan Lönnroth talar om att unionen kanske havererar. Det tror jag inte, utan jag tror att det här går vidare med kraft. Vi har all anledning att ställa in oss på att så sker. Sedan kan det naturligtvis mot förmodan inträffa någonting annat. Det är en utomordentligt bekymmersam situation som vi naturligtvis måste ha beredskap för.

Jag vill varna, Johan Lönnroth, för att driva linjen att vara fruktansvärt konkret kring arbetsmarknadspolitik och ekonomisk politik när man för diskussionerna i Ekofinrådet eller vid toppmöten. Det kan lätt resultera i att man glider mot överstatligheten, att man börjar låsa fast politikens detaljer. Jag tror att vi svenskar i det här sammanhanget skall hävda riktlinjer, grundläggande förhållningssätt och vara på det klara med att vi kommer att mötas av konservativa politiker från andra länder som tolkar in helt andra saker i det än vad vi själva menar. Sådan är politiken här hemma och utomlands.

Det är med full tillförsikt och mot bakgrund av vad vi har åstadkommit i Sverige som jag går in i den här dialogen. Sverige tillhör dem som skall sitta vid bordet. Vi har mycket att bidra med.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 1995/96:9 om Gullholmen i Bohuslän

Anf. 129 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Lennart Nilsson har frågat kulturministern om regeringen är beredd att medverka till att klarlägga den historik och de speciella omständigheter som gäller för husägandet på Gullholmen.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Med stöd av regeringens bemyndigande den 28 december 1978 tillkallade chefen för dåvarande Budgetdepartementet en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om kronoholmarnas framtida disposition. Uppdraget var att se hur bebyggd mark lämpligen kunde överlåtas till kommuner och enskilda. Härvid skulle beaktas naturvårdens och yrkesfiskets intressen samt belysas konsekvenserna i en rad olika hänseenden av sådana överlåtelser. I uppdraget ingick även att pröva hur den statliga förvaltningen av kronoholmarna borde organiseras i framtiden, liksom de allmänna principerna för denna förvaltning. Krono-

holmsutredningen avlämnade sitt betänkande i maj 1983 (Kronoholmarnas framtida disposition).

Riksdagen antog vad regeringen föreslagit i proposition 1985/86:110 om kronoholmarnas framtida disposition.

Statens fastighetsverk förvaltar för statens räkning de s.k. kronoholmarna. Fastighetsverkets hantering av kronoholmar grundas på beslut tagna av riksdagen. Genom Kronoholmsutredningens betänkande och efterföljande proposition har grundläggande riktlinjer för förvaltningen fastställts. I samband med Domänverkets bolagisering har dessa frågeställningar åter varit föremål för behandling men utan ändring av grundläggande riktlinjer.

Riktlinjerna kan sammanfattas enligt följande. Den vanligaste upplåtelseformen bör vara arrende, och endast när särskilda skäl föreligger kan tomträttsinstitut komma ifråga. Upprättade avtal skall ha skriftlig form, och där så saknas bör initiativ tas till reglering av förhållandena. Avgifterna bör vara marknadsmässigt anpassade och ge full kostnadsäckning. Särskild hänsyn skall tas till yrkesfisket.

Boende på kronoholmar bör ges möjlighet att friköpa mark om inte starka bevarandeintressen föreligger. Fastighetsbildning skall kunna ske och utöver lämplighet för ändamålet skall hänsyn tas till bevarandeintressen. Riksdagen har enhälligt beslutat att köpeskilling och övriga försäljningsvillkor vid försäljning av kronoholmsmark skall bestämmas på marknadsmässiga grunder.

Med utgångspunkt från dessa riktlinjer skall Statens fastighetsverk reglera förhållandena på de kronoholmar som saknar avtal. Det finns inga avtal skrivna med husägarna på Gullholmen, dvs. husägarna nyttjar tomtplatserna vederlagsfritt av staten.

Statens fastighetsverk samråder alltid med Riksantikvarieämbetet och respektive länsstyrelse i dessa frågor.

Som framgår av redovisade riktlinjer gäller marknadsmässiga villkor för såväl upplåtelser som försäljning av mark på kronoholmar. Som ett alternativ till arrendeupplåtelse lämnas erbjudanden om förvärv där boende på helt frivilliga grunder själv väljer att anta eller förkasta erbjudandet.

Jag har inhämtat att 140 personer bor på Gullholmen, varav 10 personer är permanentboende. Husägarna har förvärvat byggnaderna på mycket skilda historiska betingelser, allt ifrån arv till enskilda förvärv under senare tid.

Kronoholmsutredningen har i sitt betänkande redogjort för det historiska perspektiv som avser kronoholmarna. Utredningen redogör för ett antal äganderättsutredningar som företagits.

Vid Sveriges långa kuster, framför allt i Göteborgs och Bohus län och i Norrbottens län, finns en mängd holmar och skär som tillhör staten. Sammantaget rör det sig om flera hundra s.k. kronoholmar. I fråga om äganderätten till kronoholmarna följer av riktlinjerna att staten i vissa fall bör behålla äganderätten. Sådana fall kan vara om den behövs för statligt ändamål eller om den är av riksintresse för naturvården, kulturminnesvården eller friluftslivet enligt den s.k. naturresursla-

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

gen. I det fall kommunen inte har något intresse av ett förvärv finns utrymme för enskilda att förvärva egendomen.

Vad jag kan förstå ifrågasätts inte statens ägande till marken vare sig av husägareförening eller av Lennart Nilsson. Samma sak gäller för Karingön, där pågående process handlar om rätten att nyttja tomtplatser vederlagsfritt. Därmed skulle inte föreligga några hinder för staten att överlåta äganderätten. Friköpsdiskussionen handlar således egentligen om prisnivå och andra villkor. Lennart Nilsson hänvisar till att det för Gullholmens del finns alldeles speciella omständigheter som måste beaktas vid en överlåtelse till husägarna.

Gullholmens historik och dess betydelse för rättsförhållandet vad avser nyttjandet av marken i dag är i allt väsentligt parallellt med förhållandena på Karingön. Husägare som åberopar vederlagsfri nyttjanderätt på bas av speciella historiska förhållanden får föra talan i domstol på det sätt som i dag sker när det gäller Karingön.

Tingsrätten har i dom den 22 oktober 1993 funnit att någon vederlagsfri nyttjanderätt inte föreligger för de husägare som väckt talan mot staten. Domen har överklagats till hovrätten.

Mot bakgrund av ovanstående avser jag inte att vidta några ytterligare åtgärder eller utredningar för att klarlägga historiken och speciella omständigheter vad avser husägandet på Gullholmen.

Anf. 130 LENNART NILSSON (s)

Fru talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på min interpellation.

Bakgrunden till interpellationen är naturligtvis den oro som många människor känner i en tid när den s.k. marknaden trissar upp priserna och ger mindre utrymme för exempelvis de få bofasta som finns kvar i den här typen av samhällen att kunna klara av att leva på de här orterna.

Jag utgår från att det är litet skillnad på olika områden, exempelvis Karingön och Gullholmen. På Gullholmen ifrågasätter man inte kronoholmarna. Jag tror också att man är beredd att betala en skälig kostnad för den tomt man bor på. Ett av problemen är naturligtvis att man som enskild i de här sammanhangen känner sig utlämnad. I det här fallet är det staten som vill sälja via Fastighetsverket, och man sätter ett pris.

De enda personer som man rimligtvis egentligen kan sälja till är de som har byggt husen. De ursprungliga byggarna har förvisso dött ut för länge sedan, eftersom de här husen på Gullholmen byggdes för mellan 100 och 200 år sedan.

Då kan man naturligtvis fundera över marknadsvärdet och om man skall ta ut kostnadstäckning och i så fall för vad. Staten har genom åren – utifrån de här historiska perspektiven – inte haft några kostnader för detta. Staten uppmuntrade av olika skäl människor att bosätta sig på kronoholmarna. Värdet har skapats av dem som har byggt husen. Staten har inte byggt vägar, dragit in VA och el eller gjort några investeringar. Befolkningen har naturligtvis varit med om att skapa dessa värden.

Man kan jämföra med andra kronoholmar där det inte finns några hus. Där kan man med all rätt inte bygga något, och då skall man inte få

lov till det. Men de kronoholmarna saknar värde, åtminstone på marknadsmässiga grunder.

Finansministern säger att Statens fastighetsverk alltid samråder med Riksantikvarieämbetet och respektive länsstyrelser kring dessa frågor. Kan det tolkas så att det jag frågade om – att man skall klarlägga och se över de här speciella omständigheterna – inryms i det uppdrag som Fastighetsverket har när det gäller samråd med länsstyrelse och Riksantikvarieämbetet om man eventuellt skall sälja de här tomterna till befolkningen? Det finns de som tvistar om det. Som finansministern här har berört finns det olika intressen – det kan gälla kulturhistoriska värden, naturvärden m.m. – som kanske innebär att arrendet skall vara avgörande för upplåtelseformerna framöver.

Även om det var så att riksdagen var enig när man diskuterade de här frågorna, hade den socialdemokratiska gruppen en del synpunkter när det gällde kronoholmarna som handlade om att det bl.a. är viktigt att permanentboende skulle kunna bo kvar på sina öar och att en köpare skall kunna påvisa att det är angeläget att köpa och att inte andra intressen kommer i kläm.

Såvitt jag kan förstå, finns det olika intressen i det här, bl.a. från Riksantikvarieämbetet. Man pekar på det som hänger ihop med det gemensamma, t.ex. husens karaktär, möjligheter att göra avstyckningar och annat, där man har bedömt det som angeläget att samhället äger det. Jag tror att det är rimligt, om jag kan tolka finansministern på det sättet, att man belyser de olika historiska aspekterna, eftersom husen är som de är och har ett riksintresse utifrån historiska utgångspunkter. Då kanske man också bör väga in det, om man eventuellt skall fastställa avgifter som bygger på något slags marknadsvärde.

Det är bara att konstatera att det här med marknaden är litet märkligt ibland. Jag har inhämtat uppgifter om att staten via länsstyrelsen någon gång på 60-talet erbjöd sig att sälja den här marken på Gullholmen till befolkningen för 4 000 kr. Om det är utifrån det vi skall betrakta marknadsvärdet med någon rimlig uppräknings, kanske det hamnar på helt andra nivåer än det som de har fått erbjudande om, nämligen 19,5 miljoner kronor. Det innebär en rad problem, som den socialdemokratiska gruppen pekade på, för bl.a. de bofasta.

Jag vill nämna att ett av de problem som finns i de här skärgårdssamhällena är att de håller på att dö ut. Av de ca 140 husen är det ungefär 90 som ägs av ättlingar till skutskepparna och fiskarna, som byggde husen en gång i tiden. Man kan naturligtvis önska att det blir fler bofasta på en ö som Gullholmen, men människor känner oro.

Jag undrar om finansministern kan täcka in min fråga, som handlar om detta samråd, och om man kan belysa de här olika aspekterna när man eventuellt förhandlar om priser.

Anf. 131 STIG GRAUERS (m)

Fru talman! Det var med stort intresse som jag såg fram mot det svar som Lennart Nilsson skulle få på sin interpellation om Gullholmen. Man kanske kan säga att Gullholmen är en rasande liten ö i ett väldigt stort land. Så är det förvisso. Men det är en alldeles speciell ö.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

När finansministern i sitt svar hänvisar till särskilda skäl, tycker jag att det finns anledning att uppehålla sig just vid det som jag menar med särskilda skäl.

Bohusläns kustsamhällen uppvisar ofta mycket tät bebyggelse. Det är smala vägar mellan husen, där bara enstaka transportfordon kan framföras. På Gullholmen kan över huvud taget inga transportfordon framföras, inte ens cyklar. Befolkningen är helt och hållet hänvisad till att bära allt det som de behöver på smala vägar, stigar och passager mellan husen. Över vikar och sund leder broar, och till de högst belägna husen branta och smala trappor. Det är klart att detta är särskilda skäl.

Man kan fråga: Vad är det då som är unikt? Varför gör man inget åt detta, när de där ute har valt denna boendemiljö, med de kulturintressen som det finns anledning att behålla? De har t.o.m. i en förening köpt ett gammalt hus, och i det finns en genuin gammal boende- och livsmiljö, med fiske- och hushållsredskap, med möbler och inredningstextilier, med en speciell bohuslänsk arkitektur. Det står nu som ett riktmärke för hur de vill att ön utvecklas och hur de vill att den speciella kulturmiljön bevaras där ute.

Det finns ingen affär och inget postkontor på Gullholmen, utan det finns på en närliggande ö.

Det är helt uppenbart att det kulturhistoriska intresse som de har burit i generationer, som Lennart Nilsson påpekade, har inneburit praktiska och ekonomiska uppoffringar, vilket gör att man skulle kunna framhålla särskilda skäl, i all synnerhet som detta har ett allmänt intresse för länet och för landskapet.

Fru talman! Det framgår säkert av det jag har sagt att inte minst genom ekonomiska uppoffringar har dessa människor i generationer värnat om den allmänt unika miljö som finns där ute. Då frågar man sig: Kan det vara rimligt att Statens fastighetsverk kräver dessa boende på 200 000–300 000 kr per kvadratmeter mark, dvs. bara den mark som huset står på, inte tomtmarken?

Jag gjorde en jämförelse med Manhattan, och det visade sig att kostnaden per bostadsyta skulle bli högre här än i New York.

Nu kan det naturligtvis sägas att den här kronoholmsutredningen ger sådana direktiv att de bud som nu är lämnade inte blir ianspråktaga eller att man inte träffar avtal på den nivån. Men jag tror att finansministern förstår mig när jag säger att människorna där ute är oroliga, när ett statligt verk kommer och ger dem ett erbjudande som de inte ser någon möjlighet att klara. De tio åretruntboende där ute är samtliga pensionärer. Lennart Nilsson hade tagit fram uppgiften att 90 av de 140 som bor där har bott där i flera generationer.

Jag vill alltså understryka det krav som ställs i interpellationen från Lennart Nilsson, att det krävs en mycket ingående utredning och analys innan man vidtar några åtgärder åt det håll som skisseras i Fastighetsverkets propå.

Anf. 132 ERLING BAGER (fp)

Fru talman! Jag hade i likhet med Lennart Nilsson hoppats att finansministern i sitt svar skulle ge ett klartecken till att klarlägga ytterligare de alldeles speciella omständigheter som gäller för husägarna på Gullholmen och Kåringön. Hur skall hävdvunnen rätt beaktas?

På en punkt är jag överens med finansministern, och det är att Gullholmens historik och rättsförhållanden i allt väsentligt är parallella med förhållandena på Kåringön. Men den pågående processen där pekar på att man inte i grunden utrett vad hävdvunnen rätt innebär.

De nuvarande riktlinjerna anger dels att avgifter och försäljning skall vara marknadsanpassade och ge full kostnadstäckning, dels att särskild hänsyn skall tas till yrkesfisket. Hur gör man detta? Vilken hjälp kan exempelvis ges till personer som drar sig fram ekonomiskt på kustnära fiske och nu bebor dessa öar, när marken de bor på skall marknadsanpassas?

Statens fastighetsverk förvaltar i dag och skall reglera förhållandena på kronoholmarna, som saknar avtal, med sikte på att ta bort den hävdvunna rätten att nyttja marken vederlagsfritt. Borde inte detta specialutredas ytterligare för både Gullholmen och Kåringön? Det finns nu 10 personer fastboende på Gullholmen och 50 på Kåringön. Skall dessa kunna bo kvar?

Utöver fastighetsskattehöjningen, som blir en tung börda på dessa öar, skall arrende, i vissa fall tomträttskostnader och markförsäljning ha marknadspriser. Risken är överhängande att de åretruntboende drivs bort när deras hävdvunna rätt försvinner. Då sker en utarmning av den kulturella miljön.

Husen kommer att vara kvar, men traditionsbärarna kan försvinna. Därför vill jag fråga finansministern: Är det ändå inte möjligt att staten gör en ny översyn för att klarlägga de speciella omständigheter som gäller husägandet på Gullholmen och Kåringön? Är inte detta värt att pröva i stället för att ge svaret till Gullholmsborna att de får föra sin talan vidare i domstol?

Anf. 133 PER LAGER (mp)

Fru talman! Finansministern! Jag skall nu inte upprepa alla de argument som redan har framförts här. Jag skall se om det kanske finns något som jag kan tillägga.

För oss som bor ute i skärgården är rent allmänt permanentboende en garant för den levande skärgården. Utan de människor som bor där året runt får vi de ödsliga "timer"-samhällen som vi inte vill ha och som är oerhört sårbara.

Jag skulle vilja fråga finansministern om vad den särskilda hänsyn som skall tas till yrkesfisket skulle kunna innebära. Det talas om försäljningsvillkor på marknadsmässiga grunder. Vi vet att det är just det som ger eländet för kustsamhällena med allt detta fritidsboende runt omkring som skapar orimliga nivåer på priserna.

När vi talar om taxeringsvärden var finansministern i ett annat sammanhang inne på att man måste titta över dem där det finns sär-

Prot. 1995/96:24

16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

skilda omständigheter. Det kanske just här är fråga om särskilda omständigheter som gör att man måste ta till undantag.

Vi skall veta att de husägare som bor året runt ofta inte är vad man brukar benämna resursstarka människor. De har inte någon större ork att föra talan i domstol. Därför menar jag att vi av solidariska skäl måste se om det inte går att göra undantag på holmar och skär.

Anf. 134 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Vad gäller nyttjanderättsfrågan är den föremål för avgörande i hovrätten. Jag har därför inga möjligheter att kommentera den saken så länge målet pågår. Det ligger utanför min konstitutionella ram.

I själva sakfrågan i övrigt har jag lyssnat på alla fyra interpellanterna. Ni har i stort sett likartad uppfattning. Ni är bekymrade. När det gäller de tio fastboende kan jag mycket väl förstå att vi bland dem har pensionärer och kanske också människor i ganska små ekonomiska omständigheter. De lever ett rikt liv, men har inte särskilt mycket pengar. Det är ungefär så det ser ut.

Sedan finns de 140 andra, som är sommargäster och som av och till har ganska mycket pengar. De kanske också lever ett rikt liv, vad vet jag. När staten skall avhända sig egendom på detta sätt är det väldigt svårt att gå in och göra individuella prövningar. Det blir kantigt, det vi företar oss.

Jag har inte särskilt mycket tröst att ge till interpellanterna. Vad jag har att rätta mig efter, och vad Fastighetsverket har att rätta sig efter, är självfallet riktlinjer som är uppdragna av denna riksdag. Den har talat om att när staten avhänder sig denna egendom skall det ske på marknadsmässiga villkor.

Det är inte alltid som marknaden har rätt. Det är också bra att vi alla fyra är överens om den saken. Det finns lägen då marknaden drar snett. Eller rättare sagt: detta är ett uttryck för att marknaden kanske inte är den allra bästa fördelaren av tomter. Marknaden styr utifrån den som har kraft att efterfråga, inte utifrån den som har behov av att bo kvar. Vi får väl gemensamt förena oss mot marknadskrafterna.

När jag lyssnar till er får jag ett intryck av att ni alla fyra helst skulle se att staten inte sålde, utan att det är arrende som skall gälla, om jag har uppfattat er rätt. Ingen av er kan väl rimligen mena att staten skall ge bort eller till mycket lågt pris försälja sådant som sedan ganska snart kan omsättas igen vid försäljning med betydande vinster? Det är heller inte tanken, hoppas jag.

Här har vi ett dilemma. Jag kan direkt deklarera när jag har lyssnat på er att jag inte vet hur vi skall lösa detta för att tillmötesgå det ni uttrycker. Ni har troligen också gemensamt varit med om att fatta beslut om den grundläggande principen för hanteringen av den här typen av ärenden.

Jag misstänker också att det är en något missvisande beskrivning som Stig Grauers ger av de priser som har satts i sammanhanget. Min uppgift är att dessa 19,5 miljoner för de tomter som finns tillgängliga skulle ge ett snittpris i storleksordningen 130 000 kr per tomt. Det finns

ett taxeringsvärde åsatt tomterna som ligger på 430 000 kr per tomt. Om det är rätt satt, vilket vi som alltid när det gäller taxeringsvärden kan diskutera, motsvarar det i så fall ett försäljningspris per tomt i storleksordningen 550 000 kr.

Där har ni förmögenhetsproblemet i ett nötskal. Men det är ingen tröst för en ensamstående pensionär med 5 000 kr i månaden i folkpension. Det finns då arrendemöjligheten. Arrendet är i sammanhanget satt till någonstans mellan 3 000 kr och 4 000 kr per tomt och år. Det är naturligtvis någonting som framstår som rimligare ur ekonomiskt hänseende.

Jag förutsätter, Lennart Nilsson, att Fastighetsverket har nära kontakter med riksantikvarien och länsstyrelsen, särskilt i fall som Gullholmen, som ju har sin speciella karaktär. Jag förutsätter det. Det har riksdagen sagt att det skall ha. Allt annat vore naturligtvis för dess del att gå förbi vad riksdagen har uttalat, och det skall det inte göra.

Med den reflexionen har jag uttryckt vad jag känner inför frågan. Det är naturligtvis samma som ni, att man på något sätt hamnar mittemellan. Jag vill bara varna för att det kan leda ganska långt att inleda försäljningar när man vid prissättning börjar att undanta vissa från övriga. Det kan leda fram till en mycket grannliga process. Det kanske Gullholmen inte heller är betjänt av.

Fru talman! Detta är återigen ett uttryck för att det finns anledning att noga tänka efter före innan man fastställer de stora riktlinjerna. Nu har vi fastställt de stora riktlinjerna och står inför tillämpningen av dem. Det är klart att också den processen kräver sitt omdöme. Jag förutsätter att Fastighetsverket har det omdömet i dialogen med de boende, och då inte minst med de fastboende.

Anf. 135 LENNART NILSSON (s)

Fru talman! Jag är glad över att finansministern i debatten säger att han förutsätter att Fastighetsverket tar dessa kontakter med Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen. Jag tycker att det är viktigt, eftersom många människor upplever att myndigheter är besvärliga att ha att göra med.

I det här fallet handlar det om att man är beroende av att man äger fastigheten, och det är Fastighetsverket som ger ett bud.

Det finns liksom ingen annan som kan gå in, utan man är hänvisad till detta. Då är det som riksdagen har sagt naturligtvis angeläget. Ibland är det kanske så att det behövs en del förtydliganden. Jag är glad för att finansministern har sagt att han förutsätter att Fastighetsverket har kontakter med Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen för att belysa problemen när man diskuterar frågan om priset på den här marken.

Skillnaden mellan Gullholmen och Kärningön är att detta inte ligger i tingsrätten. Det är naturligtvis angeläget att man kan undvika att gå till tingsrätten för att processa. Om man kan klara detta via samrådet mellan Fastighetsverket, länsstyrelsen och Riksantikvarien är jag av samma uppfattning som finansministern. Det finns ingen anledning att ge bort mark som sedan omsätts i andra led. Det finns säkert sommargäster och andra som har råd att betala ett pris på marknadsmässiga grunder.

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Men bakgrunden till min fråga var att många upplever Fastighetsverket som mycket kategoriskt. Man lyssnar inte till de olika synpunkter som kommer in. Jag är nöjd med det klarläggande som finansministern har gjort att han förutsätter att man för den här diskussionen. Då får man väl föra den vidare utan att det kanske behövs någon djupare utredning kring dessa frågor. Man kanske kan klara dem via samrådsförfarandet mellan länsstyrelsen, Riksantikvarien och Fastighetsverket.

Anf. 136 STIG GRAUERS (m)

Fru talman! Jag uttryckte mig tydligen oklart förut när jag angav ett pris. Priset är 200 000–300 000 kr för den mark som huset ligger på, har jag fått uppgift om. Det är inte tal om tomter här, utan man har byggt på den mark som man fått anvisad. Det beskrivs att det gick till så att man hade några slanor som man lade över berghällarna. Sedan fick de andra komma och titta på vilket markområde dessa slanor inramade. Sedan nickade man att man var införstådd med att där kunde en fastighet byggas. Det är den prisnivån som nu Statens fastighetsverk är ute efter.

Jag tycker självfallet att det skall vara ett rimligt pris, finansministern. Ingen skall ha något gratis. Det ligger ju ändå ett värde i detta. Men jag menar att man delvis har betalt av genom sitt arbete för att bevara denna kulturmiljö. Jag tycker att de skall gottskrivas det. De har dessutom inga vägar eller transportmöjligheter utan de får bära allting. Eftersom staten är ägare och har godtagit detta förhållande är det rimligt att priset sätts med hänsyn till detta.

Det som bekymrar dem nu är att bara Statens fastighetsverk finns som spekulant eller som säljare – det beror på hur man ser det hela. Nu säger de att intill dess att den här tvisten är avgjord finns det ingen marknad. Det finns ingen som går in i något som helst ekonomiskt engagemang i det här läget. Staten blir den enda genom sitt fastighetsverk. Därmed känner dessa människor sig pantade i förväg. Skulle de ändå göra upp på dessa villkor finns det inget som säger att de klarar av det när marknaden i ett senare skede träder in.

Jag är ute efter en överenskommelse med dessa människor på rimliga villkor.

Anf. 137 ERLING BAGER (fp)

Fru talman! Jag tyckte att jag i finansministerns svar kunde skönja att han också var bekymrad över förhållandena. Det är inte bara vi fyra som deltar i debatten som är det. Det är krångligt, det finns svårigheter hur man skall tolka detta och man borde kanske tänkt efter innan man fattade dessa vägledande riksdagsbeslut tidigare.

Det är riktigt att de besluten ligger fast. Om man möjligen skulle kunna göra en förändring borde man på nytt se över detta, och med det som grund få en proposition och ett nytt riksdagsbeslut. Då skulle man kanske kunna rädda kvar de kulturvärden och traditionsintressen som finns på dessa öar. Det kustnära fisket skulle kunna vara utgångspunkt

ten för försörjningen. Det skulle innebära att det inte bara är på Skansen vi har dessa värden.

Jag tycker att vi vet så mycket om situationen på dessa kronoholmar att man ytterligare bör pröva vad hävdvunnen rätt, som har inneburit vederlagsfritt nyttjande av marken, innebär. Jag tycker att det är rimligt att man ser över detta på nytt.

Anf. 138 PER LAGER (mp)

Fru talman! Det finns en bevarandeplan på Gullholmen som säger att ön är klassad som kulturhistoriskt värdefull, inget får ändras, man får inte bygga och man får inte riva. Det finns inga områden mellan husen. Det är små berghällar. Vi som har lyckan att få vistas där ute på somrarna ibland vet att vi kan kryssa mellan husen och gå på de små snuttarna som finns där.

Nu säger man att dessa markbitar skall anslutas till närliggande fastighet. Vad innebär det i förlängningen? Kommer det att sättas upp staket där i framtiden? Kommer möjligheten att vistas på den här ön att bli väldigt beskuren?

Jag frågade finansministern tidigare om det särskilda undantaget för yrkesfisket, men jag fick inget svar. Jag vet inte om det bara är ett allmänt undantag som inte är preciserat. Det är oerhört viktigt att få veta vad det kan innehålla och vad det kan betyda.

Sedan skulle jag vilja veta när det här sätts i sjön. Jag har en artikel här av Karl Frithiofson, f.d. landshövding, där han säger att befolkningen hotas att redan vid årsskiftet bli tvingad att ta ställning. Samtidigt har han en annan uppgift som säger att det kanske är först om två år som detta blir aktuellt. I så fall finns det utrymme för vidare diskussioner och samråd. Hur är det med den saken? Kan finansministern säga något om det?

Anf. 139 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)

Fru talman! Jag skall börja med att, som Stig Grauers, rätta mig själv. Jag lämnade en faktauppgift om förmodat marknadsvärde på tomterna. Jag nämnde ett marknadsvärde som blev uppräknat som om marknadsvärdet hade varit taxeringsvärde. Marknadsvärdet är 430 000 kr. Taxeringsvärdena ligger då någonstans kring 320 000 kr för dessa tomter. Tomterna har en storlek på 100–200 m². Det mesta av tomten upptas av husgrunden. Det är detta som har gjort samhällena så speciella. Byggnadsstilen gjorde ju att man också kunde överleva i den karga miljön. Det ena förutsätter ju det andra.

Lennart Nilsson har fattat mig rätt. Jag har skickat tydliga signaler om hur jag ser på detta. Lennart Nilsson som har ställt interpellationen har naturligtvis gjort det mot bakgrund av den målkonflikt vi kan se. Det är ju just när man släpper loss marknadskrafterna i den här typen av områden som man inte klarar det kustnära fisket eller att människor med små eller ordinära inkomster kan hävda sin rätt att förvärva eller hyra. Det är ett problem vi har. Detta är en tydlig illustration av det.

Stig Grauers tycker att man skall gottskriva för t.ex. gjorda investeringar och andra insatser av bevarandekaraktär. Det ligger väl också i

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Per Lagers, Erling Baggers och kanske också i Lennart Nilssons uppfattning.

När man har ett taxeringsvärde och begär ett pris som ligger långt under taxeringsvärdet har man naturligtvis vägt in att speciella omständigheter råder. Om Statens fastighetsverk begär ett pris som är en fjärdedel av ett marknadsvärde innebär det att man har gjort en bedömning som ger skäl att kraftigt sätta ned priset.

Det är inte min sak att värdera om det är tillräckligt. Det är Fastighetsverkets ansvar. Det är uppenbart att ni inte tycker att det är tillräckligt. Ni vill ha ett lägre försäljningspris.

De som står inför ett ställningstagande - jag kan inte svara på när det kommer - har alternativen att förvärva eller arrendera. Det är ju olika typer av ekonomiska åtaganden. Om man äger fastigheten har man sin besittningsrätt, men arrendet måste kunna fastställas efter skäliga villkor som ett bostadsarrende.

Jag tror inte att vi kommer särskilt mycket längre i interpellationsresonemanget. Vi har ganska tydligt blottlagt vad det handlar om. Det är ytterst en skälighetsbedömning från ett statligt verk som utgår från ett enligt riksdagsbeslut där interpellanterna själva har deltagit. När så frågan uppstår om det är skäligt bedömt eller inte infinner sig en del tvivel från interpellanternas sida. Jag vill inte i kammaren värdera Fastighetsverket.

När det gäller frågan om nyttjanderätt är den föremål för bedömning i domstol. Av konstitutionella skäl kan jag inte ha någon uppfattning i frågan. Jag tror inte att vi kommer längre än så i dagens samtal kring Gullholmen. Att så många engagerar sig i frågan understryker att den naturligtvis inte skall nonchaleras.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1995/96:112 till lagutskottet

Motioner
1995/96:U1–U6 till utrikesutskottet
1995/96:N11–N14 till näringsutskottet
1995/96:Ju9–Ju11 till justitieutskottet
1995/96:Ub1–Ub6 till utbildningsutskottet

15 § Bordläggning

Prot. 1995/96:24
16 november

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 1995/96:90 Registerbaserad folk- och bostadsräkning år 2000 m.m.

1995/96:Fi6 av Anne Wibble m.fl. (fp)

1995/96:Fi7 av Siw Persson och Margitta Edgren (fp)

1995/96:Fi8 av Birger Hagård m.fl. (m)

1995/96:Fi9 av Peter Eriksson och Birger Schlaug (mp)

med anledning av prop. 1995/96:99 Spris fortsatta verksamhet

1995/96:So8 av Gullan Lindblad m.fl. (m)

1995/96:So9 av Barbro Westerholm m.fl. (fp)

16 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 15 november

1995/96:27 av *Beatrice Ask* (m) till utbildningsministern om den högre utbildningens tillväxt

1995/96:28 av *Siw Persson* (fp) till finansministern om fastighetsskatten

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 21 november.

17 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 15 november

1995/96:110 av *Monica Green* (s) till kulturministern om våldet i TV

1995/96:111 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till utbildningsministern om barntillägget för vuxenstuderande

1995/96:112 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till utrikesministern om Nigeria

1995/96:113 av *Alf Eriksson* (s) till jordbruksministern om livsmedels-säkerheten i världen

1995/96:114 av *Owe Hellberg* (v) till finansministern om fastighets-skattens effekter

Frågorna redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 21 november.

Prot. 1995/96:24
16 november

18 § Kammaren åtskildes kl. 17.13.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 8 § anf. 35
(delvis),

av talmannen därefter t.o.m. 13 § anf. 122 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1995/96:24
16 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen.....	1
3 § Ledighet.....	1
4 § Svar på interpellation 1995/96:6 om en riksnorm rörande ekonomiskt bistånd	1
Anf. 1 Socialminister INGELA THALÉN (s).....	1
Anf. 2 GÖTE JONSSON (m).....	3
Anf. 3 EVA ARVIDSSON (s)	5
Anf. 4 Socialminister INGELA THALÉN (s).....	6
Anf. 5 GÖTE JONSSON (m).....	7
Anf. 6 Socialminister INGELA THALÉN (s).....	8
Anf. 7 GÖTE JONSSON (m).....	9
Anf. 8 Socialminister INGELA THALÉN (s).....	10
5 § Svar på interpellation 1995/96:11 om utskrivning från sjukhus.....	10
Anf. 9 Socialminister INGELA THALÉN (s).....	10
Anf. 10 STIG SANDSTRÖM (v)	12
Anf. 11 Socialminister INGELA THALÉN (s).....	14
Anf. 12 STIG SANDSTRÖM (v)	15
Anf. 13 Socialminister INGELA THALÉN (s).....	15
6 § Svar på interpellation 1995/96:13 om startdatum för ripjakten	15
Anf. 14 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) ..	15
Anf. 15 GUDRUN LINDVALL (mp).....	17
Anf. 16 LEIF MARKLUND (s).....	18
Anf. 17 ARNE ANDERSSON (m)	18
Anf. 18 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) ..	19
Anf. 19 GUDRUN LINDVALL (mp).....	20
Anf. 20 LEIF MARKLUND (s).....	21
Anf. 21 ARNE ANDERSSON (m)	21
Anf. 22 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) ..	22
Anf. 23 GUDRUN LINDVALL (mp).....	23
Anf. 24 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s) ..	24
7 § Svar på interpellation 1995/96:10 om markinköp för naturreservat och nationalparker	24
Anf. 25 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	24
Anf. 26 ROY OTTOSSON (mp)	26

Prot. 1995/96:24
16 november

Anf. 27	BERNDT EKHOLM (s).....	27
Anf. 28	Miljöminister ANNA LINDH (s)	29
Anf. 29	ROY OTTOSSON (mp).....	30
Anf. 30	BERNDT EKHOLM (s).....	30
Anf. 31	Miljöminister ANNA LINDH (s)	31
Anf. 32	ROY OTTOSSON (mp).....	32
Anf. 33	Miljöminister ANNA LINDH (s)	32
8 §	Svar på interpellation 1995/96:15 om koncessionsförfarande vid industriell verksamhet.....	32
Anf. 34	Miljöminister ANNA LINDH (s)	32
Anf. 35	OLA KARLSSON (m)	33
Anf. 36	Miljöminister ANNA LINDH (s)	36
Anf. 37	OLA KARLSSON (m)	36
Anf. 38	Miljöminister ANNA LINDH (s)	37
Anf. 39	OLA KARLSSON (m)	37
Anf. 40	Miljöminister ANNA LINDH (s)	38
9 §	Svar på interpellation 1995/96:1 om tredje världens skuldproblem.....	38
Anf. 41	Finansminister GÖRAN PERSSON (s).....	38
Anf. 42	EVA ZETTERBERG (v).....	40
Anf. 43	Finansminister GÖRAN PERSSON (s).....	41
	Ajournering.....	43
	Återupptagna förhandlingar	43
10 §	Muntliga frågor till regeringen	43
Anf. 44	TALMANNEN.....	43
	<i>Statsrådets ekonomiska ställning</i>	<i>43</i>
Anf. 45	BIRGIT FRIGGEBO (fp).....	43
Anf. 46	Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	43
Anf. 47	BIRGIT FRIGGEBO (fp).....	44
Anf. 48	Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	44
Anf. 49	BIRGIT FRIGGEBO (fp).....	44
Anf. 50	Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	45
	<i>Sanktioner mot Nigeria</i>	<i>45</i>
Anf. 51	Andre vice talman GÖREL THURDIN (c)	45
Anf. 52	EVA ZETTERBERG (v).....	45
Anf. 53	Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	45
Anf. 54	EVA ZETTERBERG (v).....	46
Anf. 55	Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	46
	<i>Friskolor.....</i>	<i>47</i>
Anf. 56	ULF MELIN (m)	47
Anf. 57	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	47
Anf. 58	ULF MELIN (m)	47

Anf. 59 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	47
<i>Statens finanser</i>	48
Anf. 60 ARNE KJÖRNSBERG (s)	48
Anf. 61 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	48
Anf. 62 ARNE KJÖRNSBERG (s)	49
Anf. 63 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	49
<i>Privata pensionsförsäkringar</i>	49
Anf. 64 ANDERS G HÖGMARK (m)	49
Anf. 65 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	51
Anf. 66 ANDERS G HÖGMARK (m)	51
Anf. 67 TALMANNEN	51
Anf. 68 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	51
<i>Kärnkraftens avveckling</i>	52
Anf. 69 LENNART DALÉUS (c)	52
Anf. 70 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	52
Anf. 71 LENNART DALÉUS (c)	52
Anf. 72 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	52
Anf. 73 LENNART DALÉUS (c)	53
Anf. 74 DAN ERICSSON (kds)	53
Anf. 75 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	53
<i>Försvarsindustrin</i>	53
Anf. 76 STEN TOLGFORS (m)	53
Anf. 77 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	54
Anf. 78 STEN TOLGFORS (m)	54
Anf. 79 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	54
<i>Rättsmedvetandet</i>	54
Anf. 80 ARNE ANDERSSON (m)	54
Anf. 81 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	55
<i>Beskattning av bilförmån</i>	55
Anf. 82 PER ROSENGREN (v)	55
Anf. 83 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	55
Anf. 84 PER ROSENGREN (v)	55
Anf. 85 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	56
Anf. 86 PER ROSENGREN (v)	56
Anf. 87 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	56
Anf. 88 KARIN PILSÄTER (fp)	56
Anf. 89 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	56
Anf. 90 KARIN PILSÄTER (fp)	57
Anf. 91 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	57
<i>Generaldirektör för Banverket</i>	57
Anf. 92 ELVING ANDERSSON (c)	57
Anf. 93 TALMANNEN	57
Anf. 94 ELVING ANDERSSON (c)	57
Anf. 95 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	57
<i>Privata pensionsförsäkringar</i>	58
Anf. 96 LARS LEIJONBORG (fp)	58
Anf. 97 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	58

Prot. 1995/96:24
16 november

Prot. 1995/96:24
16 november

Anf. 98 LARS LEIJONBORG (fp)	58
Anf. 99 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	58
Anf. 100 LARS LEIJONBORG (fp)	59
Anf. 101 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	59
<i>Rättegångarna mot krigsförbrytare i Bosnien</i>	59
Anf. 102 LENA KLEVENÅS (s)	59
Anf. 103 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	59
Anf. 104 LENA KLEVENÅS (s)	60
Anf. 105 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	60
<i>Socialtjänstlagens biståndsparagraf</i>	60
Anf. 106 MARIANNE ANDERSSON (c)	60
Anf. 107 Socialminister INGELA THALÉN (s)	60
<i>Sammanläggning av Tipstjänst och Penninglotteriet</i>	60
Anf. 108 AGNE HANSSON (c)	60
Anf. 109 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	61
<i>Samlat ledningsansvar i hälso- och sjukvården</i>	61
Anf. 110 MARGITTA EDGREN (fp)	61
Anf. 111 Socialminister INGELA THALÉN (s)	61
<i>Etik</i>	61
Anf. 112 HENRIK S JÄRREL (m)	61
Anf. 113 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	62
<i>Lokalradiotillstånd</i>	62
Anf. 114 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)	62
Anf. 115 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	62
Ajournering	62
Återupptagna förhandlingar	62
11 § (forts. från 9 §) Svar på interpellation 1995/96:1 om tredje världens skuldproblem	63
Anf. 116 EVA ZETTERBERG (v)	63
Anf. 117 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	64
Anf. 118 EVA ZETTERBERG (v)	64
12 § Svar på interpellation 1995/96:3 om EMU	65
Anf. 119 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	65
Anf. 120 JOHAN LÖNNROTH (v)	67
Anf. 121 ANNE WIBBLE (fp)	68
Anf. 122 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	70
Anf. 123 JOHAN LÖNNROTH (v)	71
Anf. 124 ANNE WIBBLE (fp)	72
Anf. 125 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	72
Anf. 126 JOHAN LÖNNROTH (v)	74
Anf. 127 ANNE WIBBLE (fp)	75
Anf. 128 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	75

13 § Svar på interpellation 1995/96:9 om Gullholmen i Bohuslän.....	76
Anf. 129 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	76
Anf. 130 LENNART NILSSON (s)	78
Anf. 131 STIG GRAUERS (m)	79
Anf. 132 ERLING BAGER (fp)	81
Anf. 133 PER LAGER (mp)	81
Anf. 134 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	82
Anf. 135 LENNART NILSSON (s)	83
Anf. 136 STIG GRAUERS (m)	84
Anf. 137 ERLING BAGER (fp)	84
Anf. 138 PER LAGER (mp)	85
Anf. 139 Finansminister GÖRAN PERSSON (s)	85
14 § Hänvisning av ärenden till utskott.....	86
15 § Bordläggning	87
16 § Anmälan om interpellationer	87
1995/96:27 av <i>Beatrice Ask</i> (m) till utbildningsministern om den högre utbildningens tillväxt.....	87
1995/96:28 av <i>Siw Persson</i> (fp) till finansministern om fastighetsskatten.....	87
17 § Anmälan om frågor	87
1995/96:110 av <i>Monica Green</i> (s) till kulturministern om våldet i TV	87
1995/96:111 av <i>Ragnhild Pohanka</i> (mp) till utbildningsministern om barntillägget för vuxenstuderande	87
1995/96:112 av <i>Ragnhild Pohanka</i> (mp) till utrikesministern om Nigeria.....	87
1995/96:113 av <i>Alf Eriksson</i> (s) till jordbruksministern om livsmedelssäkerheten i världen.....	87
1995/96:114 av <i>Owe Hellberg</i> (v) till finansministern om fastighetsskattens effekter	87
18 § Kammaren åtskildes kl. 17.13.	88

Prot. 1995/96:24
16 november
